

©MÜASİR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI

Bəxtiyar
VAHABZADƏ

Seçilmiş
əsərləri

B X T Y A R V A H A B Z A D

**SEÇ LM
S RL R**

K C L D D

I C L D

"ÖN D R N R Y Y A T"
BAKI-2004

Bu kitab "B xtiyar Vahabzad . s rl ri" (I-III cildl r, Bakı, "Az rbaycan", 2001-2002; IV-VI cildl r, Bakı, "Ça ıo lu", 2002-2003)n rl ri sasında t krar n r hazırlanmı dır

Ön sözün mü llifi:

Çingiz Aytmatov

T rtib ed ni v redaktoru:

Az r Ba ırov

894.361'1 - dc 21

AZE

B xtiyar Vahabzad . Seçilmi s rl ri. ki cild . I cild (eirl r). Bakı, "Önd r n riyyat", 2004, 328 s h.

B xtiyar Vahabzad ya ayan, döyü n, s f rb r ed n v V t n, xalq qar ısında öz tarixi v zif sini yerin yetir n ça da Az rbaycan poeziyasının görk mli nümay nd sidir. Elin , torpa ma, kökün ba lılıq, t krarsız, f rdi, milli çalar B xtiyar erini artıq müasir poeziyamızın tarixi-b dii faktuna v hadis sin çevrilibdir. O, poeziyamızı dövrün a ır sınaqlarında qoruyub saxlama ı bacaran, "öz sin sind h r z rb y açıq, d risi soyulmu ür k g zdir n" h qiçi milli airdir.

srin r q v dünya eir prosesi m crasında Az rbaycanı B xtiyar Vahabzad nin poetik söz dünyası l yaq tl t msil edir.

Oxuculara d y rli h diyy olan bu kitabda xalq airinin seçilmi eirl ri toplanmı dır.

ISBN 9952-416-10-4

© "ÖND R N R YYAT", 2004

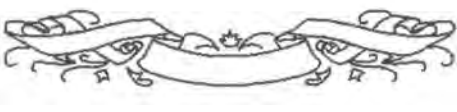

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İLHAM ƏLİYEVİN

**“Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında”**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

**"YARADIBDIR NAM M N ,
M N NAMIN ÖVLADIYAM"**

Bu misralar B xtiyar Vahabzad nindir.

Öz air ça da in haqqında mühakim yürütm k - o, çoxdan tanınmı m hur söz ustası olsa bel - h mi mür kk b v m sul i dir. Bir h qıq ti t s vvür etm k ç tin deyil ki, klassikl ri yalnız keçmi d axtaranlar ça da in bar d dey c yin tutarlı fikirl r dodaq büzüb, çiyin ç k bil r. Buna gör d , ist r-ist m z i ehtiyatla yana ma ı vacib bilirs n. Xo b xtlıkd n, el hallar olur ki, heç n il hesabla madan, ç kinm d n öz ça da in haqqında ür kdolusu, açıqca fikrini bildirirs n ki, buna da m s l y hamburqsaya ı yana ma dey rl r.

Bu yaxınlarda B xtiyar Vahabzad nin yeni eirl r kitabımı oxudum. eirl r ruscada böyük heyranlıqla oxunur. H min eirl rd zaman ya ayır - bizim qay ı "yükümüz " tab g tir n, d rd - s rimiz rik olan, qoynunda ya adı ımız zaman! eirl rin qüdr ti d m hz bundadır. Eyni sistem daxil olan türk m n li dill rimiz bir-birin yaxın oldu una gör az rbaycanlılar m ni çox asanlıqla inandırırırlar ki, indiki dövrd B xtiyar Vahabzad nin yaradıcılı ı orijinalda milli poetik fikrin n böyük nailiyy tl rind n biridir. Z ngin Az rbaycan d bi n n l ri müqabilind bu cür nüfuz v öhr t qazanma n çox-çox ç tin oldu unu asanca t s vvürüm g tirir m. Bununla bel , unutmaq olmaz ki, n n l r yalnız v yalnız müasirliyin g rdi ind , yeni yaradıcıların yeni sözünd ya ayır:

*Ya amağ yanmaqdır, yanasan g r k,
H yatın m nası yalnız ondadır.
am g r yanmırsa, ya amur dem k,
Onun da h yatı yanma ındadır!*

eir s n ti bar d mühakim yürütd rk n, biz tez-tez "poeziyanın sehri", "poeziyanın sirri", "poeziyanın musiqisi" ifad l rini i l dir, ad t n anla ılması asan olmayan, predmeti d qıq mü yy nl m y n qeyri-adi m fhumları, duy uları açma a çalı ırq.

erl rin fövq lt bii stixiyası ilham p risinin qüdr tindir v bu da göz ldır ki, h r k s, h r bir qabiliyy tli adam onlan oxuyanda h y canlanır, bel anlarda özünü air hesab edir. Poeziyanın "sehrli atributları" o zaman int hasız kamilliy qadir olur ki, eir yarananın fitri istedadı, m n vi t crüb si ba lica rol oynasın. Çünki, on yeddi ya lınn poetik ehtizazı v v cdi il yetkin adamın fikir v hissl ri arasında f rğ böyükdür. Tarix " l yinin" dibind qalan incil ri -dünyanın poetik söz antologiyasını vunderkindl r /onların dūhasını inkar etmirik/ deyil, z ngin m n vi t crüb y malik olan qüdr tli xsiyy tl r yaratmı lar. Dünya m d ni irsin Q rbd Homerd n Pu kin d k, r qd Füzulid n S m d Vur unad k neç -neç n sill rin t x yyül qüdr ti v t crüb si s rf olunmu dur.

*"Bizim müdrik, a saçlı
Q hr man elimiz var.
Bizim qoç Koro lumuz,
Bizim N sr ddimiz,
Bizim Füzulimiz var!"
Vallah, bunu çox dedik
Billah, bunu çox dedik.
Keçmi in kölg sind
A zımız havaya
Açıb yatmaq ist dik...
Ancaq bunu bilm dik:
Köhn hava içind
Ür k susur, bo ulur.*

*Kölg d yatanların
Öz kölg si yox olur...*

("B sdir!")

Poeziyanın meyarı h r eyd n v v l s n tkarın yetkinlik meyarıdır, onun kollektiv t crüb mizl h mah ng olan f ls fi v m n vi müdrikliliyinin meyarıdır v bundan sonra xsiyy tin harmoniyası, epitetl rin göz lliyi v daha sonra dövrün s n yell rin istedad yelk ni il sin g rm k bacarı ı g lir. Dövr l r d yi ir, ömür keçir, lakin h qiçi s n t, dünyanı bizim üçün b di, h mi ya ar varlı a çevirir. lb tt , söhb t insandan - bütün srl rd nsan olmaq e qi il yanmaqdan gedir.

B xtiyar Vahabzad nin "Bir g minin yolçusuyuq" (1983) kitabında toplanan s rl rinin dem k olar ki, hamısında m n qüdr t, aydınlıq v müdriklilik görür m. airin t latümü, inkar v t sdiqi söz oyunundadır, ali ehtirasdan, "k s-s dalıqdan", q lb inamından do ur. Bizi hat ed n al md h r n varsa, airi d rind n-d rin dü ündürür; xeyirli ri, göz llikl eyb c rliyi, böyüküklük kiçikliyi, bir sözl , insan ruhunun ali v xırda duy ularını poeziya s viyy sin qaldırmaq ehtirası B xtiyarın fitr tindir. Müt f kkir s n tkarın, ustad airin ba lica qay sı, u uru da bundadır. Qadın-ki i ünsiyi tind n do an b di mövzu onun q l mind t z l nir, sevgilisind n küs nin nisgili, q rib likli ri v bunun ksin , misralarda ya ayan m rdan dözüml v valıh bizi gözl rimiz ya arncaya q d r kövr ldir, çünki air hamıya do ma olan bu zablı-i qlı münasib tl rd söz sı ı mayan ilahi duy uları sehl "ovlaya" bilir.

B xtiyar Vahabzad hamımız xas olan bu ehtiraslardan birba a zaman, m kan v f zanın müc rr d al min , bizim günl rin h y canlarına -dünyanın nüv t hlük sin körpü-fikirl r, körpü-obrazlar atır, yenid n h r birimiz , bütün n sill r , yenid n nsana, öz qon usuna, onun od-oca ma v bundan sonra bütün Kainata üz tutur. Yaradıcılığın çiç kl nm v müdriklilik dövrün q d m qoyan böyük airin ölçüsü istedadı bar verir, bel c , inki af edir. Z nime , oxucuların çoxu bu gün özünü, öz dünyasını, öz hiss v h y canlarını B xtiyar poeziyasında tapa bil r.

Vahabzad nin poetik t f kkr m d niyy ti t bi te millidir. Bu, must sna d r c d z ruzi haldır ki, s n övladı oldu un xalqın nitq hiss sind fel olma ı bacarasın, xalqın canlı dil memarlı ma öz töhf ni ver bil s n. Bununla yana ı, Vahabzad nin poetik t f kkr m d niyy ti daha üstün mahiyy t k sb edir v millilikd n ümum-b ri s viyy y qalxır. Milli v beyn lml l münasib tl r problemi günümüzün canlı mübahis l r çevril n m s l l rind n biridir v bu problem dünya d biyyatında öz müt r qqiliyini, obrazlılı m, nadir hat liyini v m hsuldarlı m bir daha Vahabzad yaradıcılı nda tapır. ndiki halda, s n az rbaycanlı airi oxuyanda dünyanı oxuyursan.

Bundan ba qa, m n Vahabzad nin görk mli s n tkar - air üstünlükl rini, çox güclü c h tl rini qeyd etm k ist rdim. Lirikiz m v v t nda lıq B xtiyarın yaradıcılı nda ayrılmaz qo a siml rdir v bu siml r onun xsi v ictimai dünyagörü ünün qüdr tin bir daha had t verir. O, v t np rv rdır, o, aqıldır, sözün yax ı m nasında n sih tver n , yolgöst r n s n tkarıdır. Vahabzad nin ba qa kamil c h tl rind n biri d odur ki, air öz s rl rind tarixi müasirlik q d r ya ada bilir. Keçmi gör zab ç km k, ona bu günün gözüyl baxmaq - B xtiyarın mövzu dair sinin geni liyind n, mür kk bliyind n v z ngenliyind n x b r verir.

Sultanlar mill ti qorxda bildi,
Do ru danı anı asdılar dardan.
Qızıl saraylarda f rman verildi
Tarix g lib keçdi ac komalardan.

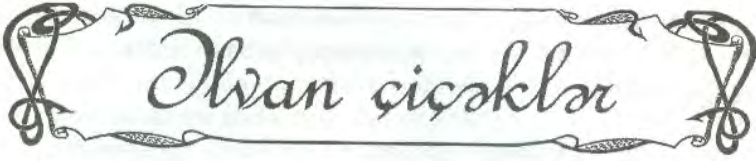
("Topqapı sarayı")

Tarix çoxdan ötüb keçib. N haqlar qalıb, n haqsızlar. Adama el g l bil r ki, keçmi "f na mülkün " q rç olubsa, zab ç km y d ym z. Lakin B xtiyar tarixi bu günün gözüyl mühakim edir, bizi inandırır ki, bunun bilavasit ona v müasirl rin d xli var. O, bizi inandırır ki, indiki zamanın taleyi keçmi d n aslıdır. g r tarixin t k ri geri döns , keçmi hökmdarlar, sultanlar "Do ru danı anı asdılar dardan" misrasına, oldu sarkasma, q z b v nifr t toxumu s pdiyn , komalarda tarix yaranadları m hb t b sl diyin , öz xalqının, öz mill ünün kökünü ya atmaq c hdin gör airi amansızcasına c zalandırdılar.

...Dünyada ad çıxaran çox air var. Q zet v jurnalları v r ql dikc görürs n ki, sl air azdır. T k-t nha qalanda, bir neç k lm il "H yat n dir?" sualına cavab axtaranda yalnız sözü fikird n, obrazdan, ruh v f sd n yo rulmu h qiçi air l r s nin ya amaç e qin , dü ünc l rin qol-qanad verir. Müasirimiz B xtiyar Vahabzad bel air l rd ndir.

"Yaradıbdır inan m ni, m n inamın övladıyam..." M nc , bu misralar airin yaradıcılı ı üçün çox r mzi v xarakterikdir. B xtiyar Vahabzad öz möht m poeziya m b dini ucaltımaqdadır. O qüdr tlidir. Bu m b di ucaldan ll r mahir v qadir ll rdir. Bu ll rin qoydu u özüyl möhk m v göz ldir. Oxucu bu m b di tez-tez ziyar t etm lidir.

Çingiz Aytmatov

ANADL

Dil açanda ilk d f ana söyl y rik biz,
"Ana dili" adlanır bizim ilk d rsliyimiz.
lk mahnimiz laylanı anamız öz südüyl
çirir ruhumuza bu dild gil -gil .

Bu dil, - bizim ruhumuz, e qimiz, canımızdır,
Bu dil, - bir-birimizl hdi-peymanımızdır.
Bu dil, - tanıtım biz bu dünyada h r eyi.
Bu dil, - cdadımızın biz qoyub getdiyi
n qiym tli mirasdır, onu gözl rimiz t k
Qoruyub, n sill r biz d h diyy ver k.

Bizim uca da ların sonsuz z m tind n,
Yata ına sı mayan çayların hidd tind n,
Bu torpaqdan, bu yerd n,
Elin ba rından qopan yanıqlı n m l rd n,
Güll rin r ngl rind n, çiç kl rin iyind n,
Mil düzünün, Mu anın sonsuz geni liyind n,
A saçlı babaların qlind n, kamalından,
Dü m n üstün cuman o Qıratın nalından
Qopan s sd n yarandı.
S n xalqının aldı ı ilk n f sd n yarandı.

Ana dilim, s nd dir xalqın qli, hikm ti,
r b o lu M cnunun d rdi s nd dil açmı .
Ür kl r yol açan Füzulinin s n ti,
Ey dilim, qüdr tinl dünyalara yol açmı .
S nd m nim xalqımın q hr manlıqla dolu
Tarixi varaqları,

S nd neç min illik m nim m d niyy tim,
an- öhr tim saxlanır.
M nim adım, sanımsan,
Namusum, vicdanımsan.

Mill tl r , xalqlara xalqımızın adından
M h bb t dastanları yaradıldı bu dild .
Moskvada Pu kin heyk l qoyulan zaman,
Ona abid qoydu bu dild ırvani d .

Bu dil, - tanıtımı biz bu dünyada h r eyi,
Bu dil, - cdadımızın biz qoyub getdiyi
n qiym tli mirasdır, onu gözl rimiz t k
Qoruyub n sill r biz d h diyy ver k.

Ey öz do ma dilind danı ma ı ar bil n,
Bunu iftixar bil n
Modalı d bazlar
Q lbinizi ox amır qo malar, telli sazlar.
Qoy bunlar m nim olsun.
Ancaq V t n çör yi,
Bir d ana ür yi
Sizl r q nim olsun.

Noyabr 1954

T KL K

X yal gah da dadır, gah da aranda,
Gah göy yüks lir, gah enir insan.
Otaqda bir saat t k oturanda,
Yüz ilin d rdiyl yükl nir insan.

El bil divarlar g lir üstün ,
Qula ın s sl nir, q lbin döyünür.
Alı ıb yanırsan s n öz tüstün ,
Nidalar gözünd suala dönür.

nsanı tez yorar dü ünc l r d ,
Verib n f sini d rd udar insan.
Özünd n ba qası olmayan yerd ,
nsan oldu unu unudar insan...

Bir gün b s ed r, p ri an olma,
S nin yüz Kür q d r göz ya ın olsa.
Min d rd hücum ets , könül, sıxılma,
Bir n f r d rd bil n sirda ın olsa.

Dünyaya g lm dik biz b s yer ,
nsanıq, insan da biz g r kdir.
Ba at k qımına ç kil nl r
Ür k n g r kdir, dil n g r kdir.

Çay çaya qovu maz sular da masa,
Ulduzun ulduzla ünsiyy ti var.
Göyd buludlar da qo ala masa
N ildırım çaxar, n ya ı ya ar...

Yol tapa bil rmi saz ür kl r ,
Mizrab asta-asta tel d ym s ?
Çıxarmı qönç d n t k birc k r ,
Bülbülün n f si gül d ym s ?

Öz el-obasını t rk etdiyind n,
T k-t nha dolanır bayqu bu gün d .
Kolların dibind t k bitdiyind n,
Boynu bükük olur b növ nin d .

Od vurmasa, qabda su da a bilm z,
Qu da t k qanadla da a a bilm z.
Kösöyün ikisi çöld d yanar,
Biri ocaqda da alı a bilm z.

Q lbimd min sözüm, min söhb tim var,
M n deyim, siz deyin, dil yorulmasın.
Yı ılın, yı ılın ba ıma, dostlar,
M nim bir günüm d sızsiz olmasın.

Dostların q lbidir yurdum, m sk nim,
Ür kd bir nisgil g r k olmasın.
Sa lı ım bir yana, a dostlar, m nim;
Soyuq m zarım da heç t k olmasın!

Mart, 1956

DA DA LAL K M

Bir r ngi yox, göyl rin min r ngini sevir m
Bir gülü yox, güll rin ç l ngini sevir m.
M n çıxma a t p yox, uca da ist yir m,
H yatı h yat kimi ya amaq ist yir m.
Göyd qürub ça ı da, dan yeri d göz ldir.
H yatın sevinci d , k d ri d göz ldir.
H yat - bir cıdır düzü, bir döyü meydanıdır.
H r k si öz cür ti, öz qüdr ti tanıdır.
nci üz çıxarmı çalxalanmasa ümman?
Bu meydanda heyif ki, daim eni axtaran,
"Azca a ım, a rımaz ba ım" - dey nl r d var.
K d rd ki n ni, zövqü anlamayanlar
H yatın n sind n, f r hind n n anlar?
H r k d ri s ad t, h r sevinci q m izl r.
sl könül h m q mi, h m sevinci zizl r.
T latümsüz ür kl r qovuş kimi bo olur.
Daim sevinc axtaran daim q m tu olur.
Dü m n m yaltaqlanıb t p y da dey n .
"Bu dünyada birt h r qoy ya ayaq", - dey n ,
Ah, birt h r!.. Lü t bu söz hardan g lm dir?
Ya amaq ya amaqdır! B s bu birt h r n dir?
M n dü m n m, dü m n m bel "ölü canlara",
Günd n qaçıb h mi kölg axtaranlara...
Onlar ortada yeyib, qıraqdasa g zdil r,
Namusu x rcl m kd n onlar ç kinm zdil r.
Onlar orta yol tutub n "h ", n d "yox", - dedi.
Havaya n "istidir", n d ki, "soyuq", - dedi.

Onlar ölçüb-biçdil r h r bir eyi d rind n.
Özg sini qorxudub hürkdül r özl rind n.
Onlar qazdan ayıqdı...
Onlar havaya baxdı...
Gah ya ı a, gah qara,
Gah qı a, gah bahara,
Gah ax ama, gah da ki, s h r d m tutdular.
Özl rini dü ünüb özg ni unuttular.
S sl rd n s s aldılar, öz s sl ri olmadı.
Ya adılar ölü t k, n f sl ri olmadı...
Getdil ri dalınca, ür kl ri getm di...
G zdil r... Hey g zdil r.
Ayaq s sl rinis t k özl ri e itdi,
bir kims e itm di...
Atlarını da lı a salıb s yırtm dil r,
Adları ki i oldu, ömürd birc k r
ki ilik etm dil r.
Onlar öl nd bel kims x b r tutmadı.
Bu s ssiz, küysüz ölüm kims ni a latmadı.
Çoxdan ölmü z nn edir, axı, hamı onları.
Diri ik n, sa ik n,
Öz s si olmayanın ölümü s ssiz keç r.
Min-min d f öl nin mat mi yassız keç r.
Qarda , min duy u ötsün ür yind n bir anda.
S n qımı ma gül nd , inl m a layanda.
A lasan, hönkür a la, güls n, q hq h ç k, gül.
Güls n d , a lasan da tamam doysun qoy könül.
Ya amağ ist mir m sürünüb dizin-dizin,
st yir m n uca zirv l r m n qonam.
X fif sakitliyini neyl yir m d nizin.
Onun qasır asına, dal asına vur unam.
Qoy döysün ya ı m ni, boran m ni, qar m ni,
H yatın boranları daim ya adar m ni.
st mir m h yatım sakitc bir otaqda
g lib keçsin lal kimi...
st yir m döyü m qayaların ba ında
dü m nl qartal kimi.
Ba çadakı arx kimi ötüb h zin n m l r,

axma ı ist mir m.
S yyah olub h yata seyirçi bir n z rl
baxma ı ist mir m.
Ça lamaq ist yir m da da lal kimi,
S pilm k ist yir m çöll r lal kimi.
D rya olub, n hr olub, çalxanmaq ist yir m,
Göyl rd ulduz kimi m n yanmaq ist yir m.
ı ımaq ist yir m ba sız kül kl r kimi,
B sl nm k ist yir m bütün ür kl rd m n
arzu, dil kl r kimi.

Bir r ngi yox, göyl rin min r ngini sevir m.
Bir gülü yox, güll rin ç l ngini sevir m.
M n çıxma a t p yox, uca da ist yir m;
H yatı h yat kimi ya amaq ist yir m,
Ya amaq ist yir m!

May, 1960

K M D R M N M DÜ M N M?

Kimdir m nim
n qorxulu dü m nim?
Ka bil ydim bunu m n.
O z rb vurmamı dan
K s ydim yolunu m n.
Kimdir m nim
Dü m nim?
Yax ımı qoyub
Yamanımı danı anmı?
Yox!
Eybl rimi deyib
Arxamca gül nmi?
Yox!..
M nim nöqsanlarımı
M nd n yax ı bil nmi?
Yox! Yox! Yox!

Onların gözl rini
Taxaydım öz gözüm .
Özg l rin gözüyl
Baxaydım öz-özüm .
Bacarsaydım bunu m n
Bu dünyada n d rdim...
M n onda öz-özümü
Daha yax ı gör rdim.
Onda eyibl rim
Özüm dü m n olardım;
Görs ydım öz-özümü,
Onda m n, m n olardım! Ah!..
M ni m nd n göz l
Gör bil n dostlarım,
Arxamca q h-q h ç kib
M n gül n dostlarım,
Gülün, el gülün ki,
Çatsın qulaqlarıma
Sizin gülü l riniz.
Yamanımı damı n,
El damı n ki, siz
M n d x b rdar olum.
Damı n, qoymayın ki,
M n özüm vurulum.
n qorxulu dü m nin
G l r m öhd sind n,
Ancaq özüm özüml
Bacara bilmir m m n,
Bacara bilmir m m n.
Özüm öz ll riml
Bir gün bal içir ms ,
Bir gün z h r içir m.
M n h yat yollarından
Ayaqlarımla deyil,
qid ml keçir m.

April, 1960

ÖZÜMD N NARAZIYAM

T bi tin könül açan
Min r ngi, min s si var.
H r könülün min arzusu,
Min s sli n m si var.

Bu arzular, bu n m l r,
Bu s sl r bir saz kimi
M nim sol un sözl rimd
Heç dil aç a bildimi?

Hissim d rin, sözü m sol un,
Q lbim geni , sin m dar.
M nd n vv l do ulubdur
Sin md ki duy ular.

S hv atılan addımları
Sonradan anlayıram.
Baxıb vicdan güzgüsün
Özü mü danlayıram.

Six ey yanlı addımlarım,
M ni d rd saldınız.
M n sizinl döyü dükc ,
Gün-günd n çoxaldınız.

M n haqq-hesab ist yir m
Gec l r gündüzümd n.
Narahatam, narazıyam
Ömrüm boyu özümd n.

Bizim s n t dünyasının
Qırıq telli sazıyam.
Birc ondan razıyam ki,
Özümd n narazıyam.

yul, 1960, Riqa

ANA H D Y Y S

Anam namaz üst l açıb göy
Allaha yalvarır "ya r bbim! - dey :
- S ns n x lq eliy n göyl ri, yeri,
Candan irin olur bala, ay Allah.
S n m nim ömründ n k sib ill ri,
Balamın ömrün cala, ay Allah!
Bu n dir? Arzuya, dil y bir bax,
Gör bir n l r keçir ana q lbind n?
Çoxdur bu dünyada h diyy ... ancaq
Ömürd n h diyy görm mi m m n.

st r m, bir ana, bir bala sözü
Lü td sözl rin önünd ged .
Uca oldu undan ananın özü
Ucadır, böyükdür h diyy si d .

Çoxdur h diyy l r insan adına:
Qiym tli ziyn tl r, qiym tli da lar.
Ana h yat verir öz övladına,
H m d öz ömründ n ömür ba ı lar.

Avqust 1962, ki

V T ND N-V T N

Arazın
bu tayı V t nim,
o tayı V t nim.
V t ni görm y amanım yox m nim.

Bu nec v t ndir?
Görm dim üzünü
Çatsam da bu ya a
Ömründ bir d f .
B s salam verm zmi
Qarda da qarda a?

Bu q mim, bu d rdim da lardan a ırdı
Arazın suyuna qarı ıb axıram.
Füzuli h sr tl qürb td n V t n baxırdı,
M n is ...
V t nd n-V t n baxıram.

Oktyabr, 1962

S AD T N D R?

N sir Sadıqzadə y

S ad t n dem k?.. - bu sualla m n
Özümü çox yordum, tapa bilm dim.
S ad t n dem k?.. Bir t l b yk n,
M kt bi axıra vurmaqdır, - dedim.

M kt bi bitirdim, i d girdim
S ad t bumudur? Yox, bu deyilmi !
Böyük dahil ri oxuyub gördüm
Çoxları sevgini s ad t bilmi .

Sevdim! Gec -gündüz yandım am kimi
zırab... Göz ya ı... Min qan, min qada.
Tapmadım yen d s ad timi,
E qin zablari irin olsa da...

Evl ndim, h sr t son qoymaq üçün,
Qurtardı o irin iztirablar da.
ndi d , qay ılar artdı günb gün
Dedim: - Ay s ad t, hardasan, harda?

S ad t üfüqmü ... l çatmaz ona,
Aydın görüns d o, biz gend n.
Arzular sı ı mır onun yoluna,
S nd n uzaqla ır yeridic s n.

Seyr edib yaxını, gah da uza ı
Bir az seç bildim qaranı a dan.
Yax ı görm k üçün uca bir da ı
G r k s n baxasan ona uzaqdan.

Evl ndim... hicrana son qoymaq üçün
Qurtardı h sr t d , xo intizar da.
ndi d qay ılar artdı günb gün.
Dedim: - Ay s ad t, hardasan, harda?

B lk d s ad t el budur, bu:
"Hardasan, hardasan, g l-g l" - dem kdir.
B lk d s ad t ömrümüz boyu
N yis ... gözl m k... hey... gözl m kdir.

Tapdım s ad ti dara dü nd ,
Alıb öz gücümü x yallarım dan.
Kim s ... n y s ... hardasa... m n d ,
G r k oldu umu bildiyim zaman.

Çıraql ol! Nurunu artır günb gün
H r yerd h yatın bo zülm tini.
M nc , çıraq olub ba qalarıyçün
Yananlar tapıbdır s ad tini!

Apriel, 1962

ANAM HAQQINDA

E R L R

1. AN - M N L

Anam öldü!
Son n f s,
Son hıçqırırq,
Son nida!
Biz dedi lvida!
Bir saat w l

duyan,
hiss el y n
bir insan
Yata ında da oldu.
Heçliy do ru axan
Bir axına qo uldu.

Anamın ölümünd n
Bir an keçib,
ancaq o,
Da olub insan ik n,
Öz-özünü danıbdır.
Birc anda
O bizd n
Min il aralanıbdır.
El bil zaman biz
Bu ölüml r,
ölüml r,
Arxasından hey gülür.
Kim deyir ki, vaxt -
zaman
Saat il ölçülür?!

2. BA DA I

Anamı d fh etdik...
töküldü d n-d n
gözümün ya ı,
H min gün m zarın ba t r ind n
Anamın yerin qalxdı ba da ı.
Anamın v zi ba da ı oldu,
Kölg si özüyl yana ı oldu...
Öldümü?
El bil o yoxmu sla,
Da ların üstü ki neç yazıyla
seçilir insan
ba qalarmdan.

3. ZAMAN

Bir ay tamam oldu, düz bir ay,
bir gün
G ldim q biristana...
anamla deyil,
Onun ba da ıyla götü m k üçün.
Düzü gözl rim inanmadım m n,
Bir heyr t dal ası ötdü sin md n.
Yax ı yadımdadır...
d fn edil nd
Sonuncu q birdi anamın q bri.
Q birl doludur sa -solu indi.

N d n m zarlıqda vaxt dü mür yada?
Dem o burda da, burda da varmı !
Ötül r m sk ni - m zarlıqda da
Zaman, q d m-q d m addımlayırımı !..

4. BU GÜN YEDD N OLDU

Anam öldümü?

N tez ll rini üzdü n dünyadan,
Balamı t k qoyub hara getdin s n?
Nec yox olurmu bir anda insan,
El bil dünyada heç yox imi s n.

Gün qürub etdi... otaq qaraldı,
Bir anda yox oldun s n x yal kimi.
ndi dü ünür m: s nd n n qaldı,
Könlümd xatir n qara xal kimi.

M ni boya-ba a yetirdin, ana
Biz borclu bildik h r zaman s ni.
S n m ni dünyaya g tirdin, ana,
M ns yola saldım dünyadan s ni.

S n m n be ikd laylay çalmısan
Bu gün laylay çalım s n m nd mi?
S nin irin- irin laylalarını
M n s n qaytarım c naz nd mi?

"Yuxun irin olsun" - dey rdin m n ,
"Yuxun irin olsun" - deyimmi s n ?
G r k m n ba ına dön m-dolanam,
M ni h yat üçün
Yatıran anam,
Söyl ölümçün
Nec yatırım
S ni m n bu gün?
Bu nec dünyadır, anlamıram m n,
Cilv si cürb cür, r ngi cürb cür.
Dün n n f siyl s ni isid n
Bu gün buza dönüb, da a dönübdür.

Bu nec dünyadır,
nsan o lunun
X yalı göyd dir, özü yerd dir,
Sa ik n çiyinind h yatın yükü
Öl nd c s di çiyinl rd dir...
Bu nec dünyadır, bu nec dünya,
Ölümü h qiq t, h yatı röya.

D rdimin, q mimin s ndin orta ı,
Niy üz dönd rdin, b s niy m nd n?
"D rdin m n g lsin!" - dey rdin axı,
Niy d rd caladın d rdim b s s n?...

Anam, heç k s s ni incitm mi dir,
M n s ni,
m n s ni incid n q d r.
ndi kim açım d rdimi bir-bir,
Kim m nim d rdim yanar s n q d r?
Evin h r küncünd görünür yerin.

Gözüm axtarcıdır, ana, ay ana.
"N n m hanı?" - deyir körp Az rin.
M n n cavab verim ona, ay ana?

Birmir m, bilmir m bu ölüm n dir.
H yat var ik n?
N f sin, ay anam, h l evd dir,
Özün yer altında da a dönmüs n.
Bu gün yeddin oldu...
anam, yeddi gün,
Biziml b rab r a lar otaqlar.
S n ,
yalnız s n ,
s n dem kçün
Könlümd n q d r m nim sözüm var.

"Kiml ri ça ıraq bu gün yeddiy ?
" Xalalar, bacılar soru ur m nd n.
Anamdan soru aq, o bil r dey ,
S nin ota ına üz tuturam m n.

Anam, tap ırıldın ana torpa a,
Bu ölüm, sin m ç kdi da m nim.
S n m nim arxamda b nz rdin da a,
El bil arxamdan uçdu da m nim.

Qızımın adıdır s nin öz adın.
Bu da göz da ıdır m n bu gün d .
Son d f s n m n baxıb a ladın.
Sur tim m zara getdi gözünd ...
Ömrü ba a vurdun altmı ya ında.
Altım ın üstünd durub ya ın da.
Artıq s nin üçün dayanan zaman
M nimçün dolanır...
Gün olur ax am.
Vaxt keçir, s n m nd n uzaqla ırsan,
M n s n günb gün yaxınla ıram.

Fevral, 1963

A İL - GÖZ

Yerin layları kimi,
Göyün qatları kimi
Fikrim açılır h rd n
Göz önümd qatbaqat.
eyl rin n kiçiyi –
Atom z rr cikli ri,
n böyüyü - kainat.
O da gözl görünmür,
Bu da gözl görünmür.
Bel ötdü srl r,
T bi tin verdiyi
Göz acizmi n q d r...
nsan o kiçikliyi,
nsan o böyüklüyü
Görm y çox can atdı,
Özün göz yaratdı.
O, mikroskop yaratdı,
O, teleskop yaratdı.
Çox ehkamlar da ıldı,
Çox qur ular pozuldu.
srimizd
A ıl döndü göz oldu.

Avqust 1963

HAB L SEGAHI

K man kamana toxunan zaman
Tufanmı hayqırdı, selmi ça ladı?
B db xt bir q ribin ah-amanından
B lk göy ki n di, bulud a ladı?

Durnamı ayrıldı, öz qatarından
Obamı da ıldı, elmi talandı?
Zamanmı ayrıldı öz axarından?
slimi hiçqırdı, K r mmi yandı?

Kamanın qolunda yatan xalların
H r biri q m yurdu, hicran yuvası.
Bir qolun üstün c m olub min-min
N simi üsyani, Vaqif n vası.

Ondakı bu qüdr t, bu sirr n dir, n ?
zabla, zill tl doludur bu qol.
Aylara, ill r , q rin l r
Bölün n tarixin yoludur bu qol.

O en n, o qalxan s sl r, avazlar
Yaz ba ı da ların selidir b lk ?
Kamanın ba rında a aran tozlar
Yanan arzuların külüdür b lk ?

Bu s s, sınaq üçün - qüss nin, q min
Könüll r evin s yah timi?
Bu s s, ilk atamız qoca Ad min
T klikd n gileyi, ikay timi?

B lk susdurulan neç dahinin
Yaralı ruhudur bu s s, bu nal ,
Damı mır... dü ünür d rind n-d rin
Sözsüz n m l rl a layır el .

H r xalı b nz yir bir yanar köz ,
Qı ılcım sıçrayır h r n f sind n,
Bu s sl r damı ır b lk d biz
At l r yurdunun f ls f sind n.

Deyir m, bu s si dinl y nd m n,
Niy d qıq l r dönüb il olmur?
Bu s sin oduna, deyir m, gör n
Niy bütün s sl r yanıb kül olmur?

Bu s sd n ür yim oldu bir tik -
Ba rımın ba ında yaradır bu s s.
Ayın camalında qara bir l k ,
Lal nin köksünd qaradır bu s s.

Yox! Kardır qula ı kainatın da,
E id bils ydi suya dön rdi.
Sonsuz kainatın sonsuz qatında
ıqsız ulduz da öl l n rdi.

Bu ahmı, amanmı ucalır yerd n,
Yer öz f ryadına özü bezdimi?
Qoca Füzuli d bu nal l rd n
Ney kimi b nd-b nd k silm zdimi?

Bu a ac parçası yanmayı özü,
Ancaq od-ocaqsız yandırır bizi,
Odu at in od an- an olur.
Bu s sin oduna alı ar su da;
A ac h r at alı an olur,
Bu niy alı mır bel bir oda?
Habil! Ay insafsız, ür yimizi
Yandırır yaxmaqda q sdin n dir, n ?
Niy yandırırsan at siz bizi?
Bu haqqı kim verib, kim verib s n ?

Sentyabr-oktyabr 1964

M N M E R M

b di bir od kimi öz içind n köz rib
Hey yanır eirim m nim.
Bu günümd n sabaha
boylanır eirim m nim.
G zib dild , dodaqda,
Uçur, uçur h mi özümd n d qabaqda.
drakımın gözl ri,
qid min n t miz, n m nalı sözl ri,
Duyan ür yi eirim,
Bütün dil kl rimin n saf dil yi eirim.
S n ayın, ulduzların nurundan yo rulumusan,

Batan gec l rimin açılan s h rl r
salamı s n olmusan.
st r m s tirl rin bu günümd n s s alan
ks-s daya dönsün.
srimizin n bzi d ah ngind döyünsün.
st mir m ki, eirim n rm nazik qızların
saçında tir olsun.
st r m gün altında pambıq yı an qızların
ba nda ç tir olsun.
Can verm h r öt rgi d rd-q m , eirim m nim,
zm -büzm göz l b nz m , eirim m nim.
S n at ol, s n od ol,
yandır da s n, yax da s n.
ldırım ol, çax da s n.
Göst r öz i i nda bu dünyaya özünü,
Bir an yumma gözünü,
H m gör s n, h m d göst r!
F r hl ri f r hd , q mi d q md göst r.
Demir m ki, z rr ni geni kürr d göst r.
Qüdr tin varsa s nin,
S n bu boyda kürr ni kiçik z rr d göst r.
S n dü ün d rin-d rin, dü ündür d rin-d rin,
V t nini, elini danan tüfeylil rin
V t nçin yox,
manatçın yanan tüfeylil rin
yumru a dön ba nda.
Ke ikçi ol bu yurdun torpa nda, da nda.
Vüqarı ol, zmi ol yilm y n ba ların,
Q lbind m rmiy dön sl v t nda ların.
Sonsuz dü ünc l rim,
Bu dünyaya sualım,
H r ist yim, x yalım,
E qim, h sr tim m nim,
lk m h bb tim m nim,
H dsiz adlı ım m nim,
Bu dünyada b di narahatlı ım m nim.
S n qurban verm y bir ömür çox azdır, az.

Yalnız birc günümün sonsuz h y canmı
N m y çevirm y on ömür d çatı maz.
M n s ninçin,
Anamsa m nimçin yandı, eirim.
"Balamın rahatlı ı yoxdur" - dey o m ni
s n qısqandı, eirim.
Ancaq o bilm di ki, m n anamdan do uldum,
S ns m nim q lbimd balamt k b sl diyim
Duy ulardan do uldun.
M ni anamdan alıb V t nim , xalqıma
O ul ed n s n oldun!

Noyabr 1964

KARUSEL

Fırlanır karusel bir t k r kimi.
Daima fırlanan, dön n yer kimi.
Fırlanır u aqlar d st b d st .
Kimi "at" belind , kimi "fil" üstd .

Karusel fırlanır... Ötür xo anlar.
U aqlar l çalır adlıqlarından.
U aqlar z nn edir, dayanıb onlar,
Ancaq ba larına dolanır cahan.

Sevinin, u aqlar, gülün, yl nin.
Karusel dolanır,
D yi ir zaman.
H l lik cahanın ba ına siz yox,
Sizin ba mıza dolanır cahan.

Sevinin, u aqlar, ömür göd kdir,
H yat tumarlayır, ox ayır sizi.
H l lik dünya da götür c kdir
Sizin nazınızı, ılta ınıızı.

Karusel fırlanır... Bir d st duma
Sanki dövr vurub s f düzülür.
Atalar, analar u aqlarının
Baxıb sevincin sevinir, gülür.

Bütün bu nlikd n uzaqda ancaq
Barma ı a zında durub bir u aq.

U aqlar fırlanır... baxır onlara
O gülür... Onun da d yi ir halı.
Uzaqdan baxdıqca fırlananlara
Fırlanır onun da fikri, x yalı.
O da xo hallanır, h zz alır gend n.
Duyur fırlanma ın xo oldu unu,
U aq meydançaya t k g ldiyind n
Yoxdur karusel mindir n onu.

Ancaq o xo b xtdir...
O q lb m n d
Heyranam...
Ey könül,
dü ün, dü ün s n.
O, h zz ala bilir öz g sinin d
H zzind n, zövqünd n, s ad tind n!...

yul, 1965, Qusar

N S N GÜLS N,
N M N BÜLBÜL

Bir qız qarlı qı gününd
Dibç kd bir gül bitirdi.
Qı f slind gül baxıb
Ür yin yaz g tirdi.

Bu gül, sl qızılıgüldü –
L ç kl ri varaq-varaq.
Tikamı bol, r ngi qızıl,
tri yoxdu onun ancaq.

* * *

Qon uluqda bir o lanın
Q f sd bülbülü vardı.
O lan onun n m sil
D rdl rini ovudardı.

N oldusa... oxumadı,
Susdu bülbül bird n-bir .
O lan dü dü min fikir .
Qon udakı qızılgül n
X b r tutdu o lan bir gün.
Bülbülünü o g tirib
Q n rin qoydu gülün.

Gül, bülbülü gör n kimi,
Sı allandı,
tumarlandı.
Gözl rin naz-q mz d n
Sürm ç kib xumarlandı...

Oxumadı bülbül yen
Susub durdu, Lal k sildi
Bu hal gül acıq g ldi.
Gül daha da iv l ndi,
Susub durdu bülbül yen
H sr t qaldı bu dar q f s
N m karın n m sin .

Bu inadı görünc gül,
R ngi soldu,
X zan oldu
Yumaq kimi tez yumuldu.

Yava -yava dil g ldi
Bu d m bülbül
Dedi: - Ey gül,

m ni tanı,
Ür yimd q m karvanı,
S n güls ns , trin hanı?
Dem susub n d n bülbül?
Yazım dönüb sazaq olub
Köksüm ba ı da -da olub
V t nind dustaq olub
Çox des d , "V t n", bülbül.
Dibç kd s n, q f sd y m.
S n lacsız, m n x st y m.
ndi özg h v sd y m,
-A lar z d n-z d n bülbül.
Zaman bizd n kam alıbdır,
Daha ür k qocalıbdır. Bizd n ancaq ad qalıbdır,
N s n güls n, n m n bülbül.

Aprel, 1956

T Y Y A R L R

smayıl. ıxlıya

Yerd n alıb öz gücünü
Qalxar göy t yyar l r,
M h l qoymaz
n ya ı a,
n kül y
t yyar l r.
Uçu u da z m tli,
Duru u da z m tli...
A ıb-da ar
t yyar l r.
Yerd deyil,

göydə ya ar
təyyarlır.
Sərninin
Vüqarından - vüqar verir
təyyarlır,
Günlərin yox,
Saatların az ömründə
Qütbləri birləşdirir
təyyarlır.
Gecə gedir,
Gündüz gedir
təyyarlır.
Məqsədin,
Mənzilin dümdüz gedir
təyyarlır.
Eni bilməz,
Yoxu bilməz,
Dolay bilməz
təyyarlır.
Nə burulmaz,
Nə yılmaz təyyarlır.
Çərçidən alı masa
bu sürətli,
bu cürətli
Gedibilməz
təyyarlır.
Özü kimi
Ölümündən mürdanıdır.
Mənzilin uça-uça,
qaça-qaça
Öz içində tez üzülür
təyyarlır.
Yavaş-yavaş ölübilməz.
Öləndə birdən ölür
təyyarlır.

Aprel, 1966

AZ RBAYCAN O LUYAM

Az rbaycan o luyam,
Odu Allah sanmı am.
Anam torpaq,
Atam od,
M n oddan yaranmı am:

Od kimi istiqanlı,
Selt k d liqanlıyam.
H yat q d r q dim m,
Torpaq q d r anlıyam.
Od kimi yandıranam.
Su kimi söndür n m
M ni yandırsalar da,
Suda batırsalar da,
Yen m n m, m n m n m!

Köküm üst bitmi m,
öhr tim var,
anım var.
M nim g l c kl d
Öz hdi-peymanım var.

Az rbaycan o luyam,
At belind do uldum;
Zamanın qazanında
Neç d f da oldum.

M nim damarlarımda
Gur sell r ça lamıdır.
Anam c ngil r üst
M ni qundaqlamıdır.

Az rbaycan o luyam,
Min ildir,
öz adımın
Ke iyind durmu am,

Silahım olmayanda
Nifr timi barıtt k
Q lbim doldurmu am...

Hün r göst rm yinc
Adsız ya amı am m n.
D d m Qorqud ad verdi
M n öz hün rimd n.

Yoluma nur çil y n,
Qoluma qüvv t ver n
E qim,
ustadım oldu;
Adım do du hün rd n
Hün rim, adım oldu.

Az rbaycan o luyam,
Ya ım adımdan q dim.
Heç k sin toyu una
Ömrümd "ki " dem dim.

Kims nin torpa ında
Gözüm yox; bilsin al m
Torpa ımdan bir ç r k
Kims y d verm r m.
M n bir q dim mahniyam
Xallarım lvan- lvan.
Musiqim - Qaraba dır,
Sözl rims - Naxçıvan.
Bu torpaqda yaranmı
Koro lunun c ngisi,
Qıratın üz ngisi!
Özüm vurulmadım,
Sevinc d görmü m m n,
Sit m d ,

D rd d , Q m d ...
Sabirin göz ya ıyla
Özüm gülmü m d .

Ç nlibeld n dü li
Cı ırları da ıdıb
Geni yollar salmı am
Ç nlibeld n d uca
Da lara ucalmı am.

Ucalsam da günb gün,
Dün nki son zirv m
Bu gün yen "az" dedim.
Tarixin kölg sind
Daldalanan mill tin
Sabahı olmaz dedim!..

Neyl y kki... zamanın
U ursuz yollarında
kiy bölünmü m.
ki ba lı, bir q lbli
Bir b d n dönmü m.

H m T briz, h m Bakıdır
M kk m, M din m m nim.
Pasportsuz ya ar bu gün
ki V t ni olan Az ro lum,
Qafarım, lim, M din m m nim.

Bala , biz ikimiz d
Bir ananın o luyuq,
Biz ki, Az ro luyuq.
H r ikimiz z ld n
Bir arzunun quluyuq.
Elimiz d bir bizim,
Dilimiz d bir bizim.

V t nimiz bir bizim,
Dün nimiz bir bizim,
Olm uq bir V t nd
Biz bu gün ba qa-ba qa.
Bizim talel rimiz
B s neçün ba qa-ba qa?
Öz m sl kim, öz e qim
Daim m nd n önd dir.
Az rbycan bayra ı
Ba ımın üstünd dir!..

qid min, e qimin,
Qanımın r ngi bayraq,
Bütün arzularımın,
Qızıl ç l ngi bayraq.
H r eyd n bu dünyada
r fuca an uca,
Zamanın yollarında
M n ki, s ni tutmu am,
Daim ba ımdan uca!

Noyabr, 1966

N S NS , ÖZÜN OL

Siz ey bizd n sonra eir g l nl r,
Bu ç tin yollarda u urlar siz !
E qiniz - g l c k.
Ya ınız - s h r.
Q lbiniz i iqlı, fikriniz t z !

M rd olun!
Meydanda durun m rd kimi,
Uymayın öt ri öhr t , ada.
Bizim eirimizin dün ni kimi
Böyükdür, anl ıdır istiqlal da!

Ehtiram olsa da, hamı z ld n,
"S l fin yolundan m n uzaq! - deyir
Dün n atasına "ön bax!" - dey n
Bu gün övladına "dala bax!" - deyir.

Biz öz atamıza dey rdik bir vaxt:
"Unutma,
h r günün öz hökmü var ha!.."
ndi o lumuza deyirik ancaq,
"G l t z nırx qoyma köhn bazara!"

Zövql r, duy ular d yi ir h r an,
G ldikc , getdikc n sill r bir-bir.
z ld n bel dir, övladlarından
Atalar h mi gileyli bdir:

"Ay h zarat, bir z man g libdir,
Ala qar a ux t rlanı b y nm z.
O ullar atanı, qızlar ananı,
G linl r d qaynananı b y nm z..."

Atamız dey rdi bunu bir zaman,
ndi biz deyirik övladımıza.
O ul o k sdir ki, köhn kitabdan
Bu köhn yazını, bu f rqi poza!

Ata o k sdir ki, dayanıb önd
Övladın hissil ya aya bilsin,
Övlad o k sdir ki, çiyinl rind
Atanm d rdini da iya bilsin.

Siz ey bizd n sonra eir g l nl r,
Bu ç tin yollarda u urlar siz .
E qiniz - g l c k,
Ya mız s h r,
Q lbiniz i rqlı,
hissiniz t z !
Qaçan tez köhn l r bu t z likd n,
Ancaq bir m tl bi dem liy m m n:

Sazımda eyb c r s sl r uyduran
Saxta xallar vuran cavanlar da var.
Özg nin hinin , "Q sri-Süleyman",
Özünün q srin "hin" deyir onlar.

M nim bel sin birc sözü var:
"Yad yerin halvası çox irin olar".
Qaçırsan, min illik n n d n qaç!
H r k s b n z m , s n t z yol aç!
Dediyn h r sözü duy d rin-d rin.
H yatda gördüyün gerilikl rin
Dem ki, hamısı n n d ndir!..
S n niy arxanı köhn sayırsan
Qaçıb öz atandan b s bu n d ndir,
Özg ataları yamsılayırsan?

Gülm öz kökün , ayıbdır s n !
Ot kökü üstünd bit r, unutma,
Köhn dam asını vurub atana,
Özg d n özün s n ata tutma!

Yadın köhn si d dilin zb ri,
n n n çiyinin niy yük oldu?
Anlaya bilmir m, n vaxtdan b ri
Yadı yamsılamaq yenilik oldu?!

Bütün köhn l r : - "bu n dir?" - dey
Güls k, n qazanar bundan g l c k?
V t n d , mill t d köhn dir dey
B lk t z sini axtarmaq g r k?

Onda kim dey c k, kim, biz yax ı?
H r köhn pis deyil, h r t z yax ı!
Lev ¹ n deyirs n? O qoca lo man,
Özg bula mdan q tr içm di.
Fövq lb r oldu, ancaq heç zaman,
Mujik paltarını o d yi m di!

¹ L.N.Tolstoya i ar dir.

"T z yol!" - deyib d qı qırmayın siz,
S n t al mind yol birmi, yüzümü?
sl s n tkarı yolsuz, cı ırsız
heç gördünüzümü?
Yaz ilham dey ni, ür k dey ni,
Yol özü dolanıb tapacaq s ni,

Q lbini, beynini nahaq yorma s n!
Amandır, özünd n yol uydurma s n!
Yenilik x trin yazmaqdan sakın!
lhamdır yaradan s n ti, eiri.
Ya maq xatirin ya an ya ı ın
N ba a xeyri var, n da a xeyri!

Q lbin , hissini daim arxalan,
Bir d ... lvan s sli ill rimiz .
Köhn söz dem mi ilham heç zaman
H r q lbin öz sözü t z dir biz !

N s ns , özün ol!
T z s n onda,
S n köhn olursan yamsılayanda!
N s ns , özün ol,
Kökünd n yapı !
Dün n arxalan,
Bu günd n yapı !

Dekabr, 1966

EKRANDA GÖRÜ

O ul h rd dir,
Anasa k ndd ,
Görü bilmirl r bir m ml k td .

Ekranın önünd oturub ana
F xrl ,
Qürurla baxır o luna.

O ul eir oxuyur: "ay anam s n
Canımı vers m d , bu azdır yen ..."

O ul eir oxuyur,
Ana dinl yir.
"Balam bir balaca sınıxıb" deyir.

May, 1966, ki

ME N QAPILAR

Gözl m ota nda
Saatlarla gözl rin
Lal qapıya dikil r.
M nim n ç kdiyimi
Qapılar arxasında
Mürgü döy nl r bil r.

Ûr yind böyüyür,
Doda mda kiçilir
Sözün d , sualm da.
Ax!.. bizim ömrümüzün
Gör n neç parçası
riyib kül dönmü
Qapıların dalında?

Qapılar arxasmda
Biz n q d r durmu uq.
Neç göz l arzunu
Siqar tüstül ril
Havaya sovurmu uq.

Ax, s rt üzlü qapılar,
ki üzlü qapılar
Talel r h ll olunur
Qapının o üzünd .

Adamlar boynubükük
yl ib mat-m tt l
Qapının bu üzünd .
Dindirs n g l r dil
Qapıların a zına
S pil n tozlar bel .
Onlar toz deyil, ancaq
Qapılara toxunub
Ayaqlarm altına
Tökül n arzulardır.
Ür kl rd do ulub,
Birc "yox" k lm sil
Yox olan arzulardır.

Ax!.. Bu bir k lm "yox"un
Arxasında n l r var,
Neç yilm l r var.
O "yox" deyir, bu, yoxdan,
O özü d xo lanır.
Deyir m ki,
Yaltaqlıq da,
qorxaqlıq da
El burdan ba lanır.
Siz ey me in qapılar,
Siz ey me in qapılar,
Sizin üzünüz soyuq;
Sizd n ümidl girib,
Ümidsiz çıxan da çox.
Sizi t pikl ril
Vurub açan tapılar,
Siz ey ba lı qapılar,
Qa qabaqlı qapılar!

Sentyabr, 1966

ÜMİD

Qorxmuram, dü m nım qoy min-min olsun.
Neyl y r m n ?
öhr t s nin olsun, ad s nin olsun,
Ümid ver m n !..

Ümid ist yir m, m n ümid ancaq,
Ümidl qoyaram da ı-da üst .
N öhr t, n m ns b, n dövl t, n var.
Ey könül, dünyadan s n ümid ist !..

Ümid arzularm qızıl nax ıdır.
Dey rl r, yem kd n ümid yax ıdır.

Dey k d nızd y m, sahil görünmür.
Ümid m nıml dir,
o, m nd n dönmür.
Sahil can atıb çırpınır ür k.
De, neyl y c k
Üstüm ı ıyan l p l r m n ?
Ümid ver m n !

namla ucaltdıq anamız yeri,
Biz möhtac olmadıq dostu, dü m n .
D mir ç p rl ri, da hasarları
Di iml sök r m, ümid ver m n !
H sr t d , hicran da deyil qorxulu.
Ümidl açılar h r e qin yolu!
Bir il - bir an kimi görün r m n .
Ümid ver m n !
H sr t - vüsal q d r xo g l r m n ,
Ümid ver m n !
nam ver m n !

Yaman darıxır,
S f r çıxır
M nım könlümd ki x yallar yen ,
B l dçi yerin ümid ver m n .

Dil kl r ümidl birg do ulsa,
Yerin t rkind d ucalar insan.
Arzumu tapma a ümidim olsa,
M nzil ba ndayam, yola çıxmadan.
Ümidl qoyaram da ı da üst .
Ey könül, özünd n s n ümid ist !..

Mart 1967

A R - V T N

Arada-b r d görürs n tez-tez,
Deyirl r: "N çoxdur airi rimiz,
Bunun qar ısını alağ biz g r k,
Biz h kim g r k, müh ndis g r k..."

M ns deyir m ki, air bol olsun,
Bütün do ulanlar air do ulsun.
S n tkar s n t amalla ba lar,
eirim - amalımdır - des m, yeridir.
eir yazmasa da, qid da lar
Dünyanın n böyük airi ridir.

" air çoxdur" dey gileyl nm yin,
lh z r el yin tüfeylil rd n.
Yax ı söz önünd siz d ba yin,
air ki, yı mayır sözl ri yerd n.

airi kims y d yi m r m n,
Onlar h r cilv d min sirr axtarır.
drakm iri m z d rinliyind n
Onlar söz axtarmır, fikir axtarır.
Onlar gec -gündüz d rd, l m ç kir,
Bu a rı g lm sin çox yüngül siz .
B lk d n z if, n kiçik air
Böyük v t nda dır V t nimiz ...

airin b d ni - bu ana torpaq,
N f si - x zridir, qanı - Kür, Araz.
Çox ey V t nsiz d ya ayır, ancaq
eirs V t nsiz, elsiz ya amaz...
air v zif , rütb n g r k!
"V t n", "V t n" deyir könül s si d .
V t ni sevm kdir, V t ni sevm k,
airin n böyük v zif si d .

Ancaq... b la onda, d rd ondadır ki,
V zif xuman gözünü ört n,
V t ni pul kimi cibin dürt n
Bir rü v t dü günü, rütb li nadan
Durub kül üfürür gözli rimiz .
V t ni sevm yin "qaydalarından"
Utanmaz-utanmaz d rs deyir biz .

V t ni sevm kd n qayda, qanun?
V t n sevgisinin hüdudu varmı?
Ey nadan, ölçül r özünün olsun,
M h bb t ölçüy , h dd sı armı?

May, 1967

M Z ARXASINDA

Gündüzl r g zir m bizim h ri,
Ax amlar qonuram öz buda ıma.
Ax amlar x yalım g zir h r yeri
Dünyanı sı dırıp dar ota ıma.
Masa arxasında m n söz ordumu
Ç kir m üstün h r qaranlı m.
M n bütün dünyanı,
M n öz yurdumu
Mizimin üstünd görür m aydın.
Masa arxasında... limd q l m

G zir m dünyanı m n qarı -qarı ,
M nim x yalımın, deyir m, bu d m
Aya ı d ym y n bir yer qalmamı .

Masa arxasında könlüm biq rar –
Yolum neç k n d d n, h rd n dü ür.
Vyetnama ya an a ır bombalar
El bilir m ki, evim dü ür.

Güclüy m! - dem li, m n haqqam, dey ,
Zülm haqq paltarı geyinir bu gün.
M nim misralarım dönür güll y
Evini tutanda güclü gücsüzün.

Sinada yandır gün göyü, yeri,
Yen d r bin V t ni darda.
"Su" deyib yananda r b sg ri
M nim dodaqlarım çatlayır burda.

Masa arxasmda öz ür yimi
M l dönd rib yandırırım m n;
Dünyanın d rdl ri mür kk b kimi
Axır q l mimd n, axır sübh c n.

Ür yim ilhamla, sözl dolanda
H r s trim könlümd n od alır m nim.
Duyan bir ür kd tel qırılarda
eirimin v zni d qırılır m nim.
Masa arxasında... torpa ın, yerin
sti n f siy m, z rif triy m.
M n havanın deyil, hadis l rin,
Könül dünyasının barometriy m.

Qo uram ardınca xo x yallann,
Yer m nim, göy m nim, asiman m nim.
Q lbimd n min q lb ged n yolların
vv li ba lanır masamdan m nim.

El ki, qalxıram masa dalından
X yalım kiçilir, fikrim g rilmir.
Bayaq ota ıma sı 1 an cahan
ndi öz-özün sı 1 a bilmir.

Bayaq öz canıma, qanıma qıydım,
Bilmirdim vaxt keçir, yatasıyam m n;
Bayaq bir dünyanın v t nda ıydım,
ndi övladımın atasıyam m n.

Oxuyun könlümü eirl rimd n,
Könül gizl nm sin söz arxasında;
Dünyanın n göz l adamıyam m n
lham al mind , miz arxasında.

May, 1967

R YAKAR

M nim övladıma ana dilind
D rs dey n "a ılı" mü llim bax.
"V t n", "V t n" deyir, Öz övladını
cn bi dilind oxudur ancaq.
Özg y : "Dilini öyr n!" - deyirs n,
Özüns ... Bu dili b y nm yirs n!..
N dey k bu miskin riyakarlı a?..
Yoxsa, öz qını b y nmir ba a?..
Bir n dir, be -altı dil bilsin g r k,
Bizim sabahımız - körp l rimiz.
V t n dilin d dodaq büzm y k,
Burdan ayaq açıb, yola çıxaq biz.

Evd ayaq açır vv lc h r k s,
Sonra uzaqlara dü ür q d ml r.
İkini bilm y n sonunu bilm z,
Evd n üz dönd r n çöld v r ml r.

"vv l evin içi" demi l r n d n?
S n çölü bilm z s n, içi bilm d n.
Yax ı bilm k üçün özg bir dili
vv l öz dilini yax ı bilm li.

Niy özümüzü ögey sayaq biz?
Niy atamızı tanımayaq biz?
Özg ni sevirs n?
nanmıram m n!
Özünü sevm y n özg ni sevm z.
V t nin dilin g r ksiz dey n
V t nin özünü nec sevir b s?

Üzün dursaydı yediyin çör k,
R zil oldu unu özün qanard n.
Dilimi dansaydım m n d s nin t k
S n kim d rs deyib pul qazanardın?

V t n qeyr tini ç km y n o ul
H m özün yüküdür, h m özg sin ;
Bu dild d rs deyib qazandı n pul,
Yediyin çör k d haramdır s n !
Böyüt balanı da s n özün t ki,
Den n, özün ya a, al m yox olsun.
Namus olmasa da keçin r, t ki
Dilin uzun olsun, qarnın tox olsun.
S ninçin dünyaya d y r, a nadan,
Bir anlıq öt ri könül xo lu un.
Min d f kiçikdir atalı ından
S nin insanlı n, V t nda lı n!

Oktyabr, 1967

"ANAMIN K TABI"

*Böyük m lp rv r, böyük v t nda
C. M mm dquluzad nin ziz xatir sin*

"Anamın kitabı!" - oxudum bir d ,
Bu günüm dün nl g ldi, görü dü;
C lilin çaldı ı sarı siml rd
Q dim bir t msil d yadıma dü dü:

X rç ng - arabanı ç kir quruya,
Örd k - buludlara,
Kor balıq-suya...
Araba t rp nmir ancaq yerind n,
S nin timsalınmı bu hal, ey V t n!

Talandı bir zaman dövl tin, varın...
Varlıyk n l açd n s n özg l r .
Yadlar yox,
S ni d öz övladların
Ç kdi üç t r f , ç kdi üç yer .

Ana ümid oldu do ma övlada,
Övlad bel ba ladı yadlara yalnız.
Övlad bilm di ki, qon uya, yada,
Göz dik n qalacaq amsız, çıraqsız.
Bu do ma torpaqda do ulub onlar,
Dedil r, biz hara, bu torpaq hara,
Do ma kitablara yad olub onlar
Ümid ba ladılar yad kitablara.

Anamın kitabı çatdı imdada,
Dedi: "özün bax, l açma yada;
Vaxt çatıb uza ı, yaxını tanı,
Bil, s nin vv lin, axırın n dir,
V t n x st dirs , onun d rmanı
K narda deyildir, öz içind dir..."

Ananın kitabı! Tarixdə n q dim,
Çiçkd n - t z -t r, Göyl rd n d rin.
Aya ı altında torpaq görm dim
Anadan üzünü çevir nl rin.

Bu böyük m tl bi bilm dik b z n,
Bizi böl -böl ç kdil r dara.
İ ç kib müq dd s at imizd n
Yüzill r ba ydik yad kitablara...

Tapdandı anamın r fi, anı,
Bizd n s rv t alıb söz g tirdil r.
Bu boyda ölk ni - Az rbaycanı
Bir r b qızına cehiz verdir.

M ni ba ı lasın hriyarımda,
Otuz il özg y "b rad r" dedi.
Öz do ma yurdunda, öz diyarında
Do ma anasına o, "mad r" dedi.
El ki, yumru u yer dir ndi,
D rhal yada dü dü do maca k ndi.
Bunlar na ıl deyil, tarixdir, ancaq
Tarixin hökmün , könül, yax ı bax!
G l bil k, insanımı, zamanımı haqsız
Gah ona, gah buna biz yamaq olduq.
Kiçik komamızı qoyub çıraqsız,
Özg nin q srind biz çıraç olduq.
Bu böyük d rdl ri dü ündü C lil
Onu qorxutdular,
öz amalından
N bezdi,
N küsdü,
N döndü C lil!
O da bu günl r ümid ba ladı,
Ayıldıb atamı,
bir ür k kimi
Milyon ür kl rd döyündü C lil!

M N N VAR?

"Bizd bu soyuq qanları neyl rdin, ilahi?"

M. . Sabir

"M n n var?!" dedin.

Düzmü dedin s n?

Birl ir axırda n uzunyollar.

K nara ç kilm , bil ki, bu günd n

Bu gün m n varsa, sabah s n var.

Da qın böyrü üst yıxsa bir da 1,

Yanıdakı da da yil c kdir.

Bu gün yeyilirs birinin haqqı,

Sabah da s ninki yeyil c kdir.

Buzdan soyuq olar ilanın qanı,
nsansan!

O isti qanın b s hanı?

De gör k, s n nec baxa bilirs n

Gözünün önünd tapdanan haqqa?

N d n alı mayır b d nin, n d n,

Haqsız m l tutub o yanan haqqa?

Nec insan deyim, nec m n s n ?

Qoy övlad dem sin bu V t n s n !..

g r adamsansa... sev adamları,
Dem , bu, dostumdur, o, dü m nimdir;
Dem , zizimdir ev adamları,
De, m n bu xalqınam, xalq da m nimdir.
Dem , da yayım b qarda a d ydi,
M n el bildim ki, da da a d ydi.
Yurdun o ba nda yıxılan k sin
A rısı q lbind g r k göyn sin!

n böyük d ryanın birdir sahili,
Onu h r t r fd n döy r dal alar.
Bir böyük V t ni, bir böyük eli
Tarimar el y r "m n n var"lar.

A aclar qatarla c rg l nibdir.
Onlar bir-birind n çox uzaqdadır.
Budaqlar, yarpaqlar götü m s d ,
Kökl ri bir yerd , bir torpaqdadır!

Noyabr, 1967

O RULAR

Yusif, milis dostum, od kimis n s n,
O runun, yrinin q nimis n s n.
Ancaq...
Cürb cürdür, axı, o rular,
Anbar o rusunu tutma a n var?..

Dü üb arxasınca bir tüfeylinin,
zl r axtarmısan, izl r g zmis n.
Kiçik o rulardır h d fin s nin,
Böyük o rulardan x b rsizmis n?
Gözl r önünd dir dükan, ya anbar,
Artı ı, skiyi bilinir asan.
lh zar,
lh zar,
dostum, lh zar,
Vicdan o rusundan, q lb o rusundan...
Onlar aç a bilir düz ür kl ri,
Ancaq...
Qıfillıdır öz ür kl ri...

Haqqa qılnc ç kib vicdana qıydı,
Onlar üzümüz baxdılar dik-dik;
Ya s nd , ya m nd qüdr t olaydı,
Onların içini aç a bil ydik.
V zif sahibi bir imza üçün
Bizi süründürür on gün, iyirmi gün...
Taleyin asılıb t k birc qoldan -

S n bir imzadakı güc bax, güc ,
Bir d görürs n ki, da boyda insan
Bir cırdan önünd cüc dir, cüc .
Ömür parçalanıb do ranır min-min,

S pilir yollara get-g l içind .
G lm zdi bu vaxta bir tik heyfim,
g r ris ydi m l içind ... Haray!
Az ömürd n vaxt o urlanır,
nam o urlanır, s b korlanır...
Bilmir m, s n m n ba a sal bunu,
Bu hansı zamandır, bu hansı ça dır.
- s b o rusunu, q lb o rusunu,
Sevinc o rusunu kim tutacaqdır?
Bir da sif tlinin, bir s rt cavabı
Uman ür kl rd iz açır d rin.
B s niy sorulmur haqqı, hesabı
Ür kd açılan bu ırımların?..
Çoxalır ırımlar, artır ırımlar,
Dönüb infarkt olur ür k d bir gün.
Bir h lq y dönüb axır ırımlar,
ri nöqt qoyur sonuna ömrün.
Sonra deyirl r ki, indi adamlar
Ölür bird n-bir da uçan kimi.
M g r ür yin dü n ırımlar
Onu yava -yava öldürmürdümü?
B s onun ömrünü kim o urladı?
B s niy d yi ir o runun adı?..
Malı ucuz alıb, baha satanlar
D llaldır,
Onları cilovlayaq biz.
Z hm tsiz, mayasız qazanan da var,
De gör k onlara n ad qoyaq biz?..

D lalmı? Yox!
Bu ad yara mır ona,
Onun bir adı var: "m d ni" o ru.
Talayır adamı göz baxa-baxa
Bu yeni cibk s n, bu yeni o ru...

Haqqı tapdasa da,
Söyl , bir n d n
Güclünü çox yerd do ru sayırlar?
lini uzadıb uzaq qit d n,
Gücsüzün varıtı o urlayırlar.

Bel d llalara dey n yoxmu bir:
H rrac malımıdır namusun, arın? ...
B s kökü n zaman k sil c kdir
Bu gizli, m n vi o urluqların?

1967

M N M ANAM

Savadsızdır,
Adını da yaza bilmir
M nim anam...
Ancaq m n ,
Say öyr dib,
Ay öyr dib,
l öyr dib;
n vacibi:
Dil öyr dib
M nim anam...
Bu dil il tanı mı am
H m sevinci,
H m d q mi...
Bu dil il yarat mı am

H r eirimi,
H r n m mi.
Yox, m n heç m,
M n yalanam,
Kitab-kitab sözl rimin
Mü llifi - m nim anam!..

Yanvar, 1968

K KOR

Bir kor tanıyıram, gözü korsa da,
özü kor deyil.
B z n q m odunda qovrulursa da,
A lına, hissini o nankor deyil.
Gec li-gündüzlü yazır, oxuyur.
A lının gözüyl o görür, duyur.

Ancaq... biri d var... kor deyils d ,
gözü görm yir.
Dostu göz önünd öldürüls d ,
görm dim deyir...
Yax ıya ortaqdır, yamanı görmür,
O, saata baxır, zamanı görmür.
Fikrini, hissini ucadan dem z,
B z n gördüyünü görm k ist m z.

Gözl ri görm y n kor deyil h l ,
Görm k ist m y n kordur, dey rdim.
Bel müq vvaya, bel cahil
H yatın özü d gordur dey rdim.

1968

S H ND M KTUB

S h nd, sözl rind n odlar töküldü,
Oxuduq eirini göz ya larıyla.
Ata malı kimi yarıya böldü,
Qarda eyni d rdi qarda larıyla.

Yazdın, eyni d rdi ya ayaq bah m,
Qarda qarda ıyla h mfikir olar.
S nin dü ünc ndi m nim dü ünc m,
D rdl r bir olanda fikir bir olar.

O acı f ryadlar, irin n f sl r
M nim d könlümün ahı, nal si!
Qarda ım, T brizd n g l n bu s sl r
Bakımın s sidir, Bakımın s si!

Deyirs n, yarıya bölün nl rin,
D rdini dünyada bir bilm y n yox.
Biz d bölünmü ük, ancaq bu d rdi
Uca kürsül rd n heç bir dey n yox.

Yıxılar k nardan it l n nl r.
T kanı yaradaq özümüz g r k.
Yen d "olanq h m n xak"¹ g r,
Biz öz içimizd n it l nm s k.

Xırda t p l ri sell r oyanda,
s r bu h ml y da lar da za -za .
Biz d d rdimiz a lamayanda,
Bizim yerimiz kim a layacaq?

Günahkar tutmayaq burda heç k si,
D rilib ayrıldıq biz qonça-qonça.
Ana da süd vermir, ciy rpar si
Nal l r qopanb a lamayınca.

¹ Fars əiri Sedinin "H m n xak m ki, h st m" (H m n torpa am ki, varam) misrasına i ar dir.

Deyirs n, salama cavab almadın,
Bulud toqqu masa, buluda neyl r?
M nim öz adımdır s nin öz adın,
Odu su keçir r, od oda neyl r?

M n dizim döyüb zar-zar a ladım,
Çöll r göz ya ımdan gölm -gölm di.
Qranit da ları d l n f ryadım,
T k Araz çayını a a bilm di.

Yüz il, yüz lli il a ladıq b s,
Ancaq rim di sin da ları.
Qarda , bilm dik ki, göz ya ı d lm z,
Arzunun önünd duran da lan...

Dünyada h r eyin bütövü göz l,
Yanmçiq s ad t dü m nin olsun.
M n q m vers n d , yan bölm , g l,
Sevinc verirs ns ... qoy y qın olsun.

Hamlet do ru deyib: "Ya öl, ya da ol!"
Ey!... Yarı canınla dem ki, varsan.
Q min d tammı ist y n o ul,
B s yarı V t nd nec ya arsan?

Hanı?..
Sormadılar - b s yarı canım?
Niy ucaltmırsan üsyan s sini?
H l görm mi ik, Az rbaycanın
Bir yerd , biz bütöv x rit sini...

1968

F K R QANADLARIM

M nim qanadlarım var:
irin- irin arzular,
Böyük-böyük x yallar
Qanadlarımdır m nim!..
Dünya - qanadlarımçın
çox kiçikdir, kiçikdir,
Kainatdır - V t nim!..

Arzular dünyasına
Uçan zaman a ıllar
Yarandı fsan l r,
satırl r, na ıllar...

Uçuram, hey!.. uçuram!..
M n t p , düz bilmir m.
Gec , gündüz bilmir m!
X yalın bir hüdudu,
X yalın bir h ddi yox!
Göyl rin s rh ddi yox!
Qu lar niy azaddır?
Azadlı ın t behi,
Ya ayır qu adında.
Azadlıq uçur, uçur,
Qu un s rh d bilm y n
O qo a qanadında.
Fikrin qanadları da Azaddır!..
S rh ddi yox!
S ma kimi h ddi yox!..
Fikird min hal olur.
B z n s manın özü
Fikr darısqal olur!
Uçur, uçur x yallar,
S madan da o yana.
Bo luqda m nzilmi var –
Orda fikrin qanadı,

Q rar tutub dayana?..
N q d r ist yirs n Bax!

Üzüm bax! N q m!
M nd n çox-çox böyükdür
Ayaqları ba ımda
Ba ı, sonsuz s mada

Süz n fikrim, dü ünc m!..
M n azadam, azadam!
M nzili görünm y n
Bir b di yolum var.
M ni yerd n qaldıran,
H ddi, hüdudu qıran
Fikir qanadlarım var.

Yanvar, 1969

A RL R

air heyk ll r qoyulan zaman,
Deyirl r, ona bax, n b xt v rmi .
Ancaq demirl r ki, m n ya ayrk n,
O öz sin sini masaya g rmi .
O keçib canmdan ömr qıyanda
S nin n l rin a ıb-da ırdı.
O ki ya amırdı, s n ya ayanda
S nin yerin d o alı ırdı.
D ryanın dibind n çıxmamı h l
Tanımaq olmayır m rcanı, dürrü.
S n h s d aparma o da heyk l
Ömürd n sonradır onların ömrü.
airl r, airl r, birc söz üst
Sübh d k yaxdınız ür yinizi.
Sizi görm dil r heç vaxt diz üst -
Q rib yaradıb t bi t sizi!

Hamıdan gec yatıb qalxdınız erk n
A ardı dan yeri gözl rinizd .
Mın zab ç kdiniz siz ya ayırk n
Ölüb ya adınız sözl rinizd .

Zamandan-zamana qıd nizi
Keçirib ya atdı n m l riniz;
Adi bir u aq da aldadar sizi –
X yal dünyasında ya adınız siz.

Bir kam almadınız siz ki, doyunca,
Siz xo b xt dey n tanımır sizi.
Heç k s ç k bilm z ömrü boyunca
Sizin birc günd ç kdiyinizi.

Dünyanın lind n dad ç k n zaman
X yal kölg sind daldalandınız.
ahların, çarların saraylarından
Alçaq daxmaları uca sandınız.

Ölümd n, sürgünd n qorxmayıb sla
Yanıb özünüzü oda atdınız.
Ûr k qarımızla, amalınızla
Zindanlar küncünd söz yaratdınız.

T qibl g ldiniz daim dö -dö
Yolunuz haqq yolu, h qıq t yolu.
Bu da q rib dir, sizin h mi
Cibiniz bo oldu, q lbiniz dolu.

Sözünüz, q sdiniz çıxdı sınaqdan
Ötüb haqq n m si, haqq oldunuz siz.
Ya amağ namin keçm yib haqqdan,
" n l-h qq" söyl yib soyuldunuz siz.

La edib gül nd haqqa yalanlar,
Siz d z man y , dövr güldünüz.
Gah gizli-x lv ti, gah açıq-a kar,
Gah da duell rd öldürüldünüz.

Dünyanı g zdiniz siz oymaq-oymaq,
F r hin içind q m gördünüz siz.
Adi bir milç y qıymayıb, ancaq
B z n özünüzü öldürdünüz siz.

Sizindir dünyanın sin da ları
Bu da lar içind kama çatdınız.
Siz hey yana-yana, qaranlıqları
Könül at il i ıqlatdınız.

Zalim zülmünd d na ıdır, na ı,
Axı, zabdanda zövq aldınız siz.
Zaliml r, cahill r h r addımba ı
Sizi alçaltdıqca ucaldınız siz.

Sanmayın özümü sanıram y qin
Bel aırl rin c rg sind ...
Yox! Axı, m nim kimi aircikl rin
lhamı az olur, iddiası çox!

air - fikirl rin çırpınan seli,
air - h qiq tin mü nnisidir.
air - t bi tin danı an dili,
air - c miyy tin üsyan s sidir.

air - z man nin, srin vicdanı,
air - tarixl rin r fi, anı,
air - bu dünyaya zamanın sözü,
air - h qiq tin, haqqın güzgülü!

Bütün mill tl ri siz anlarsnınız –
Sev nd sizsiniz q lb n onları.
V t n g linc , m cnunlarsınız –
V t n m cnunları, el m cnunları.

M cnunluq göz ldir! "Bu n dir?" - dey
H r cahil anlamaz bu ülviyy ti,
Yazıq o k s ki, yoxdur bir ey
N sonsuz nifr ti, n m h bb ti!

Yoxdur bel sinin amalı, yolu,
Q lbi ehtiyatdan çilik-çilikdir.
Dü m nin nifr ti deyil qorxulu,
Dostun soyuqlu u dü m çilikdir.

B z n yxıldınız ancaq ç likd n,
Köm k ummadınız a ır günd d .
H mi qaçdınız bigan likd n,
Ûr kl öldünüz siz öl nd d .

Noyabr, 1969

BE K

M.Zeynal mü llim

K ndim getmi dim,
G zdim h r yeri -
T z küç l ri, t z evl ri...
H r köhn ocaqda, t z bir ocaq...
Ruhum t z l ndi, fikrim ucaldı.
T z lik göz ldir, gözl rim ancaq,
O köhn yürürkd , be ikd qaldı...

Be ik... ni an dir u aqlı imdan,
Könlümd ah n l r, n l r oyatdı.
Bu taxta be ikd axı, bir zaman
Anam da, atam da, babam da yatdı!..
Be ik ilk m nzilim, ilk yuvam m nim,
Laylalar dünyası ilk dünyam m nim.

Babamt k, atamt k dünyaya m n d
Açdım gözl rimi taxta be ikd .
Anam be iyimi t rp tm y nd ,
Bil rdim, ke ikçim yatıb ke ikd .

Qoymazdım anamı ala dincini,
Doymazdım anamm gül n f sind n.
Dadardım dünyanın ilk sevincini
Be ikd n asılan " ax- ax"larla m n.

El bilirdim ki, dolandır dünya,
Mnim be iyimin balarına ancaq,
Mnim dünyam idi u aqlı ımda
Bir anam, bir be ik, bir d o ax- ax!..

Qara gözmuncu u sol bil yimd ,
Be iyin üstünd üz rrik, quran.
Anam qoruyardı m ni bunlarla
Dünyanın h r cür b lalarından.

Bizim ala-b z k bu be ikl rd
Ümidl r, arzular, dil kl r yatıb.
Qılınc ç km k üçün l m , d rd
Sabirl r, N bil r, Bab kl r yatıb.

nsanın insana m h bb tini, Ey be ik,
lk d f biz s nd duyduq.
Dünyanın zövqünü, s ad tini
Ananın o ilıq sūdünd duyduq:

Laylay dedim yatasan,
Qızıl gül batasan,
Qızıl güll r içind
irin yuxu tapasan.

Hopdu ruhumuza bayatılardan
N m y b nz y n l hc l rimiz.
Daddıq dilimizin irinliyini
H l b l kd yk n bu be ikd biz.

Be iyin üstün s pildi d n-d n,
Qaynar çe m l rin zümzüm l ri.
Aldı öz kökünü be iyimizd n
Üzeyir n m si, Füzuli eiri.

Laylanın h r xalı bir ümid, güman,
Onun ah ngin qaynadı qanım.
Anamın yanıqlı laylalarından
Süzüldü ruhuma Az rbaycanım.

Yoxsul babaların qaranlıq damı
Güldü körp l rin gülü l rind .
Atdıq dünyamıza biz ilk addımı
Taxta be ikl rin h nd v rind .

Dü dük arxasınca xo x yalların,
Arzular ayırdı bizi d bizd n.
Uzaq s f rl rin, böyük yolların
vv li ba landı be iyimizd n.

Çıxdı qar ımıza gah da , gah d r ,
H yat gözümüz d bir sual oldu.
Bir be iy sı an N simil r ,
Sonra cahan özü darısqal oldu.

Bizim anaların laylalarından
Axdı ruhumuza V t nin özü.
Be ik kökümüzdür... ucalıb ordan
Tamıdaq dünyaya öz kökümüzü!..

1969

BULUDLAR N YAMAN GÖZ L OLURMU

Komamız me nin qalın yerind ,
Da da salamlardı h r günü babam.
Odunda imadı, çiyinl rind
Da ıdı h yatın yükünü babam.

S ks n il, ömrünün h r bir anında
Q mi rb t kimi iç rdi babam.
Ömrünün tarlasına q m kotanında
H mi gül kdi, vay d rdi babam.

Ancaq darılmadı, çalı dı yen ,
D rdi, tabaqladı, d rdi üyütdü.
Qatla ıb dünyanın h r möhn tin
Yeddi lay divarlı o ul böyütdü.

Dedi, r fidir h r k sin adı –
Ya a gül -gül , öl gül -gül .
Yeddi t rlanına o, l açmadı,
Ölünc ya adı öz m yil .

Dinm zc dola dı bir gün o, k ndi,
G lib yata ma girdi nagahan.
Ömründ bir d f o x st l ndi,
H m n azarla da köçdü dünyadan.

Yatdı üzü üst , yatdı iki ay,
Dinm di.
N yis andı v yandı.
N hay t çöll r dü dü hay-haray,
Yazın n m sin ki i oynadı.

Dedi, çöld salın yerimi, çöld ,
Son d f seyr edim çölü-ç m ni.
Gör n yaman yerd g ldi c l d ,
Arxası üstün çevirin m ni.
Yerini saldılar göy ç m n üst .
Uzandı, d rind n köks ötür r k.
Göyd a buludlar d st b d st ,
Yerd bad tutan gül l ç k-l ç k.

Üfüqd yanardı buludlar par-par,
O baxdı göyl r ... ax am ça nda. –
M n indi görür m, - dedi - buludlar
N göz l olurmu göyün ta mda.

Babam niy baxdı göy son k r ?
Getdi dama nda dünyanın dadı.
S ks n il ya adı,
ancaq göyl r
Doyunca baxma a macal tapmadı.

Avqust, 1968

EL B R F K R K ...

M n fikir acıyam, m n fikir acı,
Fikir möhtacıyam, fikir möhtacı.

El bir fikir ki, o m n r hb r,
M n ona adic bir sg r olum.
Onun e qi il do sun s h rl r,
M n onun yolunda s f rb r olum.
Yerimd n oynatsm m ni top kimi,
Canımdan çıxartsın tal timi...

O fikir - öz yolum, öz adım olsun
O m nim n möhk m qanadım olsun.
Dönüb ıldırırma, qoy vursun m ni,
Ulduzdan ulduza uçursun m ni.

El bir fikir ki, o m n candan
Daha ziz olsun,
Can unudulsun.
M nim günl rim bir yön, bir sükan,
M nim ill rim o, ünvan olsun.
El bir fikir ki, yansm od t kin
Zülm t içind d yol versin m n .
El bir fikir ki, gördükl rimin
çini, m zini göst rsin m n .

Onu su keçirib, od ritm sin,
Yolunda yay kimi hey g rilim m n.
Ömrümün sonuna çatsın, bitm sin,
Onu n v m d ver bilim m n.
El bir fikir ki, arzu da, kam da
Onun havasıyla b sl nsin müdam.
El bir fikir ki, qulaqlarımda
Döyü n m si t k s sl nsin müdam.
El bir fikir ki, o gül n kimi
Hikm tl r açılsın,

M na durulsun.
N y toxundusa, bir iksir kimi
Onun d y rini bildir n olsun.
El bir fikir ki, tapmıb ona
Yoluna güv nim,
Qürr l nim m n.
Uçum o amalın sonsuzlu una
Zirv l r ba nda zirv l nim m n.
Göz görünm y n ömür yolumdur
X yalla, imanla dolu fikirl r.
M nim s h rimin dan f ql ri –
Sabahın körpüsü, yolu fikirl r!
Zülm tin içind ulduzt k yanar,
D nizt k qovrular, gölt k çalxanar,
Axır m nzilini bir m b d sanar
Müq dd s fikirl r, ulu fikirl r.
B z n nal ç kib tök r göz ya ı
H mi özüml durar yana ı.
Özümün hakimi, sözümün ba ı,
E qimin, arzumun qulu fikirl r.

yul, 1970

T LATÜM

T latümsüz ür kd
Qan da sırsıra ba lar.
T latümd n yaranıb
Dey rdim sıra da lar.
Su co masa, da masa,
Qranit qayalarla

üz-üz toqqu masa
T z l nm z,
durulmaz.
Duy u d nizr rind
Ça layan ür kl r
Sin l r d dar olmaz...
Ömür burul arımdan
Saxlamasın qoy m ni
Anamın
qapımızda
yandırdı ı üz rlik.
M nim xo b xtliyimçin
M n g r k deyildir
D ryaca b xt v rlik.
H y cansız
dar g lir
M n köksün q f si.
nsan n f si verin, m n
Insan n f si.
Neyl yir m n f ssiz
Sıra-sıra düzülmü
R q mi,
d di m n?
st mir m, a qarda ,
Yüz-yüz yalan v di m n...
M n r ngsiz, boyasız
Birc do ru söz verin.
Min gec ni neylir m,
M n h r k t dolu
Min s sli, min duy ulu
T kc bir gündüz verin!

Yüz-yüz yalvarı lara,
Min-min t m nnalara
D yi m r m
ür kd n
G l n s si, s mri m n.

st mir m yüz illik
zsiz keç n ömrü m n.
M n
H y can dolu
yalnız birc gün verin.
Yüz ulduz sizin olsun,
M n birc gün verin!
H r eyi bütün verin!
Zirv l rin ba nda
Zirv kimi t k olum!
A layanda m n bulud,
Gül nd im k olum.

yul, 1970

S H ND QARDA IMIZA!

Axdı gözl rimd n sel gizli-gizli

B.Az ro lu

S h nd! Mehrabımız ana V t ndir.
Mehrabın ba ma dön, a kar-a kar.
Arzu ç l ngimi dan f qind n
Hörür m, qarda ım, m n a kar-a kar.

Deyirl r: "S br edin, susun, gözl yin". –
Nec qı qırmayım, - nec ? Bir deyin.
Sıxır b d nimi bu kor f l yin
ynim biçdiyi don a kar-a kar.

M ni qorxutmayıq qara gec l r,
Zülm tin t vi i h d rdir, h d r.
Gec nin ba rından do ulur s h r,
Qızarır üfüqd dan a kar-a kar.

Baba kölgünə daldalanmayaq,
Kül olub kül üstünə qalanmayaq.
Çillə qıvıq kimi gizli yanmayaq,
Odundan od alım, yan, a kar-a kar.

Haqqımı tapdayan mənə nə anlar?
Haqqımdan danırsan haqqı dananlar.
Belə dərd olar, siz ey qananlar,
A la gizli-gizli, qan, a kar-a kar?

Kəndə səsdən sənə itlər hürüm z,
Könül istəməyəllər görüm z.
Bir addım qabağa işləyirəm z,
Çindən yanmasa, cana kar-a kar.

Umur səhrini yazıq Vətən
Bizim qəlbimizin öz atından.
Belə gəlirini istəmirəm mən,
Gələn, gələcək sənə, a kar-a kar.

1971

VÜSALDA - H CRAN

Mənə görə kimi sənə hönkür rək
Açdın qollarımı...
Qucaqladıq biz.
Bu gün qucaqlayan qollarımız tək,
Nə vaxt birlikdə olsaq Vətənimiz?

Göründük, qardaşım, ilk dəfə bizdə
Aldıq həmə kar, həmə xısın-xısın
Sənə görməmişdən
ür yimizdə
Sənəndə kimi sənə ucalırdım.
O qədər uzaq, bu qədər yaxın.
Göründük...

H s r t sonmu qoyuldu?
Ax!.. Yüz lli illik uzun hicranın
Vüsah, a qarda , gün yarım oldu.

Dinl dik s sini öz könlümüzün,
Sükutda bu d rdi böldük, sevindik.
Sevincin içind a ladıq o gün,
A laya-a laya güldük, sevindik.

Anabir, atabir qarda !.. D rd bax,
Öz halal evind bir günlük qonaq!..
Biz el baxırdıq s n , el bil,
Baxırıq min illik h sr timiz .
El bil do maca elimd n deyil,
Özg planetd n g lmis n biz .

El baxıram ki, çöhr n büsbütün
Güzgü t k ks edib könlüm dü sün!
Üzünün x tl ri - o qa , göz, tamam
Özüm b nz yir... lap do masan s n.
Üzünd g zdikc gözüm,
sanıram
Keçir m T brizin küç l rind n...
Xuduyla yl ib o gün dizb diz,
Vaxtı, saatları d yi dirdiniz¹.
S n ona qayıtdım, o s n , qarda ,
Göz ya ı s pildi masanın üst .
Deyir m, bu d md n olaydı ka ,
Zaman da donaydı bu anın üst .
S n az danı dın,
Dinib alı dın.
Dedin: - Neyl yim?
Bütövlüyüm
Qıyırlar m nim.
Özümü parça,

¹ H min gün görk mli alim Xudu M mm dovla S h nd qol saatlarını d yi dirmi dil r.

Dilimi l hc
Sayırlar m nim...
A layar bu d rd da da, örü d
Tapılar yen d qmayan bizi.
Daha aydın gördük biz bu görü d
Amansız, gümansız h sr timizi.

X nc rim bir yana, pas atıb qını
Haray bu halıma, haray, hay-haray!
Vallah, görü ünd ayrılı mı
Gör n b db xtl rin halına vay-vay!

M ni gör n kimi s n hönkür r k
Açdm qollarım...
Qucaqla dıq biz.
Bu gün qucaqla an qollarımız t k
N vaxt birl c k b s V t nimiz?

1970

YOL - DA

Addımlaya-addımlaya m n ill ri,
Yol gedir m
Do uldu um günd n b ri.
Yol gedir m.
Pill l rim ill r m nim, aylar m nim.
Öz m sl kim, düz m sl kim,
Ür yimi
zirv l r haylar m nim...
Yol gedir m,
bilm s m d ,
Qar ıdaki addımlarm sayını m n.
Addımlarım qüvv t alır,
X yalımda gülüms y n son pill d n.
M nim yolum - bir m sl kin düz yoludur,
M nim yolum - öz fikrimin öz yoludur.
Min hissım var,

Min arzum var.
Yolum birdir,
yolum haqdır.
Mnim yolum da lar a ıb,
Zirv l r çatacaqdır.
Bir ora bax,
Zirv sind yol var da m.
Da n q d r uca olsa,
Yol üstünd n a ar da ın!
Yol ucadır zirv d n d ...
Yorularmı
Öz yolunu düz ged n d ?
Ey yolunu, m sl kini
Tez-tez hava bürosuna girov ver n, -
qlim üçün d yi dir n,
Do rudan da, çox zir ks n,
çox çoçaqsan.
Onu bil ki,
Yan yolda qalacaqsan...
Yolu ota d yi dir n
cı ırlarda it r, batar.
Zirv l rin min tirli çiç yin yeti m mi
Yoncalıqda l-qol atar...
Yol qaba a, yol zirv y !
Bu yolları ya ı döy , boran döy ...
Bu yollarda düz yol ged n yilm y !..
yilm y !..
Son zirv y g lib çata!..
Alqı dedim bu ömür ,
bu h yata!..
Bir ora bax!
Zirv sind yol var da m
Da n q d r uca olsa,
Yol üstünd n a ar da ın!

Dekabr, 1971

AXTARI LARIM

Dünyadan od alır arzu da, kam da,
Könlümün içind nec gizl nim?
Gözüm d , könlüm d , qulaqlarım da
Gec li, gündüzlü axtarır m nim...

N gec tanıyır, n gündüz könül
Axtarır,
axtarır...
"Yet r!"-dey mmir.
Tapdı ı incini doyumsuz könül,
Bu gün b y ns d , sabah b y nmir.
Tapdım, u aq kimi sevinir m m n.
Özüm vuruluram s tirl rim .
Sonra görür m ki,
tapdıqlarımın,
Heç biri könlümə deyilmi , dem !
st r m, h mi a ıb-da am m n.
Gec li-gündüzlü axtan ımdan
Tapdı ım l zz ti
tapdıqlarımda
tapmamı am m n.
G zib axtarıram,
Gördükl rim çox.

Min eir gizl nib h r qarı ımda.
Yox-yox!
Göz lliyi tapdı ımda yox,
Tapmı am b di axtarı ımda.

1972

K

"Özüniüz kili oldu unuz halda, h l
kiy bir eir h sr etm misiniz".

Bir m ktubdan

Bir n m qo madım h l m n s n ,
Da lar bunu m n k sir sanmasın.
M n dedim, vur unam Az rbaycana,
Deyir m, heç zaman xırdalanmasın
Könlümd n ucalan bu avaz, bu s s.
Böyükdür, ucadır m sl kim m nim.
Bala anasına "sevir m" dem z,
M n d dem mi m, a kim, m nim.

S n öz keçmi ini daim qorudun,
Babamın öhr ti ya ayır s nd .
Bu e q e q olsun!
Dün nl bu gün
Çiyin-çiyin dir küç l rind ...

M n s n borcluyam öz balan kimi,
Çox da ki eirimd görünmür adın.
M nim oxudu um n m l rimi,
M nim qula ıma s n pıçıldadın.

erimin mayası - bu qaynar n f s
S nin öz çiç yin, s nin öz barın.
erimd dil açıb danı ımı b s,
S nin bulaqların, göy çinarlar n?
M n h m bakılıyam, h m l nk ranlı,
G nc li, qubalı, h m naxçıvanlı.
kili, irvanlı, qaraba lıyam,
Bütöv V t nim bütöv ba lıyam.
M n s nin qoynunda g ldim cahana,
M ni b x el din Az rbaycana.
H mi m n s nin h nd v rind

Üçan bir qu am.
Bir eld do ulub
xo b xt m ki, m n
Böyük bir V t n o ul olmu am.

Noyabr, 1971

P YADA - S RN N
(*K YOLÇU*)

Baxdıq biz h mi qaba a, ön .
Boylandı sabaha bu günd n ill r.
Bir n f r varmı ki, söyl sin m n ,
Nec g lib keçdi ömründ n ill r?

Yayın бүrküsünd , qı m qarında
Hamının qism ti bir olmur y qın.
Ömrün yri-üyrü dolaylarmda
Kimi piyadadır, kimi s rni in.

Piyada keçmi m m n bu yolları,
Köm yi ummu am ayaqlarımdan.
Q lbimin oduyla axtanı, qarı
ritdim, ömrümün ilk ça larından.

Yanımdan ma ınlar, qatarlar ötüb,
M n l edibl r p nc r l rd n.
Onların ba ından ya ı , qar ötüb
Göyl rin altında islanmı am m n.

S rni in yol getdi, yoldan x b rsiz,
Bilm di bu yolda k l -kötür var.
Ancaq piyadanın, x b r - t rsiz
Alında iz açdı getdiyi yollar.

Yol özü apardı s rni inl ri,
Yolda n iz qaldı, n d toz oldu.
Ancaq piyadalar gördü dünyanı,
S rni in dünyadan x b rsiz oldu.

Sür ti n q d r yeyin olsa da,
S rni in m nzil dolama çatdı.
Da ların ba ından a dı piyada
Yolu k s getdi, yolu qısaltdı.
Yolu özü açan zirv d n keç r,
Yolu yolla ged n da dan gen keç r.

Qovu ur ay aya, dolur il il
M tl bi eynidir bu yarı m da.
Q rib dünyadır,
s rni in il
Piyada görü ür m nzil ba ında.

Ömür yollarında "rahat" ged nl r –
Zirv l r ba ına ucala bilm z.
T k rl r üstünd diyirl n n r
Çatdı ı m nzild b nd ala bilm z.

Biri t k r üst g tirildis ,
Birini g tir n ayaqlar oldu.
Biri bu m nzild kir dar is ,
Biri bu m nzild sahibkar oldu.

Avqust, 1972

HEYR T!

"Heyr t, eybüt!"¹
dedi dünyaya q l m
Al mi bir seyrim yüz heyr timdir.
M n heyran olmasam yaza bilm r m
M nim n m l rim - öz heyr timdir.

B z n deyirl r ki, d yi ib zaman
H r ey adil ib...

¹ Füzulinin "Heyr t ey büt, sur tin gördükd lal eyl r m ni" misrasına i ar dir.

N sevinc, n q m!
El bir möcüz tapılmaz,
insan,
Ona heyr t l n ...
Heyr t l nmir m!
g r bel dirs , küsm zamandan.
Q lbin yax ı bax!
Q lbin çox soyuq!
Heyr t qurtarıbsa, dem k, cahandan
Göz llik köçübdür, x b rimiz yox!..

Gör bilmirs ns göz llikl ri,
Bu al m s ninçün günahkar olur?
Gözü buz ba layan bulaqlar kimi,
Soyuq adamın da q lbi kor olur.

Göyl r damar-damar,
Yer la ım-la ım..
Bu heyr t, bu sual dindirib m ni.
H l körp likd n bu heyranlı ım,
Sual köhl nin mindirib m ni.

M n öz heyr timin ç m nliyind n,
Cavablar axtardım, suallar d rdim.
Heyran qalmasaydım bu dünyaya m n,
Heyr tsiz halıma heyr t l n rdim.

Heyranam açılıb hey varaq-varaq
Saçılan l ç yin min-min r ngin .
Siz deyin, mümkünmü heyran qalmamaq,
Ah ngsiz dünyanın öz ah ngin ?..

Hansı söyl yim?
Hansı sayım?
Dünya ba dan-ba a min sirr, möcüz .
Siz deyin, m n nec heyran qalmayım,
Yerind deyil n göz l bir söz ?..

Heyranam h mi yanan könlüm ,
Alovu eirimdir, külü görünmür.
Heyranam toxuma, heyranam tuma,
çini görür m, çölü görünmür.
Otun pıçılısı, kül yin tri,
Torpa ım n f si - heyr t nidası!
Bülbülün c h-c hi, çiç yin tri,
Suyun zümzüm si - heyr t nidası.
Heyrandır!
Budaqlar yarpa a heyran,
Torpaq da a heyran,
Da da a heyran.
Sel d niz heyran,
Su göl heyran,
Çöl ç m n heyran,
Gül gül heyran!
Özün heyrank n bu cansız al m,
Ey insan!
Dem ki, heyr tl nmir m!

H mi qorxmu am bigan likd n,
Ya a heyran-heyran, öl heyran-heyran!
M ni soyuq-soyuq dindirinc s n,
"Can" deyib canımı al, heyran-heyran!

S n odu, at i özg d n umma!
Al m tutmayıbsa, köz ür yind .
B sir t gözünü aç bu dünyaya,
Axtar heyr ti d öz ür yind .

Heyr tim ya ayır d rdi-s rimd .
Öls m..
gözl rimi qapamayın tez.
Baxın gözl rim !
B b kl rimd
Bir heyr ti i i gör c ksiniz.

Noyabr, 1971

S HVL R M, S HVL R M!

Übh l rim, gümanlarım,
S hvl rim, nöqsanlarım,
F ryadlarım, zablarım, amanlarım!
M n qaçdıqca linizd n,
m lim
Ya ı kimi ya ırsınız
Neyl yim ki,
Siz özüm d n a ırsınız.
Salıb m ni zablara
M n gend n baxırsınız
bir yad kimi.
M n gizl d bilm mi m ömrüm boyu
Doda ımın arxasında ür yimi...
O alı ıb.
O danı ıb.
Yanımda dost olmayanda
Danı mı am özba ıma.
Ür yimin pıçılıtsı
D yib m nim öz ba ıma
Toxmaq kimi...
N sevgimi gizl tmi m,
N kinimi...
zab verib günl r m n ,
aylar m n .
Adam var ki, ömrü boyu
Dodaqları t b ssümlü
T b ssümü,
Bir pay kimi paylar s n ,
paylar ona,
paylar m n ...
Dili il ür yinin arasında
Yüz-yüz illik yollar durur.
Doda nda güll r açıb
Ür yind kolları durur.

H r sözünün vv li "can", axırı "can"
Bel ya ar axıracan.
Ür yi buz,
Sözü isti,
Özü ilıq.
Ç km mi dir ömrü boyu
Birc d f pe mançılıq.
Bilm mi m,
N çox imi
Birc qırıq nöqsanı
i ird nim.
Bir d ryaca k d rimdir
Bir damlaca s hvim m nim.
Ba qaları keç r, b lk , t qşirimd n
"Günahkaram, keç!" - sözüm .
Ba ı laya bilm mi m
Öz s hvimi m n özüm .
S hvl rim bo azımdan b rk yapı ıb
Yuxumu da dara ç kir.
Vicdanımı ora ç kir, bura ç kir.
Ür yimd vuru gedir
M n kiminl vuru uram,
heç bilmir m.
Yıxılıram, yilmir m.
Heç bilmir m bu vuru un adı n dir,
q sdi n dir?
Q rib dir,
q rib dir!
S hvl rim - alnımdakı qırı larım,
Q lbimd ki vuru larım.
zablarda m n özüm m,
M n könlümün öz s siy m,
Rahatlıqda özg siy m...
S hvl rim - ür yimin dilimd ki
H m sevgisi,
H m nifr ti.

S hvl rim - Dost danla ı,
Yad töhm ti.
S hvl rim! Siz m nsiniz,
M n d siz m!
M n s hvimd s hvsiz m!

Noyabr, 1971

ATA YURDU

kid m hl var n q d r des n,
G ldim bu dünyaya "Yuxarı ba "da.'
Bir göz evimizd n des n vardı,
Taxça a a ıda, buxarı ba da.
Çıxdı ahıllı ım o evd n çöl ,
Amma u aqlı ım yuxarı ba da.
ndi m n h sr t m ata yurduma,
Odu ür kd dir, buxarı ba da!

Yanvar, 1974

BABAMIN KOMASI

*"Kollu koxa " povestinin
mü llifi sa Hüseynova*

Ay m nim ilk be iyim,
lk n f sim, ilk sözüm,
lk gec m, lk gündüzüm.
Könlümün bu h yatla
lk böyük qafiy si -
Ay babamın d yesi!..
S nd n lim çıxalı
st mi m h mi
S ni duy ularımın
B st sind gizl yim.

S n ey m nim n ülvi
Saflı ım, t mizliyim!
M nim duy ularımın
n n m li, n h zin
P rd sind durmusan.
Toz kimi s p l nmi
Kövr k xatir l rd n
Bir a iyan qurmusan.
S n eirimın ilk sözü,
lhamımın mayası,
Babamm beli kimi
Da -divarı yilmi
Ay atamm koması!..
Uçuq barılarında
K rpicl rin qum kimi.
Göy ren v h i güll r
Çı ıran arzum kimi...
Nec belini бүkdü,
Oca ımı qaraltdı
Amansız zaman s nin.
Yeddi o ul çıxardı
Bir vaxt qapından s nin.
yils n d ,
durursan
Yen d öz yerind .
Uçanlar qayıtmadı
Ay babamın koması,
lin biz çatmadı.
S n salam ver n yox.
N g l n, n ged n var.
ndi uçuq qapını
Tıqqıldadar ya ı lar.
h rl r uçalı
B y nm dik biz s ni.
Qoymu uq yalqız s ni,
Ay babamın koması –
M nim ilk na ıllarım,
Me l rd qurtaran

Ay m nim ilk yollarım,
Kölg si b növ li,
Ay böyürtk n kollarım,
H r d r d n, t p d n
M nim d st tutdu um
Al- lvan çiç kl rim,
Lampanın dövr sind
Uçan k p n kl rim,
Hardasınız,
Siz harda?
Ür yim köçdünüz.
Siz indi ya arsınız
Çı ıran duy ularda...
Ay r fl ri kasalı,
Ay taxçalı, boxçalı,
Ay ba lı,
Ay ba çalı,
Qo a p nc r l rd
P rd l ri saçaqılı
Buxarılı,
Ocaqlı,
Alaca komam m nim,
Balaca komam m nim.
T miz duy ularıyla
Ür yimi, hissimi
Günd bir boy ucaldan
Ay uca komam m nim.

S n vermiş n,
S n dedim
Bu ömür yollarımda
A ır duy ularımdan
Da ıdı ım yükü s n.
Be inci m rt b d
Ya aşam da indi m n
Evimin d köküs n,
erimin d köküs n!..

Avqust, 1970

GETM Z SÖZ YARASI

Bir soyuq baxı ın odu, h niri,
Körpül r yandırdı, kültü qaraldı.
Bir an baxıb ötdün...
Baxı ın yeri
Çapılan könlümd ömürlük qaldı.
Anın z rb sini bir ömür yedi,
N l r etdiyini an heç bilm di.

Yoxdur ikincisi t k ömrümüzün,
Niy z h rl din bir ömrü, niy ?
sti bir baxı a möhtack n özün
B s niy qıymadın onu özğ y ?..

Yadda dan bir yolluq silinib it r
H r ömrün, h r günün min mac rası.
Güll yarasına n var? tez ged r,
Getm z söz yarası, eyham yarası.
Niy damı madın, niy ür kl ?
Xo söz hamının ehtiyacı var.
nsan ya amamı yalnız çör kl ,
Sınan ür kl rin öz lacı var.

Gözümüz önünd arzular, kamlar,
Narahat dünyada dinclik olarmı?
Ür k sındırmaym siz, ey adamlar,
Bülbül yuvasına da atıllarmı?!

Sınan bir könül nec dey k:
"Döz!" Yamasaq bilin r sını ın izi.
B z n xo bir baxı , xeyirxah bir söz,
Günl rl , aylarla ya adır bizi.

Da sansa, s n danma t p ni, düzü,
Bu darkönüllülük n ver r biz ?
Xo bir t b ssümü, göz l bir sözü
B z n biz qıymırıq bir-birimiz ?

Ür k d qocalır, axı, ilb il,
O biz h md mdır, biz ona sirda .
nfarktdan qorxursan?
Ür k da deyil,
Özg nin q lbini sındırma, qarda !

M n s nd n intiqam, s n m nd n qisas?..
Alır verdiyini onsuz da zaman.
Adamlar, adamlar,
dü üns k bir az,

Hamiya yer çatar, geni dir cahan.
c l ba ımıza kölg salmamı
Sizd n "can" e idim, siz "can" deyim.
Adamlar, adamlar,
yalnız xo baxı ,
Bir d t b ssümdür sizd n ist yim.

Yanvar, 1974

GÖYN RT

*Nur d d n Ba ır o lu, bu eiri
atalarımızın xatir sin h sr edir m.*

M nim atam
Öz q lbind d fn etmi di
öz-özünü.
ç rid n alı ardı
Öz ahıyla, öz d rdil
Da ıdardı tüstüsünü.
N d rdini bildir rdi bir kims y ,
n q mini.
Saçlarmda a ardardı sit mini.
H r acıya qatla ardı,
o, a ardı
A ılmayan sirti, da ı,

Onun üçün n d h tli bir zabdı,
zabından danı ma ı...
Bir p rd y kökl nmi di onun q lbi -
Ax amı da, s h ri d ,
Sevinci d , k d ri d ...
Salammadı onu bir an
N a rısı, n acısı
Dayandı ı m qamından...
Vaxt ötdükc ...
st diyi yön salıb
Zaman onu xamır kimi
künd l di.
Yaman onu r nd l di...
Qırı landı ill r onun
sif tind ,
Zaman onun q lbind d
cı r açdı.
Ür yi d yuxala dı...
Bulud kimi hey bo alıb
doldu ki i,
D ym -dü r oldu ki i.
Görürdük ki, gah açılır,
gah tutulur.
O, hamıdan sevgi umur,
qay ı umur.
...M n d onun özü kimi
X sis idim
öz sevgimi bildirm y .
Ona t s lli verm y
Utanırdım, sıxılırdım.
Ür yimi bildirm yi
Öz-özüm ar bilirdim.
M n el g lirdi ki,
Onu öpüb qucaqlamaq
Yüngül çıxar,
Çox it çıxar.
O, karıxar,
O, darıxar.

N bil ydim,
El bunu gözl yirmi
B lk m nd n
o, dolanda,
Bulud kimi tutulanda...
Adic bir övlad kimi,
M n atama
n qay ımı bildir dim,
N sevgimi...
Ür yin ba vurmamım,
Qullu unda heç durmamım...
Bilm dim bir ist yini,
dil yini,
Öz sevgiml
sitm dim ür yini...

ya ayark n
m nim ona kiçicik bir t b ssümüm
Süzül rdi ür yin
könül açan bir n m t k.
O öldümü?
Bundan sonra
T ssüfl axıtdı ım göz ya larım
Kim g r k,
N y g r k?

B li, artıq keçmi ola!
Kim görüb ki,
T ssüfl q lb bo ala?
Hayıf! Hayıf! Nidasına
Çatır ancaq qüdr timiz.
limizd olan zaman
Bil mmirik heç bir eyin q drini biz.
Ey övladlar,
ayıq salmaq ist yir m
indi sizi.
Gizl tm yin atanıza, ananıza
sevginizi.

Olursunuz, duman olun,
sis olmayın,
N d x sis olsanız da
Sevgid x sis olmayın!
b dilik bir a rı t k
Sonra sizi yandıracaq,
göyn d c k.
Toydan sonra bu na ara
Kim g r k,
N y g r k?
tirdiyin do maları,
zizl ri
Qaytara ki, bilm y c k.
Q lbinizd döyün c k
Özünüzdün özünüz atdı ımz
t n da ı,

Gözünüzd h sr t tozu...
Ondan sonra
Kim ver bil rsiniz
Ba rınızda sızıldayan
Qay ı, sevgi borcunuzu?..

Noyabr, 1973

EHT YAT

*C surların d liqanlılı na
r fn m si oxuyuruq.*

M.Qorki

Ehtiyat sözünd n ehtiyatlıyam,
Ehtiyat - h r yerd ehtiyac olmur.
H r sözd n özünü qorayan ilham
Ayaqda sürünür, ba da tac olmur.
Ehtiyat güd nd yazdım könülsüz,
El si q lbl r ç tin yol tapır.
Ür kl , cür tl dediyim h r söz

H l qorxaqla da asan dil tapır.
S n tin, ilhamın, e qin gur s si,
Qorxaq ür kl rd n niy gen dü ür?
Ehtiyat güd nd , sözün güll si
H mi h d fd n did rgin dü ür.
Ehtiyat güd nl r, asta ged nl r,
Heç sizi görm dim m nzil ba nda.
Ey fikrin önün da gill d nl r,
libo qaldımız siz il ba nda.
Yolu ged -ged addım sayanlar,
Yolunuz yarıda niy s hv olur?
Ancaq c sar tl addımlayanlar
Ya h r eyi alır, ya da m hv olur.
Ehtiyat - birt h r ba dolandırmaq,
C sar t - ya h yat, ya ölüm ancaq!
Ehtiyat vergüldür, nöqt deyil, yox!
Ehtiyat çalardır, r ng ola bilm z!
Deyir m dünyada bir q hr manlıq
Köl ehtiyatdan do ula bilm z.
Qorxur c sar td n qorxu da ksiz
Onun övladıdır igidlik, hün r.
Axı, c sar tsiz, axı, ür ksiz
Qapımı döym mi h l bir z f r.
C sar t ç tindir, ehtiyat asan,
Qorxudur alçaldan, axı, h r k si.
Cür td n qorxmayaq qorxaq qorxudan
Qorxu - ita tin dayaq nöqt si!
Dolandım - yüz ölçüb bir biç nd m n,
Ya aya bilm dim birc an, ancaq.
M n ziyan ç km dim c sar timd n,
Qorxudan qorxuram, qorxudan ancaq!

May, 1970

T L B L R M

Uçun, uçun,
X yaldakı zirv l rd n atlanın,
T l b l rim m nim.
Bu gün m n güv ndiniz,
Sabah siz güv nim.-
Bu gün önümd siniz,
Sabah is ayaq açıb
g z n irin sözl rim...
V t nim s p l nmi
M nim dan ulduzlarım...
M n öyr d n,
Siz öyr n n,
Zaman keçir, yer d yi ir
Bu müq dd s dövr d ...
Bu dünyanı öyr nmi m
M n öyr d -öyr d ...
M n heç vaxt yad olmadı
Sevinciniz, Q miniz.
X yallarla n f s alan
Cavanlıq al miniz.
Hissiniz , duy unuza
dola-dola,
Sizin il addımladım
Qol-qola...
Suyu h r il d yi il n
Bir d niz var önümd .
Suyu axır, Durulur.
Bir t r fd n bo alırsa,
Bir t r fd n o, dolur.
G nclik axır,
Bu axma qo uldum.
Ya ım artdı...
Ancaq yen

Sizinl h mya oldum.
El dedim: - Bu dünyaya
N baxdım ki, n gör m.
Be il açıb ördüyünüz qapılan
Otuz ildir
M n açırım,
örtür m.
Sizin üçün bit n bir ey
Bit bilmir m nimçün.
Öyr dir m,
Öyr nir m,
günb gün.
M n h mi
Sizin il h mya am.
Hamınıza yolda am!

El-obada ayaq açıb
M nim g z n sözl rim,
V t nim s p l nmi
Ay m nim ulduzlarım,
Fikrimizd n, sözümüz d n
Aldı mız i i ı,
El-obada körp l rin
Ür yin s pin siz,
Biçin olmaz s pinsiz.
Bugünkü d rs
T k bu günün d rsidir.
T k bu günl
Siz g lm yin v cd ,
yox!..
Sizd n hörm t gözl yir m,
S cd , yox!..
S cd d bir h r k t yox,
Çırpıntı yox,
Alov yox!
O, h m sakit,
H m donuq!

S n önümd donursansa,
M n d yoxam,
S n d yox!
Ba qa simd çalmalısan
M nim köhn havamı.
S n m nmis n?
Yox!
Fikrimin,
qid min
davamı!
Sizin m n sevginizd tapmı am
tirdiyim n varsa.
M nim Siz dedikl rim
Ruhunuzda ya arsa,
Sizin ayaq basdı ımız
h r obada m n varam,
Q lbinizd ça laram,
Dilinizd qaynaram.
G l c kd ya aram!
Sabir olub,
Pu kin olub,
Vur un olub
H r d rsimin ön sözü.
B s n imi
M ramının, m tl bimin
Son sözü?
Harda bir ev uçubdursa,
Biz o ev
Dir k olaq, Da olaq.
Adic bir insan deyil,
Bu V t n ,
sl v t nda olaq!
1974

O N D R?

"Dünya ulu tanrının yuxusudur" -
- dedil r.
Onu bu xo yuxudan ayıltmayın, -
dedil r.
Onun oyanmasını
Niy ist m dil r?
O, n q d r yatacaq
D rin, irin yuxuda?
nt hasız olarmı,
Vaqi d , yuxu da?
Milyon-milyon ildi ki,
Fırlanır,
Yer kür si...
N benzini qurtarır,
N odu, n qüvv si,
Hara gedir o bel ?
Yerind dir yer el ...
Dönür günün ba ma
Qüvv t alıb o, günd n.
N öz oxundan çıxır,
N d öz çevr sind n...
Fırlanır...
Getmir ancaq
N ir li,
N geri...
Fırlanıb sapa düzür
O, ayları, ill ri.
Yerin gözü yoxdumu?
Onun da
nsan kimi
Var olsaydı gözl ri,
T r p n rdi yerind n,
Çıxardı mehv rind n.
Tanrının da yuxusu
Da ılardı o zaman.

T z ,
Ba qa bir yuxu
Uydurardı yuxudan.
Yer qopmadı yerind n.
nsan qopdu...
Qanadı
Aldı m ll rind n...
Möcüz l r yaratdı,
Kainata ip atdı,
Uçub Aya da çatdı.
nsan çıxa da bildi
Yerin cazib sind n...
nsanın:
"M n tanrıyam,
M n qadir m" -
S sind n
Tanrı diksindi, durdu.
Boylandı dövf sin ...
Gördü:
nsanın özü
Dönüb Yer kür sin .
Ancaq...
O, kür kimi
Fırlanmır öz yerind .
O yeriyyir, o uçur
A lın üfüql rind ...
Yer kür si
Tanrının
Uydurdu u yuxudur,
Na ıldır,
fsan dir...
B s boylanıb yuxudan
çıxan insan?..
O n dir?

1974

DÜ ÜNC - SÖZ

Özüm d görünm y n
Könlüm m nim,
Duy um m nim,
Sövdam m nim -
Azadlı ım - öz m n vi dünyam m nim.
Öz içimd , öz dünyamda
Hakim d m n,
M hkum da m n.
Neç yer qol atram
Bir öz kd , bir tumda m n...
O co qundur,
O da qındır.
Min r nglidir, Sür klidir.
Söz - fikrimin, dü ünc min
Q libidir,
Öz klidir.
Dü ünc l r - havadaki qu a b nz r.
Sözl r - qu a atdı ımız da a b nz r.
D y bils s ninkidir,
D ym dis -
Da dan küsm ,
Özünd n küs.
O incid n lini üz.
Ûr kd dir o qönç l r...
Hansı göz görünübdür
dü ünc l r?

1975

M N M XALAM

Mina xalama

Anam öldüs d , öz taleyimd n
Küsm dim,
yerind xalam var m nim.

Ona güv nirm,
Sanıram ki, m n
Arxamda alınmaz qalam var m nim.

El ki, darıxdım,
Minib ma ına
Gedir m A da a, düz xalamgil .
Yax ı deyirl r ki, hamı bir yana,
Ananın tiri xaladan g l r.
Bu nec tirdi, bu nec etir,
Ruhum sakit olur, ür yim aram.
O tri duydumsa riyyir ill r,
lkim qayıdıb u aq oluram.
Bu nec tirdi, oyanır m nim
Könlümd n irin, n dadlı ça lar?
Niy göz önümd dayanır m nim
Qalanan t ndirl r, yanan ocaqlar?

Bu nec tirdi,
lkin duy ular,
Köhn bin sin qayıdır yen ?
Bu nec tirdi, onda n sirr var,
M ni m nd n alıb qaytarır m n .

Bu nec tirdi, bu nec tir, -
M ni göyüm-göyüm niy göyn dir?
Bu n göyn rtidir? Dey bilmir m,
Niy göyn yir m, niy , bilmir m?
Niy bu göyn rti, niy bu a rı,
Alır öz limd n ixtiyarımı?
Bu sızı, hamıya ziz oldu um
Qay ısız günl rin intizarımı?

Tutmaq ist yir m baxı larımı
Min m tl b gizl nır h r qay ısında.
Öt n günl rimin naxı larımı
Görür m xalamın k la ayısında.

-Ay o ul, saçını n tez a artdm?
Dey , ll rini ç kir ba ima.
Deyir m: - Tez niy , lliy çatdım.
Yox! nana bilmir xalam ya ima.

Anamın diliyl o, m ni ox ar,
N sih t el y r h r götü ünd .
M nim özüm boyda u aqlarım var,
Xalam "u aq" - deyir m n bu gün d .
Yox! Heç n yayınmaz onun gözünd n,
D rdimi üzüm d n oxuyur m nim.
Xalama güv nib sanıram ki, m n,
Arxamda alınmaz qalam var m nim.

O nec qaladır? Uludan ulu.
Hansı bir qüw ti özünd gizl r?
Qay ıyla, sevgiyl doludur, dolu
O titr k dodaqlar, o ya lı gözl r.
O nec qaladır? Z if bir vücud!
Üfürs n yxıılar,
Gücsüz bir qarı.
Qoluma güc g lir, könlüm ümid
Çiydim qonanda z if qolları.

O el qala ki, ba ym z yada,
Könül çiç k açır h rar tind n.
Dünya r qüvv y dönüb axsa da,
Onun quca nda amandayam m n.

Köksün ba qoydum, dedi: - qadası!
Sandım ki, çiynimd n yük endirmi m.
Xalamın sin si - sevgi qalası
M n bu istiliyi harda görmü m?

Xalam u aqları, siz sözüm var
ndid n yanmayan sonra b rk yanar.
Düzünü deyim ki, anam sa ik n,
Q drini o q d r bilm mi m m n.

Ayılmaq ist r m indid n sizi
Yaman nigaranam xalamdan yana,
ndid n yandırın ür yinizi
Qoymayın od tutub sonradan yana.

Siz d olarsınız ikiqat yetim
Yax ı ba a dü ün, yax ı, siz m ni.
Anasız qaldı ım b simdir m nim,
Amandır, qoymayın xalasız m ni.

1976

Y R M B E L

Ömür yolda ıma

El bil dün ndir Sabir ba ında
Çıxdın qaba ıma a çiç k kimi.
El bil dün ndir, a paltarında
Qondun evimiz k p n k kimi.

N tez ba a g ldi iyirmi be il?
Balalar yeti ir, qocalırıq biz.
N l ri itirdik - qayıdan deyil,
Gör s n, n imi b s qazancımız?

Sönm mi könlümün odu, h v si,
Balalar s sl nir: "B sindir dayan!"
O lumuz toy umur, bizim toy s si
H l getm mi k n qula ımızdan.

Bu nec dünyadır? Yolu bir qarı ,
Ayıra bilmirs n çoxunu azdan...
H zzind n, zövqünd n h l doymamı
Ç kirl r süfr ni qaba ımızdan.

Bu nec dünyadır anlamıram m n,
N g li b llidir, n gedi biz .
X b rimiz olmur g li imizd n,
nana bilmirik getm yimiz .

Vurduq bir zindana iyirmi be il,
Ötdü günl rimiz a lı-qaralı.
S nin duy uların - bir n m li göl,
M nim duy ularım min mac ralı...

S n n dal alandın, n çalxalandın,
Haldan-hala dü düm m n h r d m, gülüm,
S n m ni bir d f sevib dayandın,
M n s ni h r r ngd sevir m, gülüm.

Da atdım,
limd n çıxdı bir xata.
Bulana-bulana yen duruldun.
Könlümd n keç ni duymadınsa da,
Ömrüm , günüm havadar oldun.

Dü dü yuvamıza, dü dü qan-qada,
Ba ımız üstünd ıldırım çaxdı.
S simiz, n m miz bir olmasa da,
Suyumuz, selimiz bir arxdan axdı.
Ata oca ının q l md n çıxan
Çör yi m n ms , ür yi s ns n.
Ba mda çal-çarpaz ıldırım çaxan
sti yuvamızın dir yi s ns n.

M nim x yallarım uçdu havada
S n m ni göyl rd n endir n oldun.
Bizim qurdu umuz isti yuvada
F hl m n oldumsa, usta s n oldun.

El ki, b xtimin gözü yumuldu,
Yoluma nur saçan çilçirraq oldun.

Mənim nə lərim özümün oldu,
Ancaq dərli rəmiş ortağ oldun.

Bağınma dolanan dərli-rəmiş
Oduğu ləbindən keçirən oldun.
Səndən gileylənən əirlərimin,
Sahibi mənin oldum, qulu sənin oldun.

Yanıb yaxılanda əyrim üçün mənin,
Sənel bildin ki, gizli qədimim var.
Ayrıla bilmədin öz əlindən
Bilmədin, mənim də öz əl-qədimim var.

Gülüm, aynasıdır üzüm, üzünün,
Məni ləndən saldı axtarılarım.
Üzün kəsətdi mənim günbəgün,
Üzüm də açılan sərt qırılarım.

Fikrim də keçdi, təplərdə,
Ardımca bir addım gələndən ancaq.
Sənməni dindirdin,
Dilim dəndi,

Ərimi dindir bilmədin ancaq.
Ötdüyün mahnını bir yol çəlmədin
Mən çəldim...
Dərdən boylandım dağa.
Öz könül mahnını səni çəlmədin,
Mənim iniltim uyu durma a...

Əl bil dəndir, Sabir bəndə
Çıxdın qabağınma ağız kimi.
Əl bil dəndir, ağız paltarında
Qondun evimiz kəpənək kimi.

Aradan nə keçdi? yirmi beş ildə
Qara saçımızda ağardı illər!
Tək istəyimiz qaldı könlüdə,
Qalan nə varda, apardı illər.

ndi x yal yor un, könül ik st ...
G nliyi dadmamı qocalırıq biz.
Övlad qay ısında, bir murad üstd
Birl ir uyu maz n m l rimiz.

Eyni yük altında neç yoxu u,
Arzumuz, q sdimiz birg a ıbdır.
Özg budaqların iki yad qu u
ndi bir budaqda do mala ıbdır.
Buda ın e qin darda, ç tind
N f sin könlüm qol-qanad vermi .
Zaman ötü dükc

M h bb tin d
lk r ngi, ilk dadı d yi il rmi .

Dem qocalmısan, gülüm, do rusu
M nimçün bir az da sonala mısan.
Balamın anası, n sirrdir bu?
ndi m nimçün d anala mısan.

Dekabr, 1974

M N K Ç K B R Ü R Y M

Yen kiy g ldim bir az dinc lim dey ,
Özüm g lim dey .
Ancaq... bir gün, bir saat dinc l bilm dim m n
Ür yimin s sind n...
O s s... O s s izl di hara getdims m ni,
Gül rüzlü görm di burda bir kims m ni.
O s s qulaqlarımda bir top kimi gurladı,
F r himi h bs edib, n mi o urladı.
Pozdu rahatlı ımı,
dinliyimi,
yuxumu...
Dedim: Dinc lm k bumu?

Dedim: - Ür k, ay ür k,
Birc ay m nd n l ç k.
Axi, m n d insanam,
M n n sib deyilmi b s h yatın n si?
Q lbin d rinliyind duydum yen o s si:
-Dünyada ya amayan dünyadan dinclik umar,
Yanma nda tapmalı dincliyini s n tkar.
Dedim: - B s bu n d ndir

Çoxaldıqca ya ım da
Azalmadı arzular,
A ıb-da dı arzular,
Ba dan a dı arzular.
Bahar oldu, qı oldu –
itirdiyim ömür, gün,
Qazandı ım ya oldu.
ndi n ist yirs n?
Dedi: - Dem heç zaman "ist yin n dir?" m n ,
Dün n zirv bildiyim, bu gün pill dir m n .

st yim birmi, onmu?
Köhn sin çatmamı t z arzular g lir,
Köhn arzularımın saçlarına d n dü ür.
Dün nimin ist yi bu gün gözümd n dü ür.

Bir çuxurda lill n n,
Birc çirtma da ndan
Üzü s p n, güll n n
Göl olmaq ist mir m.
vv lini da ların zirv sind n götür n,
Da larda qah-qah ç kib, d r l rd hönkür n,
Saçı da da, t p d köpük-köpük a arıb
düz nl rd qaralan,
vv li müdrik qoca, sonrası cavan olan
Sel olmaq ist yir m.
m ll rimin adı m nim adım olaydı.
b di yol ged ydim
Gec -gündüz,
Gün , Ay

Sa ım-solum olaydı.
Ulduz k hk anları m nim yolum olaydı.
M n il, ay bilm y ydim,
Vaxtın ç rçiv sind n çıxaydı ömrüm-günüm.
b diy t n kiçik ölçüm olaydı m nim...
M n sahili olmayan d nizl r ist yir m.
Ax amları olmayan gündüzl r ist yir m.
X yallar al min m ni daim s sl y n
Cilv l r ist yir m.
Zirv nin özünd d zirv l r ist yir m.
M n kiçik bir ür y m,
Bu dünyanın, h yatın
b z yiy m,
süsü m,
M n kiçik bir ür y m,
sonsuzluq ölçüsü m.

1965-1974

ÖRTM P NC R N ...

Örtm p nc r ni!..
Nec ? S t lc m?
Qorxmuram, qoy kül k iç ri dolsun.
Açıq q lbim kimi qapım, p nc r m
Dünyanın üzün qoy açıq olsun.

Örtm p nc r ni... G lir ilk bahar,
Gör, çölün havası nec t mizdir.
Açıq p nc r l r, açıq qapılar
Dünyaya açılan gözl rimizdir.

T z bir havaya h sr t qalıb söz,
Söz d t z l nm k ist yir, dayan!
Dolsun ota ıma, g lsin iznsiz
Yell r p nc r mi taqqıldatmadan.

Tufan ist yir m, yandıra bilsin
Könlümün qaralan ocaqlarını.
G lsin, qarı dırsın, alt-üst eyl sin
Yazdı ım, pozdu um varaqlarımı.
Masa arxasında gec b gündüz
Bir ömür ritdim t z söz üçün.
G lsin t z fikir, g lsin t z söz
Dün n yazdıqlarım köhn lir bu gün.
st r m sabahı bu günd n bilim,
Könlüm nur qonsun, i iq çil nsin
Örtm p nc r ni, örtm , sevgilim,
Hava t z l nsin, söz t z l nsin.

yul, 1978, ki

QIZIM GÜLZARA

G lirs n, gedirs n...
Gözüm üzünd ,
Bilmirs n n sorur, n deyir atan.
Üzünd n, gözünd n,
h r bir sözünd n
Q lbini oxumaq ist yir atan.
G lirs n, gedirs n... heç n sormuram
Baxı lar danı ır, baxı lar ancaq.
Bilm k ist yir m, a m nim balam,
S ni isidirmi qondu un budaq?

Qınama, b l d m m n bu h yata,
Kim ç rxi geriy dönd r bilmi ?
Övlada qızıldan taxt ver r ata,
Qızıldan b xtini kim ver bilmi ?
G lirs n, gedirs n. D yi mi bizim
Sözümüz, sor umuz...

Bu s n,
bu da m n.
El g lirs n ki, el bil qızım,
Bu evd do ulub böyüm mis n.
Bir az yad olmusan,
Bir az utancaq
vv lki rkini ist r m yen .
G l nd qonaqsan, ged nd qonaq,
N tez özg l di bu ocaq s n ?
S nin xisl tin d nec d yi di,
Dem gileyliy m, yox, yox, adam m n.
Sev ki, sevil s n...
Bizimki keçdi,
ndi s nin üçün narahatam m n.
Qoru h r l k d n m h bb tini,
H r yerd ,
h mi ,
h r zaman, qızım.
Arxan- atan evi...
S ad tini
Yalnız r evind tapasan, qızım.

May, 1978

F K R A X T A R I I

- sa!
-Musa!
-Tapdın?
-Yox!
saq - Musa q qu ları
N yi is axtarır
Sübh q d r
Gec l r.

Gec l rin özünd n sirr gizl d r gec l r.
Ömrü boyu axtarır saq - Musaq qu ları.
Bahar gec l rini
Suallara dönd rir
Gizli axtarı ları.
Axtarır, Tapa bilmir,
hey axtarır,
hey g zir.
b di axtarı dan
N yorulur,
N bezir.
Toyuq da d n içind
E l nir,
axtarır.
D n topası üstün qalxır,
enir,
axtarır.
Tapır, yeyir,
o yen
yey -yey axtarır.
Axtardı ı, g zdiyi gözl rinin önünd ,
B s o n yi axtarır, b s o niy axtarır?
Tapır,
yen axtarır.
M d sin deyil, yox,
Fitr tin axtarır.

Dolaylarda ridib
d mir çanqlarını,
A ıb sirr da larmı,
N yi is axtarıb ulu babalarımız,
Ür yi acılarla dolu babalarımız.
M n d axtarı dayam,
Obaları, ell ri dolanıb qarı -qarı .
B lk mayamızdadır bu b di axtarı !

Adamların gözündə həsrətini im-i imdir.
Mənim sonsuz həsrətini - mənim axtarımıdır.
Axtarıram,
Özümün o yanını görüm dey .
Zərər də qərar tutan dünyanı görüm dey .
Gecənin zülmündə sübh işıq axtarımı am.
Mən bir sözün içində
hər ləheç deyilməmiş
bircə söz axtarımı am.
Sabahımın əqin bu günümü danmı am.
Kimi sən gözlərindən nə qəlbini boylandı am,
O qəlbimə lətin tutan duyğunu görmək üçün.
Bağışın xeyirxah, gözəl mələk rəndən
ibərət götürməyin üçün
Özümün olmayana özgedə axtarımı am.
Fikirlərin tərkini , arzuların ilkin ,
mələkin rükününü , öz yinə varımı am.
Bəzəkli rəndən vəz keçib axtarımı am öz yini.
Mən axtara-axtara itirmişəm çox şeyi.

Dünya - axtarım evi...
Kimi sən və tən axtarır,
Kimi fikir axtarır.
Kimi də ürəkli rəndən axtarım həvəsində
Sırrı görür, sırı axtarır.
Sən və tən, fikir!

Fərq bax!

Sən və tən - fikir deyilsən ,
fikir - sən və tən dərəcə ancaq.
Bir fikir, bir söz yatır
yerində hər qarınında.
Biz uşaqlar olsaq fikir axtarımında!

Fevral, 1978

QARABA ATI

*1956-cı ild ngilt r kraliçasına
Qaraba atı - "Zaman" h diy
gönd rilmi di.*

Cıdır düzü...
Sin sind at oynaqılar,
Cıdır düzü -
gidliyin aray ı -
Üstünd d nal l piri möhür ba lar.
Qaraba ın cins atları -
hün rimin ki n rtisi,
Toppuzların gurultusu,
Qılıncların parıltısı,
Ne t r s si!
Qaraba ın kür n atı -
Döyü l rd arxasıdır
Koro lunun,
Bayandurun.
Cilovunu g mirdimi,
hün riniz varsa g r o qızmamı ,
Qamçılarn h d sin dayandırın!
Ki n dimi o uçacaq.
Ki n rtisi - qanadları!
Qamçı vurma!
Qamçı yola g tir nni cins atları?
Zaman keçdi,
Z man md "Qırat", "Dürat", "Zaman" oldu
gidliyi kitablara köçürüldü.
Yadda larda unuduldu.
"Zaman" atım, aman atım!
Keçmi imd n bu günüm amanatım!
Avtomobil zamanında
Niy , axı, s nin adın "Zaman" oldu?
Geri mi döndü zaman,
M g r raket-kaman oldu?

"Qırat", "Dürat"
ndi n dir?
Ekzotika, ekzponat!
Dövrümüz d n dem kdir
Kral, ya da kraliça?
Öz v v lki hökmünd mi
bu gün yen
Britaniyada kraliça?
Kraliça Yelizaveta
Yell ndikc
Arasında göyün, yerin,
N f s alır havasıyla
Ötüb keç n t mt raqlı srl rin.
O b y nmir
Asfalt üst qu t k süz n ma ınları,
Göyd g z n ma ınları.
st yir ki,
srin d li sür tini unuda o,
Keç n srin duy ulara sı al ç k n
Ah ngin d m tuta o.
Karetada seyr çıxır,
At saxlayır.
O, dün nin ölüsünü
k f nl m k v zin
Sabahının körp si t k qundaqlayır.
Öz kökün qayıtmaqla
güman edir
Öz srini qabaqlayır.
Ekzotika vur unudur
Kraliça Yelizaveta.
S yah t çıxan zaman
qançı vurmaz o h r ata!
Meyl salıb Qaraba dan
Töhf kimi g tiril n
K h r ata!
"Zaman" yatmır ip , sapa,
Dir k olub ki n rtisi yer , göy .

N qamçıya boyun yir, n h d y .
O g mirir cilovunu,
Kraliça seyr el yir gend n onu,
Ayaqları e ir yeri,
Yaxm qoymur h nd v r meht r l ri.
N etm li?
G lir bir-bir
Cıdırlarda ad qazanan,
Rekord vuran minicil r.
N faydası,
O ram olmur.
Kraliça aram olmur,
Q z bl nir:
-Britaniyada yoxmu m g r
birc ki i, -
Ram eyl y bu qızımı 1?
Kraliça yana-yana
baxır ona –
Ceyran kimi duru una,
Hırs l yeri e m sin ,
Heyran qalır
Ki n y nd gur s sin .
At duyur ki,
Göz lliyi heyran qoyub
Maddım-maddım baxanlan,
Neç -neç yarı lardan
Q l b yl çıxanları.
Bel heyran baxı lardan
O iyr nir,
st yir ki,
belind ki
Onun ceyran hüsnün yox,
Qaçı ma,
Yürü ün heyran qala.
st yir ki,
aya ının altındakı
Böyüdüyü torpaq olsun -

st yir ki,
belind ki
Yarı larda n m r alan jokey deyil,
Vuru larda z f r çalan
igid olsun!
st yir ki,
yüy nini g mir nd
Cilovunu ç kib yı an
igid olsun.
st yir ki,
sahibi d
Atılmaya beld n-bel .
Ki n y nd
sahibi d
Ki n rtiy cavab ver
Koro lunun n r sil .
O, belind kralıça q bz si yox,
Vuru ist r, hün r ist r.
O, belind
aynalılı H c r ist r.

Günl r keçdi, aylar ötdü,
Qaraba m köhl nin
Qı da ki mi ,
Yazda ya ıl ot verdil r.
S h r-s h r
Ç m nl rd g zdirdil r,
O yem di, o içm di.
Qızıl yüy n laqqıldadı ç n sind ,
Dolandıqca yad torpa m sin sind
Arıqladı o günb gün.
Xiff tini ç kirdi at ahbula m,
Cıdır düzün.
Ûr yind
Sarı da dan en n da m
s si dindi,

Gözl rind Da altının a sulan gil l ndi.
O dözm di,
yox, dözm di,
Bu xiff td çox hikm t var.
Yad iqlim döz bilm z
Öz-özünü tanıyanlar!

Avqust, 1976, ki.

KÜL K - OT

*"Hökmdar kül y , xalq ota b nz r.
Kül k hardan ss , ot ba nu o t r f y r".*

Konfusi

"Hakim - d li bir kül y ,
Xalqsa - onun qaba ında
Tir-tir s n ota b nz r.
Hansı yandan kül k ss ,
O t r f ot ba y r".
Konfüsinin bu ehkamı
srl rl oldu bütün hakiml rin
ilk hakimi.
Dolandırdı öz ba ına
m ml k ti m hv r kimi.
K lama bax!
Yüz-yüz ill r
Bir ölk nin bayra ında dal alandı,
Kül k sdi s mum kimi,
A ızlara da tıxandı,
Beyinl rd fikir dondu.
Ür k yandı.
K lam dönüb
Hakiml rin ll rind
m l oldu.

A ızlarda m s l oldu.
Göz l, çirkin dam asıyla
dam alandı,
Çirkin dönüb göz l oldu.
Yerin ba rı cadar-cadar,
Axmazlarda donub qaldı,
süzülm di h çiq tin bir damcısı.
Yalan - dövl t ma ınının sükançısı!
K lama bax!
Ehkama bax!
Haqsızlı ı
Yüz-yüz ill r sı ı madı
Yer , göy .
N dey s n
Bu sözd ki dırnaq içi
"böyükliüy ",
"müdrikliy "?
Kül k sdi
Gah imandan, gah gümandan,
Gah o yandan, gah bu yandan
Otlar ydi ba larını
Öz içind n yana-yana.
Gah o yana, gah bu yana
Kül k sdi...
Ot yildi...
Kül k sdi,
el bildi,
Qüdr tin bir s cd dir bu yilm .
Zalım kül k,
Zülm olan yilm ni s cd bilm !
Qorxudandır
Bu titr m ,
bu yilm !
Özg sini qorxu il qorxudanın
özü qorxur.
nanmırsan?
Aç q lbini s n ondan sor!

Bu qorxunun qaba ında
S n öziün d
Qorxuzdu un ot kimis n.
S n qorxuyla qorunmazdın
Bu qorxunun d h ını
Bilm s ydin ot kimi s n.
Ancaq bunu bilm lis n.
M h bb t hörm t olar,
Qorxuyasa nifr t olar.
Nifr t sızar damcı-damcı
N hay td da da ılar,
Da - oyular.
Zalım kül k,
Unutma ki, gec-tezi suya dönür
N rild y n,
Guruldayan
im k olub çaxan bulud.
g r sa dan sirs ns ,
Sa a deyil,
Sol t r f yilir ot,
Bu t r f yilm nin sirri n dir?
Bu, hörm t yilm yox,
Bu, yalana dal çevirm ,
H qiğ t yilm dir!

1976

SATQINLIQ

S hl-Sumbat Xalq q hr manı
Bab ki dü m n lin ver n.
Sata bildin
n yi n y , kimi kim ?
T k olsaydın,
heç adını tutmaz idim,
Mikrob kimi

İ nmis n tarixim .
Bab kl rin sin sil yol açdı ı
Zirv l r çatmaq üçün,
D r keçdik,
T p a dıq.
Bu yollarda
Neç -neç h mz l rl ,
Sumbatlarla qar ıla dıq.
Satqınların hiyl sind n
Neç k r
Tarix endi zirv l rd n d r l r .
Bu hiyl g r x yan t l r
Tariximin neç -neç vara ını
l k l di,
qaraladı.
Bir ölk ni yaraladı,
Neç yer paraladı.
M n açıq dü m n dey n bir dü m nin
çid bir, çöldü d bir.
çind ki nifr tini
Üzünd d o, gizl tmir.
Niy qorxum bu dü m nd n?
Bu meydanda ya o, ya m n!
O dü m nd n qorxuram ki,
çind ki zülm tini,
Q z bini, nifr tini
Üzünd ki gülü il
ört bil !
S hl-Sumbat!
Yollarıma diyirl din
X yan tin ilk da ını.
Üzünd ki gülü il
S n axıtdın
Bir ölk nin göz ya ını.
Bu gülü l
X yan tin z h rin
bal qatmısan

Bu gülü l
anamızı a latmisan.

S n h mi yanımızca h rl nirs n,
Sa ımızda S hl-Sumbat,
Solumuzda S hl-Sumbat.
Can atırıq zirv l r -
Yolumuzda S hl-Sumbat.
O Sumbatdan tör y nin
Soyu-Sumbat.
Huyu-Sumbat.
Dili-m nim,
li-q nim.
Qazır m n quyu Sumbat!
Gah quzeyd n, gah güneyd n
Ba qaldıran yel kimis n.
Nam rdliyin yol yolda ı,
Ki iliyin q nimis n.
Yüz qızıla, bir "sa ol"a
Sata bildin ki il ri,
Özün söyl ,
Aldıqların satdı ına
d y rdimi?
Aldı ına
arzuların göy rdimi?
Qızıl getdi, "sa ol" itdi,
Özün öldün.
X yan tin
Tariximin kür yind
Dam a kimi durur ancaq.
Gücün bax,
srimiz çatdı s si.
Satılanın böyüklüyü,
Satqınlı ın d r c si!
Dü dü g l n srl r
X yan tin boz kölg si.
Neç -neç S hl-Sumbat

ba qaldırdı o kölg d n,
S si g ldi ölk d n, bu ölk d n.
S hl-Sumbat,
Dün n maskan gülü idi,
Bu gün n dir?
G liri d , çıxarı da,
Mayası da,
Maskası da
bilm c dir,
bilm c dir!
S ni çox da qınamıram
Satqınlı ı vaxtın özü
hün r saydı.
M g r satan olardımı
g r alan olmasaydı?!

Avqust, 1979

B L S B Y M

M n " s bis n" dey n - düz deyir.
M nim nöqsanı dem k ist yir.
Söz atdın...
Könlümd qopdu z lz l ,
Bilm dim, n zaman çıxdım özümd n.
Toxundun könlüm
üst lik h l
Deyirs n, lal olum, qı qırmayım m n?
D mir d mirdi ki, toxunsan g r
O da cingild y r, o da s sl n r.

M n ki ist m r m bir ür k sına,
s biy m,
çünkü h y canım var.
Hardasa bir haqqın tapdanmasına
M n döz bilm r m, isti qanı var.

M n bigan dir soyuqanlıq,
H r ey öz ölçüm, öz t r zim var.
S nin q r zinin m n d xli yox,
M nim öz görü üm, öz q r zim var.
De, nec od tutub alı mayım m n –
Fikirsiz, m sl ksiz ölü canlara? B li, s biy m,
heç ç kinm d n
M nim qid m toxunanlara.

Dünyaya g lmi m, qanam.
Anladım,
Ür yim od tutub yanar.
B li, s biy m, çünki insanam,
M nim nifr tim var, m h bb tim var.
Quzuya da b li,
Qurda da b li?
Deyirs n, olmasm baxı ım m nim?
Nöqsanım budursa g r...
dem li,
Ancaq naxı ımdır yanlı ım m nim.

yul, 1979

NARAHAT OLANDA...

Zamanın dolanbac pill l rind n
Keçm k ist yir m, keç bilmir m.
Narahat çırpınan dünyamızda m n,
Nec rahat olum, nec , bilmir m?

Dinçlik, rahatlıqdır m nim dü m nim.
Buludlar üstün , ey könlüm, ı ı!
Alır dinçliyimi limd n m nim
Könül sakitliyi, can rahatlı ı!

Rahatsa n yanır, n qanır ür k
Nec ba a vurum bilmir m, günü...
El bil, sin md dayanır ür k,
Axı, e itmir m döyüntüsünü.

Narahat olanda çıxıb özünd n
Q lbim qula ımda top kimi gurlar.
Onda bilir m ki, ya ayıram m n,
Onda bilir m ki, ür yim d var.

Tufansız ür kl r dur un göl kimi,
Suyu t z l nm z, Dibi lill n r.
Narahat ür kl r da qm sel kimi,
H r da ın üstünd bir cür dill n r.
çind n oyulub q lbim döyünsün,
Yarı a ça ırsın da qm sell ri.
T z bir mahniyla sel kimi h r gün
Oyatmaq ist r m yatmı çöll ri.

Dibi görünm y n ümman göst rin
Ba vurum,
K f edim d rinliyini.
M n zab verin, iztirab verin,
Dadım s ad tin irinliyini!

yul, 1979, ki

YAMAN SIXIR GEC M N ...

Il r q d r uzun ç kdi
Bu intizar gec m m nim.
Ümidimin gözl rini
übh l rl sürm l di bu q m m nim.
Bu gec nin bir ömrün h sr timd n

Neç -neç ömür qatdım.
Bir dil kd n min dil y körpü atdım.
Ax bu gec sübh q d r
N l r, n l r -
Ola bil r?
Bir dil yim gün kimi
P nc r md gül bil r.
tkin dü n t k qarda ım g l bil r.
Q fil bomba bir h ri
Yer üzünd n sil bil r.
O bombanm bir neç si atılarsa,
Yer kür si ba dan-ba a öl bil r.
H r ey, h r ey ola bil r,
Mıxı mismar el y n var.
Geyinmi m m n gec ni,
Yaman sıxır gec m ni.
Darıxıram... Hara qovum
bu h sr ti, k d ri m n?
ntizarın bir gününd qocalmı am
ki göz d borc almı am
Gözl yir m s h ri m n.

M nim üçün
S h r yolda qala bil r.
Bu andaca g l bil r,
Do ulmamı öl bil r.
H r ey, h r ey ola bil r.
Mıxı mismar el y n var.
Hardan g lib hara getdim,
Heç bilm dim bu n yoldu.
Bir gec nin intizan
Bir ömürd n uzun oldu.
Bu intizar, bu h sr tmi
B lk , m nim -
Öz taleyim,
Öz q d rim.

"Açıl" - dedim, açılmadı al s h rim.
Ümid güldü p nc r d
Gün yerin ,
Dan yerin .
Ür yimd n i i q dü dü
Ümidimin gözl rin .
Dedim: - Vaxtın axarında
Gec , gündüz silsil di.
Bu gec l r Lap n q d r Uzun olsa
S h rl r hamil di.
Mıxı mismar el y n var...

Oktyabr, 1979

EKRAN QARALANDA...

- Qurtardı bugünkü verili l rimiz
Dinl yin sabahın proqramını. ...
H l ki, bu günüm bitm yib...
N tez
Sabaha keçirs n?
nsafın hanı?
Sabaha caladın n tez bu günü?
Ölm mi s n ona k f n biçirs n.
Tamam ya amamı günün ömrünü
ndid n sabaha niy keçirs n?

Yatmaq ist mir m... Keçm sabaha!
Gec nin ömrünü uzadaq bu cür.
G nclik müft imi , qocalıq baha,
F l kd n gün çalaq, ömürd n ömür.

Yatmaq ist mir m... bitm y n günün
Ba ına dolanım, qoy dönüm h l .
S ninçün bitibs , amma m nimçün
Bitm yib, ya ayır bu günüm h l .

Ekran qaralanda qurtarır günüm,
U aqlar yatma a gedir birb bir.
Ekrandan ç kilm , ba ına dönüm,
T klikd n canıma ü ütm g lir.

Zamanı borc alağ biz gec l rd n
Duyub ya amamağ zülüm deyilmi?
Yatmaq?
N görmüs n bu yatmaqda s n?
Yatmaq da bir cür ölüm deyilmi?

Söyk nsin söz söz , baxsın göz göz
Gec ni uzadağ, vaxt unudulsun.
Qarı sın da düz , gec gündüz ,
Müdd tli ömrümüz müdd tsiz olsun.
Yatmaq ist mir m... h r anım ziz...
Gec d n kamımca doymadım h l .
H r gec yatanda d fh edirik biz
Ömrün bir gününü öz limizl .

Ekran qaraldımı - könül diksindi
Gec ni b s nec ba a vurum m n?
S sin s s g z n q lbim indi
T kliyi n il unutturum m n?

Ekran qaralanda, ey yalnız ür k,
Özüm yegan dost saydım s ni.
Ekran qaralanda -
S n ey m nim t k
Yatmaq ist m y n, tapaydım s ni.

Yanvar, 1979

QEYR T M , A İLMI?

Hanı d lil rin, a n n m Nigar,
Nam rdl r do uldu bu z man d .
D d si kor olan qoç koro lular
Özl ri kor oldu bu z man d .
Alı d d mizin gözü kor oldu,
Ça da g d l rin özü kor oldu.

Tör di Koro lu d lil rind n
Savadlı, bilikli "a ıllılar" hey.
Bu a ıl hün r deyil, b s n d n
Köl ehtiyata s cd qılar hey?

Vaxtın havasına ba y n a ıl
Hava bürosudur, o, a ıl deyil.
Sabahı bu günd n b ll y n a ıl
Bilikdir, arzuya, e q yol deyil.
Onlara özg si hamıdan yaxın,
Onların özl ri özün özg .
B li, h r eyi var "a ıllıların",
M rdlikd n savayı, qeyr td n özg .

El hey deyirs n: - "F ras timiz
Çatı mır, a ıllı olmalıyıq biz".
S n a ıl dey nd n yi deyirs n?
M ni y n a lı ist mir m m n.
H mi danı dıq yerli-yataqlı,
Niy azalmadı bir d rya d rdim?
Bizi ehtiyata ça ıran a lı
Bir çimdik qeyr t d yi dir rdim.
Qeyr t azadlıqdır, bu amal üçün
Qeyr t addımlayır Yer kür sini.
Qeyr tdir d yi ib yaradan bu gün,
Dünyanın siyasi x rit sini.

Qoy a ıl, qeyr tin getsin dalınca,
Qoy yed k olmasın a ıla qeyr t.
A lımız qeyr td n geri qalınca
Dönr fsan y , na ıla qeyr t.

El deyib: "A ıllı fikirl inc ,
D li vurub keđdi çayı bir anda".
De gör k, neyl di a ıllı H mz
D lil r "huy" - deyib c bh yaranda?

D lilik ist r m, a ıllı ba dan
Qar ya ar, soyuqdur onun t dbiri.
D liba at dır, o keç r da dan,
umlar da dözümlü, rid r s bri.

"A ıl", "a ıl" - dey n bo na ılların
Dalında h mi qorxu gizl n r.
Dünyada açılan bütün yolların
vv li qeyr tdir, axın z f r.
Biz qeyr t g r k, biz od g r k,
Ölüm getm y istedad g r k.

Sentyabr, 1985

H M O U L, H M A T A

Hamı adilikd n qalxıb ucalmaq,
Hamı bu mill t a saqqal olmaq,
Hamı bu ölk y g tirm k deyil,
Hamı ist yini almaq ist yir.
F rmanı yerin yetirm k deyil,
Ölk y f rmanlar verm k ist yir.
"M nd n a ıllısı tapılmaz" - deyir.

Masa h risl ri n yaman çoxdur,
Hamı bu V t ni dü ün n ür k?

Mill tin adından danı an çoxdur,
Mill tin d rdin alı an g r k.
Görünmür bu yolda n vv l, n son.
Gün kimi b llidir: yeddi milyonun
D rdini köksünd ya atmayan k s
Bu boyda mill t ba ola bilm z.

Özümüz yanırıq öz d rdimiz ,
Dünyanın qula ı kar olmu biz .
Bizim haqqımızı bo ur siyas t,
Haqqı sübut ed n ahidimiz yox.
Sıfıra dönübdür ba sız bu mill t,
Sıfırlar önünd vahidimiz yox!

Kimis yendir n, kimis yen n,
Ûr yi piyl n n, beyni piyl n n,
Vicdanı piyl n n yek qarınlar
D rdini n bilsin bu ac mill tin,
Adic insafa möhtac mill tin.
Xalq üçün yananlar qapı dahlında,
Xalqı talayanlar cah-c lalında.
Halımız, günümüz ç tin, çox ç tin!
N yi gözl yirik? Bütün mill tin
Ûr yi n bzing döyün n k si,
Özüyl , dostuyla, tayfasıyla yox,
Böyük mill tiyl öyün n k si
Tanıyan var is göst rsin biz ,
G lsin r hb r olsuri mill timiz .

Mill t Qaraba da qırılan zaman
O lunun toyunda çalıb-oynayan
Adamdan mill t ba ola bilm z,
Bu xalqın özünd n a ır yükünü
Ç k n arabaya qo ula bilm z.
Xalqın yan ısına alovlanmayan,
C bh d can ver n hid sg ri

Özün do maca övld sanmayan
Nec ola bil r xalqın r hb ri?
Bu V t n m nimdir, bu V t n s nin
S ng rd sg r d y n güll nin
A rısı q lbind göyn m y n k s
Bu boyda mill t ba ola bilm z.
Mill tçün yanam göst rin m n ,
nanım m n onun böyüklüyün .
El bil ili ib zaman zamanda
N il bit c k bu d rdin sonu?
u ada, ellid , K rkicahanda
Atılan topların gurultusunu
Bakıda evind e itm y n k s
Vallah, bu mill t ba ola bilm z.

* * *

Yel sdi, t rp ndi, dindi m ml k t,
Kompassız g midir indi m ml k t,
Hara getdiyini özü d bilmir.
Lövb r ili mi di, zaman açşa da,
Bir addım ir li o ged bilmir.
Sükançı göst rin indi siz m n ,
G lsin, dal aları o, yara bilsin,
Verib sin sini l p döy n
G mini ir li apara bilsin.
Bir o ul göst rin indi siz m n
Mill t h m ata, h m o ul olsun.
Çox gördük xalqını qul ed nl ri,
El si g lsin ki, xalqa qul olsun.
El bir namiz d göst rin m n
Dolanım ba na, dönüm gözün .

Aprel, 1992

**G R QORUNMAZSA
ST QLALIMIZ**

Q rib zamanda ya adıq, o ul,
Bilm dik maskayla üzün f r qını.
Vallah, seçilm di hiyl d n a ıl,
Bilm dik yriyl düzün f r qını.

Ya adıq birt h r, yazdıq birt h r,
Zaman bizim üçün müst bid oldu.
Dil - açar olmadı,
a la g l nl r
Dild kilidl ndi, dil - kilid oldu.
A lın dediyini dem di dill r,
Bizi ba ı lasın g l n n sill r.

zl di hamını qorxu, t hlük
Haqqın, dal tin öldü anası.
Oldu ba dan-ba a o boyda ölk
M hkum mill tl rin h bsxanası.
"B rab r olmalı - dedil r - hamı",
Yasa dönd rdil r toyu, bayramı.

B rab r tutuldu od-alov suya –
Yax ılar yamana, o ru do ruya.
H r ey alt-üst oldu, qarı dı al m,
Ba ının barını el d r mm di.

Varlını yoxsula dönd r n q l m
Yoxsulu varlıya dönd r mm di.
H r ey öz ksiyl yerb yer oldu,
Hamı yoxsulluqda b rab r oldu.

Tapdandı zmimiz, xsiyy temiz,
M nlik sürgün oldu, yad oldu biz .
N simamız qaldı, n sif temiz,
Hamımız b nz dik bir-birimiz .

Yalan zumasına oynadı ölk ,
Yalan qid y , m rama döndü.
Sin miz altmda ür k yerin
Yalan dil g ldi, yalan döyündü.

H l torpa a da yalan kdil r,
Yalan kilmi di, yalan d rildi.
Dünyaya d mird n p rd ç kdil r
Mill t sar ti s ad t bildi.

Qaranın üzünd b z n a l k !
Vaxtın l yind h r ey l ndi.
Q rib al mdir, qalib bir ölk *
M lub etdiyın l açır indi.

Azadlıq, s ad t haqqımdır m nim,
Allah çox görm sin bu haqqı biz .
stiqlal yolunda qurbanlar verib
Axır yeti mi ik ist yimiz .
pl r qırılsa da, bilmir m h l
pin ucundakı o qarmaq n dir.
Uzaqdan qurulur biz min t l ,
eytanın barma ı evimizd dir.

Ey xırda mill tl r, ayıq olun siz
H l çalxalanır bulanıq d niz.
Verdiyi v dini tez unudan var,
Bulanıq sularda balıq tutan var.
Girib qılı ma, alıb könlünü
Saçı sı allayıb ba ı vuran var,
Atı torbasiyla vuru duran var.
Xırda mill tl ri "ayır, buyurla"
Bir-birinin üst salı dıran var.
Odlu nöqt l rd s ngiy n odu
Püfl yib t z d n alı dıran var.

* Rusiyanın Almaniyadan yardım ummasına i ar dir

Çıxsa da lınd n xalqlar, ölk l r
Ölm yib o iblis, o eytan h l .
H l ümid verir ona b lk l r,
Dü m yib amirlik taxtından h l .

Üç yüz il dünyaya qan udduran taxt
Çürüyüb, sahibi inana bilmir.
Ondan üz dönd rib bu dövrən, bu vaxt
Bu böyük gerç yi o qana bilmir.
H qıq t, dal t m hk m sin
Qol ç kir, qolundan utana bilmir.
T rgitm k ist mir köhn v rdi i,
Anlaya bilmir ki, qırılıb di i.
Kiçik balıqları üyüd bilm z,
Daha köhn yolla o, ged bilm z,

Yo rulub blisin mayası kind n,
blis l zz t alır öz pisliyind n.
Ölüm anında da l ç k n deyil,
O öz v rdi ind n - iblisliyind n.
ndi ki, bel dir...
N deyim artıq?!
Budur durumumuz, budur halımız;
Bizi m hv el y r arxaymçılıq,
g r qorunmazsa istiqlalımız!

yul, 1992, ki

T Z D N YARATSIN YARADAN B Z

Yalan mamırlanıb ür yimizd
Haram maya tutub çör yimizd .
Yalana inandıq, do runu dandıq,
Yalandan n bezdik, n d utandıq.
H qıq t qovuldu h yatımızdan,
Yalan bazannda satıldı vicdan.
X yan t gözüyl baxdıq h r ey ,
T p d n dırna a döndük hiyl y .

Hiyl z h rind n o q d r içdik,
ndi yalan axır damarımızdan.
Sirat körpüsünd n k l kl keçdik,
Dönm k ist m dik öz karımızdan.

Zamanm r il söz birliyind n,
Haqqın zor lind sirliyind n
Q lbimiz o q d r yaralanıb ki,
Hiyl l r o q d r haqqı danıb ki,
K l yi a ıldan seç bilmirik,
Gerç yi na ıldan seç bilmirik.
O q d r yriyl çul ala mı ıq,
O q d r dola ıq yollar a mı ıq
ndi hamar yoldan keç bilmirik.

Tamam unudulub cdaddan g l n
Göz l xisl temiz, t bi temiz,
Bu gün özümüz yad olmu uq biz.
Kimins d rdin alı ıb yanmaq,
Kim s l tutmaq ar g lir biz .
Kimis aldatmaq, n yis danmaq
El bil çevrilib xisl temiz .
Gözümüz önünd haqq öl n zaman
F ryad qopardıqmı?
Yox, susan olduq!
Biz ömür qazanıb susma ımızdan
Amma insanlı ı uduzan olduq.

Bu gün üzümüz qabarı zaman,
Biz nec keçmi i bu günd n danaq?
Biz indi dün nin çirkablarmdan
Nec t mizl n k, nec paklanaq?

Fikrimiz o q d r h d l nib ki,
Ruhumuz o q d r z d l nib ki,
Anlaya bilmirik astar n , üz n
ndi baxammıq düzün gözün .

Yalan mamır tutub ür yimizd
Bu qalın mamırdan arınmaq ç tin!
Günün dam ası var kür yimizd ,
Dam a biziml dir çox ill r, y qin.

Könlümü g mir n fikirl rimi
Dün n öldürmü m bir c llad kimi.
M n kim m?
A lımın k sil n dili!
M n fikir qatili, m l qatili!
Bu gün dal tli bir insan kimi
O qatil ömrümü ömür sayımmı?
Özümün özüm x yan timi
Bu gün m n özüm ba ı layımmı?
T rsin ya adıq bir qan ömrü
H l sa ım solda, solum sa dadır.
Dün nki günl rin köl lik möhrü
H l ruhumuzda ya amaqdadır.

Nec t mizl y k dün n kirl n n
Bu gün saflıq umanın ür yimizi?
Haqqa ç tin g l r haqqından dön n,
T z d n yaratsın yaradan bizi!

Avqust, 1992, ki

ÜM D HEYK L QOYUN

Ür k ya ar h mi
Ümidiyl qol-boyun.
Ümid ya adar bizi,
Ümid heyk l qoyun.
Ümid nec xo qılıq,
Ümid nec i v kar.
O - bütün qıfıllara
Dü n sirli bir açar.

T k olsam, h msöhb tim,
Cüt olsam, h mkarımdır.
Ac olsam, o - çör yim,
Lüt olsam, paltarımdır.

Ümiddir d rdimizin
Sin sini da layan.
Ümiddir bu günümü
Sabahıma ba layan.

Bizim min-min arzumuz
H r vaxt bizd n önd dir.
Puç olan dil k bel
Ümid yed yind dir.

Ümid bizd n çox ya ar,
O, n vv l, n sondur.
Ümidin ömrü, vallah,
Ömrümüz d n uzundur.

Ümidl bir olanda
H yat biz bal dadır.
O, aldadıb ya adır,
O, ya adıb aldadır.

Heyk l qoyun ümid
T rk etm z bir an bizi.
Arzuya qanad verib
Odur ya adan bizi.

Qana-qana aldanaq,
Budur h yat, budur haqq!
Ya aya bil rikmi
g r biz aldanmasaq?

Avqust, 1992.

V T N MAR I

Ey V t n o lu, dü ün, bil ki, s nindir bu V t n,
Sabahın, h m bu günün, h m dün nindir bu V t n.
S nin öz dövl tin, öz mill tin, öz c ddin var
V t n u runda öl nl r ölümünd n do ular.
Biz V t n m cnunu, el a iqi, sülh sg riyik
Biz V t n namin öls k, diril rd n diriyik.
M nim öz ulduzumu ba rına basmı hilalım,
Dedi önd r: "Yönü bayraqdaki üç r ngd n alım"
S n bu gül bayra m altında m ramınca ya a,
Qoyma dü m n n f sind n ona çirkab bula a.
S nin öz bayra ınm kölg si c nn tdi s n ,
Gün h r gün do ur ancaq içimizd n V t n .
Bizim iqbalımızı yazdı qılincın k s ri,
Bizi biz etdi D d m Qorqud o uznam l ri.
Ey Az rbaycanımız, türkün o uzlar V t ni,
r o ullar, r igidl r, ki i - qızlar V t ni,
S nin haqqındır azadlıq, s nin e qındır iman,
Tapmar haqqa v insanlı a haqqdan do ulan.
B rin d rdini öz d rdi bilib mill timiz.
Bizitn öz niyy timizd n do ub hürriyy timiz.
Gec l r yatmadan vv l sor özünd n ki:
"Bu gün M n n etdim m ni yurdda ed n öz yurdum üçün?"

1992

SÖZ ALA I

Ç kdiyimiz bu d rdl r, müsib tl r, b lalar
Q d rin q zasımı?
Günahkar b nd l r Allahın c zasımı?
Özümüz d bilmirik n d n n ist yirik
" g r bel olarsa, el olar" - deyirik.
dal tin sapla ı asılır bir " g rd n".
Sözl r dü übk s rd n, sözl r dü übd y rd n.

Sözd n bina tikirik, da ı yox, k rpici yox,
Prezident f rman verir, icrası yox, gücü yox.
Bo -bo mrl r il qaralanır ka ızlar,
Qatıq k smir a ızlar.

hdli- ir li sözl r maça kimi sürtülüb,
Hara g ldi dürtülüb.

Söz itirib r ngini, ç kisini, tamamı –
Öz ilkin anlamını. Sif ti d bozla ıb
Yaman h yasızla ıb. Sözl r el d yi ıb
Dün n a bildiyimiz

Bir gün sonra a olmur,
El üz göst rir ki, onu tanımaq olmur.
Söz qiym td n dü li yaman artıb sell nib
Sell nm yi bir yana, da k s kl lill nib.
Kürsül rd , efird , z h rl yib havanı
ndi meydan sulayır neç söz p hl vanı.

Qanadlı nitql ri basıb sözün ala ı
Hün rin var seç görüm k h r atdan ula ı.

lind n i g lm y n
Söz il basıb-k s n quru b y b nz rik.
Oxudu u sözl rin m nasını bilm y n
Mü nniy b nz rik.

F l yin çarxı döndü,
Ba qa donda göründü.
Heç olmasa bir anlıq boylanmadıq çarxa da
Bizim arxamızdakı bizi qoydu arxada.

Qaba a t l sm dik.
Qalxan kimi qorunduq, qılnc kimi k sm dik
Bilm dik, haqq yolundan biz n zaman sapındıq.
Tapınmadıq m sl k , n fsimiz tapındıq.
Bir yerd ki, m ll r sözün yed yind dir,
O ölk d bilinm z yax ı n dir, pis n dir.
Bir yerd ki, susdurur, aqılı yelbeyinl r
Bir yerd ki, körp l r, türf qızlar, g linl r
Dü m nin p nc sind bu gün dustaq olubsa,

D d mizin torpa ı d d mizin quluna
g r oylaq olubsa,
Vay bizim halımıza –
Öl n amalımıza!

Bir yerd ki, gah li, gah V li alqı lanır
Dü m n tu lanası od a ızlı silahlar
Öz xalqma tu lanır.
Bir yerd ki, namus, ar inzivaya ç kilir,
Bir yerd ki, qaçqının payına göz dikilir,
Bir yerd ki, ürfanın c hal td n f rqi yox,
Bir yerd ki, yalanın h qiq td n f rqi yox,
Bir yerd ki, rü v tdir dal tin t m li,
Bir yerd ki, hidl f rarinin m li
Bir-birin qarı mı ,
Bir yerd ki, yasla toy, xeyirl r barı mı ,
Bir yerd ki, kim s
x lv ti him-cim etm k,
Halalca torpa mı dü m n t slim etm k
Adic bir i dis ,
Ölüm adil ibs ,
Mat m adil ibs ,
D rd, q m adil ibs ,
Bir yerd ki, mill tin haqqı h rrac malıdır
O ölk d V t n d , el d satılmalıdır.

Çör k bahala anda, qeyr t ucuzla armı ,
nsan ür yil yox, m d siyl ya armı .
t-qızıl qiym tin , vicdan su qiym tin ,
Yalan od qiym tin , iman su qiym tin
Satılırsa, susma ı, g lin, sayaq hün rd n,
Gün i d gözl y k dün n batdı ı yerd n.

yun, 1993

OXUMA, BÜLBÜL

Bu bahar oxuma, bülbül, s n allah.
Zülm tdir,
Yoluna am tutanın yox.
u an a lar qaldı, köçdü el-oba
irin c hc hın d m tutanın yox.
S n Cıdır düzünd c h-c h vuranda
Q dir hay ver rdi s n bir anda.
ndi bu da lardan did rgin olduq,
ndi bu da ların Q dirli ri yox.
Elsiz da da susar, bulaq da dinm z,
Q dirsiz u ada q drin bilinm z.
Bu bahar oxuma, bülbül, s n allah.
Da altı çayının k silib s si,
Bizsiz o kükr m z, o, co a bilm z.
Vallah, inanmıram, bülbül n m si,
Hayastan dilin uyu a bilm z.
Oxuma, oxuma, bülbül, s n allah.

Açma xanbülül, açma, s n bu il,
Görürs n, bu bahar bizimçün deyil.
Axı, hm dl rin, M h mm dl rin
Qanıyla sulanmı çiç kl r bu il.
Ötdü günl rimiz ahlı, amanlı,
S nin hikm tini o liqanlı
Çöll rin g d si anlaya bilm z
O yerl r bizimçün darıxmırmı b s?

Bizsiz u amızda n l r ba verir?
Allah biz ümid, ona a verir.
Çiç k kimi z rif, su kimi aqraq,
Mu am kimi kövr k, anam Qaraba ,
N m li q lbinl söyl , s n bu gün
C llad tapda ına b s nec dözdün?
Qoy b h r verm sin bu il bu torpaq,
Dü m n m zararına dönsün ancaq!

Bizim oyla ımız o q lbi da lar,
Mu am pıçıldayan ayna bulaqlar,
Da altı çayının da d l n s si,
u a qalasının " rim g ldi"si,
D rin d r l rin da ın sell ri,
Nat van eirinin "q r nfill ri",
San qayadaki bülbül n vası,
N vvabın, Xudunun yurdu - yuvası,
Nal tök n da ların dar keçidl ri,
u anm ka ıdan göy m scidl ri,
Yarı meydanları, cıdır düzl ri,
Ulu P nah xanm ayaq izl ri
Gör n, bizim üçün darıxmırmı b s?
Boz qar a bülbül tay ola bilm z.
Yax ı ki, aya ı yoxdur onlann,
Onlar da bizimt k, yoxsa, qaçardı.
Onda bu gün kimi g l c kd d
Zülm , haqsızlı a haqq l açardı.
Bu ilki bahardan biz n ?
Vallah,
G ls d , bu bahar bizimçün deyil.
Oxuma, oxuma, bülbül, s n allah,
Açma, xarıbülbül, açma, s n bu il.

May, 1994

YURD YAD L ND

*Sabirin, M.C lilin divan si,
hüquq ünas .Ya ara*

H r gün neç hid d fn edirik biz,
A acı torpa a basdıran kimi.
Üzl rd q z bd n n kölg , n iz,
D fn m rasimi ötür an kimi.

Niy bu m rasim sarsıtmır bizi?
Nec g lib çatdıq bu "m qama" biz?
Bu ki, faci dir... faci mizi
Niy çevirmirik intiqama biz?

Q z b zirv sind n endik biz bu gün,
Yoxu lar çevrilib eni döndü.
hid d fn el m k, yoxsa, bizimçün
Adic qaydaya, v rdi döndü?

M zarm ba ında qanadlı sözl r,
Qanadlı cüml l r ba alıb gedir.
ntiqam hissimiz varsa bir q d r,
O da bu sözl rl bo alıb gedir:
" dal t bizd dir... bizimdir z f r,
Daim güv nmi ik biz h çiq t .
V t nin yolunda öl n hidl r
Ölmür, qovu urlar b diyy t ".

Çox göz l sözl rdir, hikm tli, kövr k
Amma çox uyuruq söz , "hikm t " .
Yoxmu m rasimd b s bu hid t k
Qovu maq ist y n b diyy t ?
Buyursun, bir n f r ir li g lsin.
Bu hid o lana varmı bir v z?
Onun qatilin hanı q z b, kin?
Onun qisasını kim alacaq b s?

Verib Qaraba ı Bakıya qaçdıq,
Bakıda "Qaraba " kafesi açdıq.
Verib Qaraba ı oxuduruq biz,
Toylarda "Qaraba ik st si"ni.
Heç dem , bizim d ki iliyimiz
Toylarda cırmaqmi minlik d stini.

Çaldı, Qaraba ı çaldı dü m nim
B s o ik st ni oxuyan kimdir?
Dü m n lind yk n Qaraba ,
m nim

ik st dem yim ik stliyimdir.
Biz bunu bacardıq, biz bunu yalnız,
Biz q nim olmu öz tamahımız.
Dü m n yön lmir q z b d , kin d ,
D rs ala bilm dik cdadımızdan.
Özümüz bu kökd , yurd yad lind ,
Haray Ç l bi xan, haray P nah xan!

Aprel, 1994

UTANIRAM

hidl rin, qaçqınların
Üstümüz d min ahı var.
Çatdı ımız bu nöqt d
Hamımızın günahı var.

Dü m nimiz arxalandı
Silahına, öz gücün .
Zora t slim olan torpaq
Qaytarılmaz söz gücün .

Id n getdi yurd-yuvamız,
Nec dözdük bu d rd biz?
Qaytarmaqçın haqqımızı
l açmayaq nam rd biz.

Düzü budur: Bu dünyada
Gücün varsa, sözün haqdır.
Gücün yoxsa, son lacın
X cal tdir, utanmaqdır.

Bir zamanlar neç -neç döyü l rd n
Qalib çıxan qalalara baxdıqca m n
Keçmi iml indim durur yan-yana ı.
Keçmi imd n bu günüm

Ya ır indi töhm t da ı.
Alı ıram için-için,
Sual qopur ür yimdn: Neçin, neçin?

Babaların ucaldı ı
Bizim qalib qalalardan utanıram.
Çadırlarda
Donan körp balalardan utanıram.
Bu torpa ı qoruma ı
Özümüz borc bilm dik.
V t n getdi,
V t nda lıq zirv sin yüks l m dik,
utanıram.

V t n getdi, eir yazdıq:
"S n m nims n, ana V t n".
V t n getdi, nitq dedik
Uca-uca kürsül rd n,
utanıram.
V t n getdi, el talandı,
Didi irik biz h l d .
Biz iqtidar u rundakı döyü l rd n
Usanmadıq bir gil d ,
utanıram.

Söz altında yatammırdıq,
Diz altında yatan olduq.
D d l rin qazancını
N fsimiz satan olduq.
Yurdu satmaq hesabına
Arzumuza çatan olduq,
utanıram.

S brimizin dolub da an kasasından,
hidl rin alınmamı qisasından,
Onların qan bahasından,
Bu mill tin q hr manlıq dühasından
utanıram.

Biz h l d çalxanırıq
sr keçdi, durulmadıq.
Kütl yik, bu ç k-çevird
l nib mill t olmadıq,
utanıram.

Q birl rin ba da mı o urlayan,
Ya amağçın ölü soyan
G d l rin özümüz d n oldu una
utanıram.

Bu mill tin acı-do ru, toxu-o ru.
Aclarına acıyıram,
M n toxuna utanıram.
Ölün varsa, vay halına!
Arxa çevir düzlüyün , amalına!
Bir q birlik yer almağçın
t k- t k Rü v t g r k!
Haqq evin ged nd n d haqq ist y n
r fsiz n deyim m n?
Ölüm-ucuz, h yat-baha,
ndi ölüm, ya amağdan min qat baha!
O da hağdır, bu da hağdır.
M nim kimi bin vanın
Son lacı utanmağdır.

Yar b, nec mill tdi bu?
Ba dan-ba a zill tdi bu.
Öz-özün q nimdi bu.
H r n is m nimdi bu,
srlik qan dü m nin
Dey bilmir son sözünü,
Amma qırır öz-özünü,
utanıram.

Cırtan boyda Çeçenistan
D v boyda Rusiyaya d rs ver li

Onu öhr t m qamından
endir li

M n özümü nec varsa,
El görüb utanıram.
ndi çeçen qeyr tind n
D rs götürüb utanıram.
Bu ölk nin s rv tini
O satalı, bu satalı,
V t n olub h rrac malı,
utanıram.

Çadırlarda el qırılır,
Toylardasa pul cırılır,
utanıram.

Özg sinin qoltu unda yuva qurmu ,
Özg sinin fitvasıyla
Öz xalqına t l qurmu ,
Özg sinin li üstü
qtidara can atan k s
Bu mill t sl o ul ola bilm z.
Bizimkidir o nam rd d .
Buna dözmür, m n yanıram.
Satqına yox, satqınlı a utanıram.

El bildik, bu b lalar
Allah yazan q d r imi .
Bizim d V t n sevgimiz
Utanma a q d r imi .
Bu torpa ı qoruma ı
Özümüz borc bilm dik.
V t n getdi,
V t nda lıq zirv sin yüks lm dik.
Heç olmasa bu gerç y biz inanaq.
Sonuncumuz qalanad k
Ya vuru aq, ya utanaq!

Mart, 1995

H D ANASI

çind n alı ıb o, yana-yana
Mü gül dil yini g tirir dil ,
M murun önünd yilir ana: -
hid anasıyam, m n r hm el !
" hid anasıyam!" - z nn edir ana
D rdin çar sidir bu iki k lm .
slind , mill tin ba rından keç n
Qılnc yarasıdır bu iki k lm . –
hid anasıyam, e idin m ni...
O susdu, dayandı, gözl ri doldu.
Könüll r da layan iki k lm ni
Ba lı qapılara açar bildi o.

O, h l bilmir ki, açar bildiyi
Dü mür kilidl nmi da ür kl r .
B sdir t s lliy könül verdiyi,
Döyür qapıları o, nahaq yer . –
hid anasıyam! - Nal y bir bax!
Bu nal bir q lbi yum altmır ancaq.
Biz niy h mi özg yanlıyq
Amma özümüz soyuqqanlıyq?

Bu iki k lm nin m tl bi n ydi?
Duymayıb, h m ona, h m söz qıydıq. –
hid anasıyam, - dem m liydi,
Biz onu gözünd n oxumalıydıq.

- hid anasıyam!
Onun f ryadı
M lum h qıq ti kölg l ndirir,
"Ana" dediyimiz o böyük adı
Analıq taxtından yer endirir –
Biz niy bu q d r soyuqqanlıyq?
hidi hidlik m rt b sind n
Endirir ananın giley-güzarı.

Bizd n köm k uman d rdli s sind n
Alı ıb yanmazmı hid m zarı?
Ana qapılarda dil nir bu gün,
O ul hid olmu , yoxsa, bununçün?

yul, 1996

ATATÜRK

Atatürkün atası! Adi c fake bir ata,
Öz kiçik külf tinin cövrünü ç kmi bir ata,
Bir böyük mill t ancaq ata kmi bir ata!
Atatürkün anası! Adi bir insan, bir ana.
Zaman ötdük n d n s cd qılır h r k s ona?
Bir böyük mill t bir gün ata do mu o ana.
Atatürkün sin si, yurdun almmaz qalası!
Atatürk mill tinin h m atası, h m balası!
N dir arzum, dil yim tanrıdan imanla bu gün?
Talanın, ba rına da lar ç kil n xalqım üçün:
Yeni fikrin kül yind n qoca mill t darana,
Bizi birl dir c k bir Atatürküm yarana!

1992-1998

M N TÜR K M

S n bizi aldatdın ill rd n b ri,
M n ç rxi-f l kd n d rs götürmü m.
Özg anasından süd m nl ri,
Özg qullu unda duran görmü m.

B sdir dözdüyümüz ölüm d n bet r,
Köhn bazardakı o köhn nırxa.
Mill ti yüz yer caladın, yet r,
Yüz arxın suyunu qatma bir arxa.

slimi, n slimi tanıyıram m n,
Qarı ıq deyil m, özümd n hürk m.
S n kims n, s n n s n, özün bil rs n,
M n ilk qayna ımdan türk o lu türk m!
Sübutdur, d lildir, a lın qıbl si,
D yi bil rs n adımlı ancaq.
Canım çıxanad k q lbimin s si,
"Türk m" - gerç yini pıçıldayacaq.

Noyabr, 1995

**SUAL VARSA,
CAVAB VAR**

M n üzgüçü deyil m, n i im var d rind
M n üzür m d nizin ancaq dayaz yerind .
D nizin d rinliyi vahim yl doludur
T kc bunu bilir m: D rinlik qorxuludur.

M n qorxuram könlümün için ba vurma a,
Orda donub da la an layları qaldırma a.
Qaldırdınmı bir layı, lay üstünd n lay g lir,
Sükut layı pozulsa, dalınca haray g lir.
Haray, d rinlikd ki min-min m chuldan haray!
Ana yoldan ayrılan cı ırdan, yoldan haray!
Bir gülü d rm k üçün min zaba dözürk n
Qar ında gül yerin dikil n koldan haray!
Qorxuram x yalımm m ni h r gün aldadıb
S rxo ed n meyind n.
Bir d .. könlü d ryamın dıbsız
d rinliyind n.
N dem kdir duy umun birc anın içind
Yanıb cılayanması?
Sabahkı faci nin bu gün hardansa sızıb
Ür yim damması?

N damdı, niy damdı?
Niy a la dammadı, ancaq ür y damdı?
Biz dammanı bilirik damdırandan x b rsiz.
Gah yanıb, gah sönürük, yandırandan x b rsiz.

Daman ki, m lum idi.
B s, damdıran kim idi?
Niy x b rdar edir tale m ni önc d n?
X b r taled n g lir, yoxsa, m n Tanrının
Verdiyi dü ünc d n?

Yuxuda gördüyümüz gerç k olur ert si,
Bu günün olayları unudulur ert si.
Qırx il vv l olanlar el bil bayaq olmu .
Niy uzaqlar yaxın, yaxınlar uzaq olmu ?
N dem kdir bu hallar -
M ni heyr tli ndir n bu cavabsız suallar?

Heyk ll r dönd rib h r duy umu, hissimi
Mehrab kimi, büt kimi
Onların qar ısında m n donmaq ist yir m,
H r birin liml toxunmaq ist yir m.
E itm k ist yir m f ryadını, ahını,
M n görm k ist yir m bir duy udan göy r n
Onun dörd cinahını.
Dünyanın bir sı alı, amma bol ill si var,
Ömrün üç pill si var:
Dün n-günah,
Bu gün - d rd,
G l c ks - ölümdür.
Üçü birg - insanın öz-özün verdiyi
zırabdır, zülümdür.
Günah - köhn günahdır, unuduruq amma biz.
Günahkardır c ddimiz.
O zamandan bulanıb hey axsa da çox sular,
Tanrının c nn tind n c ddimizi qovdular.
Hakim ola bilmirik n fsmiz o günd n,

Xilas ola bilmirik eytanın hiyl sind n.
Biz l aç b d rgaha -
T z adlar veririk bu gün köhn günaha...
Tann h r eyd n v v l torpa ı yaratdı ki,
Yaratmaq ist diyi insan üçün yem olsun,
T bi td bir ah ng, tarazlıq, nizam olsun.
Amma insan ölünç
Bu d f d o özü torpaq üçün yem oldu.
Bu, ona t slim ik n,
O, buna t slim oldu.

S n ey bu nizamdakı ilk qaydanı pozanım,
S n ey vaxtın lil biz tale yazanım,
N dem kdir, özün de,
Yemin dönüb yenid n yemin yem olması?
Hakimin qul olması, qulun hakim olması?

Birc günün içind min bir hala dü m yim -
Özg siyl dil tapıb, özüml döyü m yim
N dem kdir, ilahi?
M n ki, aciz b nd n m,
Bu duy ular elind
üzü qara,
dili lal,
Gözü kor rm nd n m.
M n verdiyin a ıl niy g lmir karıma?
O, cavab tapa bilmir min-min suallarıma.
Özün de, m nim a lım aciz is bu q d r,
Hardan do ur b s s nin sirrin l uzadan,
Bu cavabsız suallar?
Eyni günd do ulur h r qfıla bir açar,
Qfıl varsa, açar var,
Sual varsa, cavab var.

Mart, 1996

B R ÖMÜR YUXU

Bu gec yuxuda gördüm, ölmü m
N f sim t ngiyib...
Amma bu al m
Yüz illik, min illik v rdi ind dir,
H r k s öz yolunda, öz i ind dir.

G lir qula ıma q hq h s si,
Hardasa uzaqdan bir qu n m si.
Odur, bax, m l yir çöld bir quzu,
Axır bulaqdan da ırha ırla su.

Heç n d yi m yib evd yerini
Dolabda kitablar, güldanda çiç k.
Açıq p nc r nin p rd l rini
Gah-sa a, gah sola oynadır kül k.

Gördüm, m n baxır klim divardan,
Dedim, na ıl imi arzu da, kam da.
Dedim, bir f rq varmı, gör s n, bu an
ndi o kill m nim aramda?

M n ölü, o cansız... k nar otaqdan
G ldi n v l rin n- atır s si.
Gördüm, m n baxır masam bucaqdan,
Neyl yim? Üstümd ölüm kölg si...

Bir s s qula ıma g lmi di haqdan,
Ölümü görmü düm o vaxt el bil.
M nim ür yim dammı dı çoxdan:
n böyük qism tim ölümdür bu il.

Unutmaq ist dim ölümü bir an
Gördüm, bacarmıram, l hara çatır?
M nim ölümüml , gördüm, dünyadan
Heç n skilm yib, h m n dünyadır.

Yaman d yi k ndir dnyanın r ngi
nsanı a ladan b z n a lıdır.
Böyük s fehlikdir, dü ün s n ki,
Dnyanın varlı ı s n ba lıdır.

Qı qırdım, içimd bo uldu s sim,
S sl rin içind yox oldu s sim.
Hamının d rdin m n ortağ oldum,
Hamının d rdini saldım q lbim .
Bu gün m n ölmü m, m nim yoxlu um
Heç k sin vecin deyilmi , dem .

Yalanmı bu dünya, dedim, a yalan!
T z bir eirimi bitir c kdim.
Masamın üstünd yarımçıq qalan
Yazıma boylamb, q fil ah ç kdim.

Ayıldım yuxudan... dedim ki, çoxu
N d ns , önc d n ölümü duymu .
Yox, yuxu deyilmi gördüyüm yuxu,
M nim ya adı ım ömür yuxuymu .

Avqust, 1997

YALAN BAZARI

Bu yalan bazarında m tah yaman ucuzdur
Aldı ımız da sözdür, satdı ımız da sözdür.
Sözün l yaq tin , m nasına varmadan,
Utanıb qızarmadan
Qıpırmızı yalanı bülbül kimi ötürs n,
Riya d yirmanın da s n yalan üyüdürs n.
Özün bilirs n bunu,
M n d yax ı bilir m
S nd n e itdiyimin a yalan oldu unu.
Bilir m, s n borclusan
Bu yalan alverind h qıq ti danma a.

Abrının macalı yox, qızarıb utanma a.
Amma m n d borcluyam s nin yalanlarını
Do ru, gerç k sanma a -
Aldadıb aldanma a.
M nd qulaq, s nd dil, s nd qulaq, m nd dil,
S n m ni, m n d s ni aldadırıq mütt sil.
Qula ımız, dilimiz bu yalan bazarında
Satın alır c nn ti.
H r m tahın qiym ti
B lli olur dün nd n.
Aldadıb aldanırırq,
Bu minvalla razıyıq s n m nd n, m n d s nd n.
Gerç k el da lanır,
Yalansa gec -gündüz o q d r alqı lanır
Ayırd ed bilmirik
Gerç k harda qurtarır, yalan hardan ba lanır.
Yalan s rxo lu unda el xumarlanmı ıq,
Çayla ı yol, gülü kol, qaranı a sanmı ıq.
Yalan - h qıq tl r ist diyi ölçüd
Paltar biç nd rzimiz.
Yalan-h yat t rzimiz.
Gerç k-üzü qaradır.
O, g r k yalanların kölg sind dolana.
C za-h qıq t dir, c za dü mür yalana.

yul, 1998

M N M F R Q M VARMİ HEÇ?

Bir t r fd sel kimi od axıdan buruqlar,
Bir t r fd çadırda donan körp çocuqlar.
Yurdumuzun at i isidir cn bini
sid bilmir ancaq Zübeyd ni, N bini.

Ya an qarı qasır a burmalayıb bu gec
Sobam yanır otaqda gürhagurla, gör, nec .
Yata ıma girmi m, uyumaq ist yir m

Yerimd irin- irin.
Çatmır m n nal si çadırlarda ü üy n
Günahsız körp l rin.
Amma rahat buraxmır bir q rib sirr m ni:
Dö yimin istisi b s niy sancmır m ni?
Yatıram irin- irin.
M n ki bilir m indi çadır körp l rinin
Soyuqdan sdiyini.
Özümd n d böyükdür öz-özüm heyr tim:
Varsa V t n namusum, varsa mill t qeyr tim
Nec yata bilir m öz isti yata ımda?
Yatır n v l rim d solumda v sa ımda.
Sordum özüm özümd n:
-Gör s n, do urdanmı bu yurdun o luyam m n?
Bilmir m kim utansın indi m nim yerim ?
Qıyardımmı bu zülmü m n öz n v l rim ?
N v l rim deyilmı b s bu qı gec sind
Damsız qalan körp l r?
H l ucalmalıyk n bu alçalan körp l r?
Bunu bil n v t nda öz isti yata ımda
Rahatca yatarmı heç?
Yurdunun at in qızınan cn bid n
M nim f r qım varmı heç?

Yanvar, 1998

UTANMAQ, QIZARMAQ

I

Qalxıram kürsüy danı maq üçün
N d ns , h r d f dil topuq çalır.
M ni el basır z hmi kürsünün,
Dem k ist diyim q lbimd qalır.
Uca kürsül rd n danı anda m n
H m natiq oluram, h m d dinl y n.

Uzun ill r boyu öz ist yiml
Çox-çox kürsül rd n danı sam da m n,
Razı qalmamı am özümd n h l
Özüm , sözüm n zar timd n.

g r karıxdımsa, el o anda
Görür m, alnıma soyuq t r g lir.
Özüm öz sözümd n nöqsan tutanda,
Öz s sim özüm eyb c r g lir.

Kürsüd s rb stlik m n çox ç tin!
Qorxmu am fikrimi çatdırmayam m n.
Qorxmu am, salonda yl nl rin
Üzüm zill n n n z rl rind n.

Qorxmu am, itir m ölçü hissini
Qorxmu am, nizamın pozulmasından.
Qorxmu am, t rsin anlayıb m ni
Sözün ba qa yer yozulmasından.
Çox zaman kürsüd sıxılı m am m n
Özümd n utanıb ç kindiyimd n.
Utanmaq - özünd n bir boy ucalmaq!
Qızarmaq - günahı boynuna almaq!
Utanmaq hissini Allah heç k sin
Q lbind n çıxarıb, gülünc etm sin.

II

Xisl ti, fitr ti hamıya m lum
O, yalan danı dı, yalan, a yalan.
Gözümü gözünd n ç kib duruxdum
Onun v zin utandı imdan.

Osa utanmadan gülüb gerç y ,
st il gözünü gözüm dikdi.
Üzün vursaydım "yalandır" - dey ,
O, m nim üzüm dir n c ydi.

Ondakı üz bax, yalan düz oldu
Qara a , t p da , astar üz oldu.

Üzd abır varsa, sözd ölçü var
H yadan süzül n o söz qurban.
Dünyada n des n gözl m k olar
Özünd n, sözünd n utanmayandan.
Abır - üz suyudur, q fil qızarar
Qırmızı deyil n bir acı sözd n.
Üzün ism tidir o su...
lh zar
Abırı, ism ti silinmi üzd n!

Tanrım, nöqsanımı göst rdin m n
S hvimi öyr ndim xecal timd n.
Utanmaq hissini s n verdin m n
Bu böyük lütfün minn tdaram m n.
Gerç k - q lbimizd n qaçarıdırsa,
Yalan - yüks li in açarıdırsa,
Utanmaq, qızarmaq unudulubsa,
Abır - abırsıza m lub olubsa,
nsaf da, vicdan da r ç kilmi
Dem k, insandakı insanlıq ölmü .

yun, 1999

GEC L R - P NAH YER M

S h rl rim - boyasız, gündüzl rim - qorxusuz
Gec l rim - narahat, gec l rim - yuxusuz.
Ba ba ayıq sübh t k m niml fikirl rim,
Gec l r açılır gizli-gizli sirl rim.

ndi m n qısılmı am gec l rin qoynuna
Boylanıram içimd gah vv l , gah sona.
Gec l r - sı naq yerim, gec l r - p nah yerim,
Gec l r bir-biril döyü n fikirl rim.

nanardı a ıl da öz içimin s sin
irin x yallarımın yum aq müt kk sin
Ba qoyardım bir zaman
X yalı gerç k kimi ya ayardım bir zaman.

ndi qurban verm y hazırım bir yad kimi
Min-min s h rl rimi, min-min gündüzl rimi
Bir anlıq sükutuma, bir yuxusuz gec m .
Q m sükuta d m tutur, gec l r sükut q m .

Allahın bal yuxusu m n haram gec l r
Sürünür m gündüzl r, ya ayıram gec l r.
Anam dey rdi: "O ul, s n gec do ulmusan
B lk buna gör d gec qu u olmusan".

M n t p d n dırna a indi s br m, dözüm m,
Çoxlu umda ba qası, t kliyimd özüm m.
Verdiyın t nhalı ı geri götürm , Allah,
Gec ml h sb-halı m n çox görm , Allah.

M nim m n n yaxın sirda ımdır gec l r,
çim damcılayan göz ya ımdır gec l r.
Gec l r sı naq yerim, gec l r p nah yerim,
S h rl r açılarda qapanır kirpikl rim.
Öyr ndim gec l rden
Qaranlıq içind m n
Ulduz-ulduz yanma ı,
Özüm qapanma ı, içim boylanma ı.

Gec l rin sahibi, gündüzl rin quluyam,
M n gündüzl r adiy m, gec l rs uluyam.
Gec l r çiç kl nir söz gül nim, söz ba ım
Gec l rin ahıyam, yoxdur m nim orta ım.

Dekabr, 1999

NSAN V ZAMAN

ÖMÜR

Y. M mm d liyev ithaf
Deyirl r, çox ardır yüz il, lli il,
nsana bir ömür kifay t deyil.
H l isitm mi öz yerimizi
Ölüm c llad olub haqlayır bizi.

Deyirl r, irindir dadı dünyanın,
Ka iki olaydı ömrü insanın.
Nola, çalı saydıq ömrün birind ,
Sonra yl n ydik biz dig rind .

H r öz ömrün bir cür baxmı ,
H r bu dünyanı bir cür anlar.
Cahanda b s n d n zövq alacaqmı
Z hm tin özünd n zövq almayanlar?

Yüz-yüz ömür bel azdır do rusu
Bir ömrü insana az sayanlara
Haramdır bu hava, haramdır bu su
yl nm ke qil ya ayanlara.

Ya amaq-yanmaqdır, yanasan g r k,
H yatın m nası yalnız ondadır
am g r yanmasa, ya amır dem k
Onun da h yatı yanma ındadır.

Ömrü az olsa da, qartal yenm di
Dedi, s malarda öz oyla ım var.
Ömrün azlı ından gileyl nm di
Ömrü insan kimi ba a vuranlar.

"Bu dünya be gündür",- deyib h r yerd
Sa ik n q bird izanan da var.
Öz alın t ril birc ömürd
Yüz insan ömrünü qazanan da var.

Fevral, 1956

QARA SAÇLAR, A SAÇLAR

Saçlarıma d n dü ür, d n dü ür, yaman dü ür,
H r baxanda anamın ür yin qan dü ür.
Bu a saçlar, ay ana, s ni d rd salmasın,
Saçımın a lı ından qanın heç qaralmasın!
Alı ıram gec l r masa arxasında m n,
Saçlarım da a arır, q lbimin at ınd n.
S n dem ki, balamın b lk gizli q mi var,
Vaxtsiz a aran saçm özg bir al mi var.
Ölüm bel q m deyil bu h yatı duyana,
M n bu a saçlarımla öyünür m, ay ana!
Qara, v saçları t bi t vermi m n ,
M n güv n bilm r m onun bu töhf sin .
Z hm ti heyatımın ilk b z yi sanmı am,
A saçları h yatda m n özüm qazanmı am.

Sentyabr, 1957

DÜNYAMI, M NM ?

U aqlıq klim hey baxıram m n,
ll r x yalımdan süzülüb keçir.
irin xatir l r gözüm önünd n
Gah a layıb keçir, gah gülüb keçir.

Küç d n tapdı m r ngli bir ü ,
Könlümü n q d r sevindir rdi!
Adamlar, adamlar m ni h mi
Ox ayar, zizl r, xo dindir rdi.

X yal n uçardım ulduza, aya.
Bir t z sevdaya dü rdim h r gün.
El bil rdim ki, bu qoca dünya
M nimçün yaranıb, ancaq m nimçün.

Dünya h min dünya deyilmi aya-
B s neçin m niml yl nmir yen ?
Artıq köhn dünya, bu qoca dünya
Özg cür görünür, özg cür m n !..

B lk ayrılı m am özüm-özümd n,
Özg bir adamam b lk indi m n?
Dünya göz ll ir, d yi ir al m;
Ömür yollarını vüqarla keçdim.
Anlaya bilmir m, qana bilmir m
Dünyamı d yi di, m nmi d yi dim?

Yanvar, 1959

QA AYIK M

H m d nisd , h m havada, h m d yerd cövlanı var,
H m üzürl r,
h m süzürl r,
h m g zirl r,
qa ayılar.
Bu arzunun h sr til srl rl m n yanmı am,
T bi tin qa ayıya b x etdiyi nem tl ri
M n qliml qazanmı am:
h m g zir m,
h m üzür m,
h m süzür m!

yul, 1960, Rıqa

H R K LD
B R ANIM...

(*Q l m yolda m Yusif S m do luna*)

H rd n töküb önüm
köhn kill rimi,
M n yadıma salıram
o öt n ill rimi.
Bu kill r, kill r
köhn xatir l rin
m n m li s sidir.
Ya adı m anların
ka ızlar üz rind
ks olan kölg sidir.
kill r yı m-yı m,
kill r d st -d st ;
H r kild bir anım
b dilik ya ayır
cansız bir ka ız üst .
Ya amı am o anı,
O an çxııb limd n;
O anda keçirdiyim
H y canı, duy unu
ya amaram bir d m n.
Siz ey öt n ill rd n
m n xatir qalan
cansız dövl tim, varım –
Ka ız parçalarında
donub qalan anlarım!
Siz üstünü toz basan
n m siz bir simsiniz,
m nim zahirimsiniz...
O anda ya adı m
hissim, duy um, dü ünc m,
bura ks olunmamı -

ka ız üst qonmamı .
Bax, bu kil: limd
bir d st gül tutmu am;
Sanki qaya ba ından
yer baxan bir qu am.
On il vv l ç kilmi
bu kil baxanda,
O vaxtkı duy ularım
yada dü ür bir anda.
O duy uma gülür m,
o arzuma gülür m.
Duy ular ba qala mı ,
Arzular ba qala mı .
O zamandan bu yana
çox sıldırım da ları,
qayaları a mı am.
Arzular ba qala mı ,
m n d ba qala mı am.
O kild gördüyün
li çiç kli o lan –
sad ür kli o lan
m n mmi?.. Ah, d yi ir-
Axı, insan d mb d m.
Do rusu, o, h m m n m,
H m d ki, m n deyil m.
Bu kill r, kill r
köhn xatir l rin
min n m li s sidir.
Ya adı ım anların
ka ızlar üz rind
H kk olan kölg sidir.

yul 1960, Rıqa, Dubultı

ÖMRÜN PAYIZI

Yava -yava

Dövrən tez dolanır, ill r tez g lir.
Biz d d yi irik hey ild n-il .
Ömrün pill l ri nec düz g lir
Ana t bi tin f sill ril !

lk bahar ça ıdır u aqlıq ömrün,
ıltaqdır, oynaqdır k p n k kimi.
Ömrün yay ça ıdır g nelik büsbütün,
Co undur, d lidir o, kül k kimi.

Barlı-b h rlidir payızı ömrün,
nsan da bar verib yir ba ını.
Dünyanı d rind n d rk etm k üçün
Dü ünüb, gizlic çatır qa ını.

A arır saç, saqqal ömrün qı nda,
H yat z ifl yir, axıra çatır.
l- l ver r k, qoca ya nda
nsan mürgül yir, t bi t yatır.

Ömrün payız f sli sıxdı limi,
Yoxsa qocalıram m n yava -yava .
Payızda yarpa a xal dü n kimi
Dü ür saçlarıma d n yava -yava .

A aclar soyunur, yer x z ll nir,
Fikir dumanlanır, gözl r zill nir,
Güll rin üstün en n t k enir
M nim gözl rim ç n yava -yava .

Soyuyur havalar, soyuyur bütün,
Qısalır, qısalır günl r günb gün.
Axı, yaxınla ır qürubu ömrün,
yilir da lardan gün yava -yava .

Saralır get-ged çöl, ç m n, çayır,
Könül h r saati ömürd n sayır.
Bir s s qula ıma hey pıçıldayır: -
B xtiyar, göyl rd n en yava -yava !

Oktyabr, 1960

BARMAQLAR

Barmaqlar, barmaqlar!
N q d r i iniz, m liniz var!
Kitab yazırsınız, ot çalırsmız,
Calaq vurursunuz, ba salırsınız.
Siz çirtma da çahb gah için-için
M sum bir körp ni güldürürsünüz.
Ç kib t tiyini gah da tuf ngin
Yax ı bir insanı öldürürsünüz.

Barmaqlar pul sayır, çiç k d d rir,
Barmaqlar can verir kamana, tara.
Barmaqlar, barmaqlar yol da göst rir
Nab l d yollarda yol azanlara.

Barmaqlar qaldırır n a ır yük d ,
Barmaqlar can verir da a, torpa a.
Ür yin elçisi qızıl üzük d ,
Barma a taxılır, b li, barma a.

Mümkünmü, mümkünmü saymaq, büsbütün
N l r qadirdir barmaqlar yen ?
Bizim srimizd barmaqlar üçün
Yaranıb lap t z bir v zif d ...

Bir kiçik düym ni basmaq! Bu n dir?
Basdısa, bu dünya bir viran dir.
M hv etm k b ri, rzi, h r eyi,

Bir anda dünyanı alt-üst eyl m k!
bax! Bu boyda rzin taleyi, -
Bir kiçik barma a b nd imi , dem k!

nsan idrakının yaratdıqları
nsan idrakının h d sind dir.
G lin, ay insanlar, birl k ban,
Dünyanın taleyi m nd , s nd dir.

N l r görm mi dir bu qara torpaq,
Yenic sa alır sin da ları.
Bizim birliyimiz k s c k ancaq
Düym y uzanan o barmaqları.

Noyabr, 1962

QAL LEY

Dedi: - Yer fırlanır... inanmadılar.
Onlar ona güldü, o da onlara.
Dedi: - H qiç t übh nizmi var?
Dedil r: - Haqq dey n ç kilir dara.

O dedi: - Fırlanır, fırlanacaq yer,
Buna güls niz d , gülm s niz d .
Yerd n d rs götürüb öl n q d r
M g r fırlanmırıq h yatda biz d ?..

"Fırlanır" - Sözüyl o müdrik insan
Qırdı mövhumatın s rt buzlanı.
qlin baltasıyla vurdu ba ından,
Sındırdı öküzin buynuzlarını.
Milyon il dedil r: - Qa qa öküzl
Çatıbdır öhr t , r f dünya.
Dedi: - Yer fırlanır... ancaq bu sözl
Tanıdı özünü ilk d f dünya!

Qaliley "fırlanır" - Dey nd n b ri,
Ucaldı, göyl rd n yerl r baxdı.
H r cür uydurma fsan l ri,
qlin alovunda yandırdı, yaxdı.

Yer fırlanır, - dey o ç kdi f ryad,
Sözünün gücünü özü d bildi.
El bil, bir anlıq susub kainat,
Bu iki k lm y qulaq k sildi.

Dedi: - Yer fırlanır - qarı dı al m
Yer durdu, fırlandı m scid, k lisa,
Dedi: - Yer fırlanır, el bil bu d m
T z d n ç kildi çarmıxa sa...

Dedi: - Öz hökmüm inanıram m n,
G r k d yi il dünyanın adı.
Dedi: - Yer fırlanır!... Bu iki sözd n
Papanın ba nda göy guruldadı.

Dedi: - Yer fırlanır... Bu ikic söz,
Min bir sual düzdü "ncil"in üst .
Papa q z bl nib - Da basarıq biz –
Dedi, - bunu dey n o dilin üst .

Divana ç kdil r alimi d rhal,
Dünyanı dü ündü, e qini andı.
Böyük Cordanonu yandıran tonqal,
Gözünün önünd g lib dayandı.

Müq dd s kitaba l basıb h m n Dedi: -
kkim yoxdur, bu kitab haqdır.
Ancaq düzü budur; dem s m d m n,
Yer el fırlanır, fırlanacaqdır!
Q lb bax, e q bax!..
Qorxub ölüm d n,

O öz m sl kind n geri dönm di. –
H yatın namin sürünm r m, m n,
M sl kin namin öl r m, - dedi.

B r tarixind b lalı insan,
ki qütb önünd çox dayanıbdır.
Haqdan yapı anlar keçib h yatdan,
H yatdan qopmayan haqqı danıbdır.

Bu hün r önünd ba yir m m n.
Öt n zamanlarla fikrim öpü dü.
Ölüm aya ında " n l-h qq!"¹ - dey n
M nim N simim d yadıma dü dü.

Qaliley! H l lik k fin bir yana!
Onun qiym tini aliml r bil r.
S n haqdan dönm din h yat namin ,
Bundadır böyüklük, bundadır hün r!

May, 1963

SÜR T

Bir zaman vardı,
Verst a aclarını saya-saya,
Üç gün ged rdik
Moskvaya.
Darıxdıq,
Bu sür tin l ngliyin ,
Sonra uçduq s kkiz saata,
Darıxdıq,
Darıxdıq yen ...
ndi üç saata gedirik,

¹ n l-h qq - r bc "m n m Allah" dem kdir.

ancaq
Yolun uzunlu u
Yen darıxdırır bizi,
ıqdan almaq ist yirik
sür timizi.
Yox!
Bu sür t d biz yen azdır, az!
Bu sür t
Fikrimizin sür tin çatmaz.
M n srin o luyam,
srin!
Darıxmamağcın
M n
Fikrimin sür tini verin!

Sentyabr, 1963

NEKROLOQ

Nekroloq - bir h yatm son nidası,- son s si,
Bir m nalı h yatın n qısa m nz r si.
Ömrün bütün günl ri tez bir yer yı ı dı
on cüml y sı ı dı...
M rhuma birc anlıq vers ydil r ömr g r,
Baxıb, baxıb yad kimi,
o buna a lardımı, o buna gül rdimi?..
Boylandı m ll rin n kütah lövh sind n
m rhum biz son k r .
H r k sin arzuları çoxdur m ll rind n
min k r , milyon k r .
Ür kd ki arzular m ll rd n z ldir,
El m k ist diyim m nim el diyimd n
h m çox, h m d göz ldir!
El ys ... Nekroloqa ömür tam olsun dey
m ll rl b rab r n göz l arzular da
niy yazılmır, niy ?!

Fevral, 1964

ÜR K D K
"SAATLAR"

Dünya,
bu qoca dünya
Bina olandan b ri,
H rl nir soldan-sa a
Göyd Gün ,
Yerd s
saatın qr bl ri.
Bu minvalla dolandır,
Yerl r,
Göyl r,
D nizl r.
qr bl r vaxtı izl r,
Vaxt da gün i izl r.
Ah!.Bu da , bu t r zi,
Ah!... Bu ölçü, bu mizan,
B z n ir li gedir.
B z n geriy qalır
Q lbimizd qurulan
Min bir s sli saatdan.
B z n s h r olmamı
Ax am olur m nimçün
B z n sonsuzluq q d r
Uzanır,
uzamr gün,
Ür kd ki "saatlar"
Q lbin öz iqlimin ,
N m sin , simin
Daim h mah ng olur,
H r q lbin öz e qin ,
Arzusuna qurulur...
nsan saata gör
Çox dolandı,
Çox döndü.
O cansız qr bl rin
Arxasınca süründü.

Daha böyük günl r
Qanadlanır e qimiz,
Alnaçiq,
gül rüz,
Sabaha gedirik biz.
Vaxt g l c k,
bir zaman
Q lbimizd dolanan
Saatlarla dön c k,
Dolanacaq bu dövran.

yun, 1964

B R Ü R K D D Ö R D F S L

H r gec danı ır radio havadan:
"Sabah az buludlu, biri gün ya ı ...
" qlimin sirrini bu qadir insan
Gör nec öyr nmi , gör nec açmı ...

Sabahkı havamı bilirik bu gün,
Ey insan,
Bununla dem r m öyün...
Minbir havasını yerin, d nizin
vv ld n bilirik çox zaman, ksiz.
B s niy bilmirik öz q lbimizin
Bir andan sonraki havasını biz?..

Dörd f sil ya ayır bir ild torpaq
Qı , qı kimi g lir, bahar bahart k.
Bir saat içind b s n d n ancaq
Dörd f sil ya ayır b z n bir ür k?

Sabahkı havamı bilirik bu gün.
Ey insan,
Bununla dem r m öyün...

1965

**BABAMDAN
QOCAYAM M N**

Babam öldü s ks nind
Atamsa altmı nda.
H m babamdan,
H m atamdan
qocayam
M ns qırxca ya nda.
Telefonlar,
teleqraflar,
radiolar,
q zetl r,
Yükl ndirir günün, ayın yüküyl ,
H r saati, h r anı...
Bir ota a sı ı dırır
Sa ı gündüz, solu gec
Ba ı bahar, aya ı qı dünyanı...
Qit l ri,
qütbl ri
Birl dirir sür tim.
Bu sür tin,
Bu cür tin,
Alovunda, odunda
D yi ibdir
m nim e qim,
fitr tim...
Sür timiz çoxaldıqca
M saf l r qısalır.
Dün nim bu günümd n,
Bu günüm sabahımdan
D qıq l r borc alır.
Günl r gün ,
Aylar aya qarı ıbdır -
tirmi ik
aylann,
ill rin sahilini.

M n bir ayda ya ayıram
Babamın bir ilini.

Da dan enib
Da ba na dolanan
Burulduqca bulanan
Düz nl rd durulan
Yüz xisl tli çayam m n.
Atamdan qocayam m n,
Babamdan qocayam m n.

Fevral, 1965

M N M AD GÜNL R M

Bu gün ad günüdür... evd hamı n.
Ancaq fikirliy m, k d rliy m m n.
G ncliyim öt li, bel günl rd
Anıb yoxu umu töy üyür m m n.
X zan yarpaqları oyna an yerd
Nec ü üm yim?.. Ü üyür m m n.
Ancaq... u aqlıqda ist rdim h r gün,
Bizim evimizd m clis qurulsun.
Günl rin hamısı dönüb büsbütün
M ni sevindir n ad günüm olsun.
Atamın, anamın yegan siydim,
Arzusu, h v si, könül s siydim.
Ömrün n q rib günl ri vardı,
M nim ad günl rim bayram olardı.
M n n bil ydim ki, d yi ir insan,
Ad güntün, ad günün olmur bir zaman.
Aldı ım o göz l oyuncaqları
Qaçıb göst r rdim dostlara bir-bir.
Hamı, hamı ömrün o n ça lan?
Ged n, a qarda lar, bir daha g lmir...

H m n adamammı?... Yox, ba qayam m n.
Özg cür görünür bu al m m n .
Bir zaman könlüm sevinc g tir n
Ad günüm g tirir indi q m m n .
Deyir m, yen d ömrümd n bir il
Ötdü...
Öt n ill r s f düzülür.
M nim ad günümd indi m n deyil,
M nim balalarım sevinib gülür.

Avqust, 1965

QORXU

M nim sol limd yanıq yeri var,
O, m n töhf dir körp liyimd n.
Odun odlu undan x b rsiz vaxtlar,
limi maqalda yandırmı am m n.
M n "cız!" - dedil r,
Ancaq qorxmadım.
limi yandırıb tanıdım odu.
M nim h yat il ilk tanı lı ım,
limi yandıran oddan ba ladı.
Ox adı gözüümü h l u aqk n
Oca ın al- lvan alovu, közü.
Dünyaya g l li, bilmir m n d n,
N y vurulduqsa, yandırdı bizi...
M n oddan qorxmadım yanana q d r;
M n qorxu bilm dim qanana q d r.
El ki, yandım
Odlu oynamaqdan qorxdum, dayandım.
Ba landı qorxu -
Ba landı ehtiyat -
Ba landı h yat...

yul, 1966, ki

ANAM T Z D N BÖYÜYÜR

Qızım Güلزara

Anam, öz adım qızıma verdi,
Anam, n v sini çox ist y rdi.

Körp n v sini qoyub yerind
Anam arxayınca dünyadan getdi.
Qızımın qıyqacı n z rl rind
Anamı görür m, anamı indi.

N v n n sin ox ayır eyn n,
Böyüyür, ucalır ilb il qızım.
T z d n böyüyür, anam t z d n,
Anamın özüdür el bil, qızım.
H yat öz q rib sirl rind n
Biz lvan- lvan möcüz göst rir.
Qızımı adıyla ça ırmıram m n
"Ay anam" deyir m, o da hay verir.

O m nim anamdır, o m nim anam,
Ancaq bir f rqi var, bunu danmaram:
Bir vaxt anam m n can-can dey rdi,
ndi m n anama can-can deyir m.
Bir vaxt anam m ni çox ist y rdi,
ndi m n "anamı" çox ist yir m.

Sentyabr, 1966

N S ÇATMIR

Gec -gündüz, s h r-ax am,
M n yazıram, oxuyuram.
Yazılarım kitab-kitab.
N olsun ki,

Ür yim çoxu yatmır,
eirimd d n s çatmır,
Sözümd d n s çatmır.

Könlümüz d n
Keç n l rin arxasınca biz qo uruq,
Çalı ırıq, vuru uruq.
S s dü ür m ramımız,
m ls bu s s çatmır.
Düzü budur:
Sözümüz d h r ey çatır,
Özümüz d n s çatmır.

G mil rd üzürük biz,
Ma ınlarda g zirik biz.
Hey gedirik,
Hey g lirik.
Qı ı böyük h rl rd ,
Yayı - da da,
Kurortlarda dinc lirik,
Ancaq yen biz bilirik:
N s çatmır,
N s çatmır...
Lap ayda da,
Lap günd d n s çatmır,
Çatanların özünd d
n s çatmır.

T k m n mmi bunu duyan?
Yox-yox! Hamı gileylidir.
Bu, insanın öz h v si, öz meylidir.
Ya ayırıq, yaradırıq,
Öyr nm kl boy atırıq.
Dünya - cıdır, H yat yarı ...
Ucalırıq pill -pill ,
Boy atıñ qarı -qarı .

Biz h mi ucalmırıq
Bir qalxanda,
Bir enirik...
Bu eni d n, bu qalxı dan
Ya ama ı öyr nirik.
H yat özü - bir möcüz ,
Bu möcüzün qar ısında
Gah susuruq,
Gah dinirik.
Öl nd Deyirik ki, gör t bab t n acizmi .
X st lik çox,
D rman çatmır, dava çatmır...
Son n f sd qı qırırıq:
Hava çatmır,
Hava çatmır.
Öyr nirik -
Dem k daim qalxınq biz
Son zirv y çatmır ancaq ll rimiz.
st yimiz a ır-da ır,
Arzulara çata-çata
Arzu bizd n uzaqla ır.
ikay t ba layırıq özg sind n.
Ancaq heç vaxt
Biz ikay t el mirik özümüz d n.
Bir arzuya çatan kimi
Arzu dü ür gözümüz d n...
Gah alı ır,
Gah sönürük
Çırpmırıq,
Dü ünürük:
N s çatmır,
N s çatmır...

drakımın i ı ıyla
Zülm tl ri çox yarmı am,
Ömrüm boyu axtarmı am,

Tapmamı am:
N dir, axı, bu çatmayan!?
H r bir sirri açan zaman
Açılan sirr,
Mınbir sirrın
Varlı ından x b r verir.
Açıldıqca
Açılmayan azalmayır.
Aça-aça düyünl ri ba layırıq,
Biz günb gün.
Çox vaxt el bilirik ki,
Dadı-duzu qabaqdadır ömrümüzün.
Öyr nirik -
Günü-günd n
Ucalırıq, qalxırıq biz...
Son zirv y
Çata bilmir ll rimiz.
Qoy çatmasm!
El dey k: n s çatmır!
Axı, insan
Çatmayana çata-çata insan olmu ,
"H r ey çatır" - dem kd ns ,
Ömrün ba a çatması xo !..

Noyabr, 1965

ANTENNA

Binaların damında
Antenna dir kl ri...
D mir,
Polad çubuqlar,
Bir dam üst göy rib
Cahanı qucaqlayan
N h ng qanad çubuqlar.

Günün sözü çubuqlar
drakm t nt n si,
B z yi,
Süsü çubuqlar.
h rl rd n- h r
S s körpüsü çubuqlar.
Qutularda ya ayan
nsanın,
Gör-götür dünyasından
H r an,
H r gün bir t z
Pay götürm k arzusu,
H r eyi bilm k,
duymaq,
görm k arzusu!..
Beyin qutularında
Çox darıxımı bu arzu.
Artıq
Bir ne t r kimi
Binaların damını yarıb çıxımı
bu arzu!
srin,
Günün
ba ında
Köz rir taclar kimi.
Qı da yarpaqlarını
Tök n a aclar kimi
Titr yir,
Rüzgarındır
Onu bel titr d n?..
Xeyr!
nanmıram m n!
srin s bl ridir
Onu bel titr d n!
Ax! bu d mir a aclar, -
H nd si üçbucaqlar
Dünyanın o ba ını

Ç kib evl r ba lar...
C r yan tell rit k
nsan s bl rinin
Hey g rilm k arzusu...
H r eyi gözl ril
Görm k,
Qulaqlarıyla
e itm k,
qliyl
bilm k arzusu!

Yarı ıb gec -gündüz
D rin d nizzl rl biz.
Sıldırım da larla biz,
Dünyanın o ba ını
E idirik, görürük
Bu d mir gözl rl biz,
Polad qulaqlarla biz...
Ancaq...
yen d ancaq
B s deyil bunlar biz .
Könlümüzün min sözü,
Min sualı var biz !
B z n duya bilmirik
Biziml ill r boyu
Bir binada ya ayan
Eyni d rdi da ıyan
Qon umuzun
Ûr yind n keç ni.
Burda kimi qınayaq?
Onu,
M ni,
Ya s ni?..
Biz el g lir ki,
A lımız d rind dir,
Hissimizs dayazda...
Bilm kd n bezm dikmi?

G lin duyaq bir az da..
Bal kimi röyalara
Uyaq, uyaq bir az da.
Q lbimizin ba ma
D mird n yox, amandır! -
Duy umuzun telind n
Bir antenna qoyaq biz.
Uzaqları bilirik,
Yaxınları duyaq biz!

T SSÜF

dman yar ı

Çör k yey -yey , n rd vura-vura,
Baxırıq h r ax am televizora.

Ekranda görürük: d st b d st
Adamlar qırılır..
Yen ölüm, qan
Bombalar tökülür h rl r üst ,
Öl n d insandır, baxan da insan.

Analar, körp l r a la ır zar-zar,
D r l r, t p l r b l nir qana.
El bil uzanan odlar, alovlar
Q hq h ç k r k gülür insana.

Od-alov sürünür h rd dil-dil,
Uçur uca evl r, balaca damlar.
El bil ekranda qır ına deyil,
dman yar ı ına baxır adamlar.
Çör k yey -yey , n rd vura-vura,
Baxırıq h r ax am televizora...

1968

BA

Amerika alimi R. Uayt meymunun beynini b d nd n ayrı uzun müdd t ya a-da bilir. Bu m s l il laq dar beynin köçürülm si problemi üzr dünya filosoqları arasında böyük mübahis l r gedir.

Q rib al mdir... z man mizd
drak t bi tl yarı a girmi ...
Böyr k d ,
ür k d ,
qulaq da,
göz d
B d nd n b d n köçürül rmi ...

Bir ma ın sahibi g r k olanda
Sman hiss l ri alır dükandan.
Deyir m, insanın zaları da
Aptekd satıldı b lk bir zaman.

Azmıdır insanın m g r d rd-s ri?
Bu da b r üçün t z t hlük !
Hazır fikirl ri, dü ünc l ri
Ba lara doldurub satdılar b lk ?

Böyr yi, ür yi d yi m k asan.
B s ba rı?
Bu yerd bir q d r dayan!
H r eyi d yi ir, axı, ba , beyin.
Ba özü, ba ları nec d yi sin?
nsanın adına, r f- anına,
Deyir m, g lm zmi bundan bir l k ?
Bir nadan güv nib öz imkanına
Dahinin ba ına göz dikdi b lk ?

Ey h kim, gücün inansan da
Dahinin beynin qan sızdı bird n
Cahil d q zaya dü dü h m n gün.
Cahilin ba ını öz b d nind n
Ayırdıq dahini ya atmaq üçün!

N dey k?
Kim öldü?
Dahi, ya cahil?
Hansına yas tutsun qohum, qarda ı?
Diril n kim oldu?
Bu ki, sirr deyil,
Dahinin b d ni, cahilin ba ı.

Dahi, ya ayacaq bir nadan kimi...
Kimi aldadırıq burda, biz kimi?
Cahilin ba ıyla, dü ünc sil
Ya ayan o dahi, yen dahimi?

Hamı o vv lki qid , m sl k?
g r fikri yoxsa, özü sa mıdır?
Ya amaq x trin fikri d yi m k –
M sl ki d yi m k ya amaqındır?..

1968

S QNALLAR

Dostum R. Nur dđin üçđn

Uzaq ulduzlann sakinl rin
Yoxsa bizim kimi dđnya dar g lir?
O biri dđnyadan dalbadal yen
Bizim dđnyamıza siqnallar g lir.

Ulduzlar insana n deyir gör n?
Bu s sl r salammı,
Yoxsa h d mi?
Biz uzaqlardan siqnallar ver n,
caib m xluqmu?
nsanmı?
N mi?

H l dđnyasına qapılıb insan.
Dđnya v znind ndir dil yimiz d .
Aliml r dđ ünür: varlı ımızdan
X b r gönd r kmi onlara biz d ?
B lk d ... Gülürl r biz uzaqdan,
Y ni biz onlardan geriyik bel ?
Onlara baxanda, b lk d insan
U aqlıq dövrünü ya ayır h l ?..

T hlük gözl yir b lk dđnyamı?
B lk ...
H d l yir bu s sl r bizi?
B lk ...
O dđnyanın qadir insanı
Öyr nm k ist yir qüdr timizi?..
g r bu t hlük olsa, bu yerd
ndiki t zadlar kim g r kdir?
Mill tl r,

fikirli r,
qidi l r d ,
Onda bir m sl kd birl c kdir.

Kökü k sil c k nifr tin, kinin,
Lo manlar olacaq onda hökman.
Hamı bir a ızdan dey c k y qin:
Ya asın dünyamız, ya asın insan!

Avqust, 1968

NEO

*Asiya v Afrika yazıçılarının
Da k nd mü avir sind n t ssürat.*

Bir salonda iki qit ,
H r qit d neç mill t...
H r natiqin çiyinli ri arxasında
bir m ml k t
Dayanıbdır...
Oyanıbdır
Yuxusundan,
Afrikanın, Asiyanın
qaraları,
Yaraları
Köz ba layır.
Varaqılayır öt nli ri
h r danı an öz dilind ...
M nzilind m hbus olan
bu dün nin m hkumları
danı ırlar
indı uca bir kürsüd n,
Yox hürküdü n,
Yox qorxudan
bu dün nki m zlumları,

Dili ba lı, qolu ba lı m hkumları.
Dill r lvan,
M tl b eyni...
D rdl r, q ml r bir olanda
söz bir olar.
Dünyanın bu ba ı il
O ba ı h mfikir olar.
Dam anlar eyni sözü
t krar edir dön -dön
Dill rini bilm s m d
Üç k lm b sdi m n :
" mperiya"
"Koloniya"
"Neo, neo!"
N dir neo?
Köhn t l ,
T z hiyl !
Bu neolar - sözü gizli, q sdi d rin.
Oyun açdı ba larına
Sözü h rfi m nasında
ba a dü n mill tl rin.
Bu neolar -
bu t l l r,
bu hiyl l r
min-min olur.
T z -t z hiyl l rd n
ba açmaq da ç tin olur.
Haqla-nahaq qarı ıbdır bir-birin -
G l ba çıxart
neoların üstü b z k, altı t z k
Min cür fitn -f sadından.
Haqq bo ulur haqq adından.
Öz haqqımı t z -t z ba a dü n
mill t, u aq misalıdır.
Siyas td n x b ri yox,
min arzulu, x yalıdır,
H l dünya s hn sind

o tapmayıb öz yerini.
Qama dırır parıltılar
h l onun gözl rini.
Körp u aq hardan bil
Ona yaxın görün nin
Çox-çox uzaq m nasını?
Hardan bil
Qaranın a m nasını?
Köhn , q dim hiyl l ri neç k r
T z -t z boyalarla
Yedirdirl r sözü açıq,
gözü ba lı mill tl r .

O danı an natiq bax!
"Neolardan" f ryad ç kir
Bütün t z hiyl l ri, k l kl ri
sayır bir-bir,
Deyir: b sdir, bu aldım .
Artıq bütün bu "neolar" biz tanı !
Bu neolar - üstümüz d qılınc kimi
sir bizim.
Saçımızı sı allaya-sı allaya
Ba ımızı k sir bizim.
Sizin kimi bir insanıq.
Biz n da ıq, n d mirik,
Yet r, artıq biz heç k s
Yamaq olmaq ist mirik!

Yaman d rddir,
Özg sin yamaq olmaq!
Yaman d rddir,
Azadlı ın h sr tin
damaq olmaq.
Yaman d rddir,
Gözün ola,
amma gör bilm y s n.
Yaman d rddir,

lin ola,
Evind ki zir-zibili
s n süptür bilm y s n.
Yaman d rddir,
Dilin ola,
n danı ıb, n din s n.
Yaman d rddir,
A lın ola,
özg sinin a lı il
dü ün s n...
Yox, zamanın öz sözü var.
H r gec nin gündüzü var.
y rıl r d düz görünür
Siyas tin aynasında.
Bu n sirdir?
Aynanın ki, bir üzü var.

ki yer parçalanmı Vyetnamın
ki b db xt v t nda 1
Bu salonda
Oturubdur yan-yana 1.
O da insan,
Bu da insan..
Eyni d rdi
o da ç kir, bu da ç kir.
H r ikisi suya qaçır,
Amma göz görünm y n sirr onları
oda ç kir, oda ç kir,
Türk yunana deyir: Kipr
H m m nimdir, h m s nindir.
S nin m n ,
M nim s n
Atdı ımız güll l rs
dü m nindir.
"Parçalayıb s n hökm sür!" siyas ti
Yurdumuzda od qaladı.
Biz bir yana,

Eyni dili,
Eyni dini
neç yer parçaladı.
S n d quzu,
M n d quzu,
G l qoruyaq canavardan özümüzü!
G l qorxmayaq
N s n m nd n,
N m n s nd n.
G l biz qorxaq
canavarın m d sind n.
O m d d h zm olunur
Neç -neç balacalar.
Kiçik-kiçik t p l rd n
da ucalar.
Biz vuru ub
Çiyimizin üz rind
Ucaldırıq imperiyanı...
Böyük l rin qıdasıdır
kiçik l rin qızıl qanı.
G l anlayaq bu haqqı biz:
Bir qılıncla,
Bir q l ml
Yazılıbdır tariximiz.
Bizim böyük s n tkarlar
Bir qaynaqdan ilham alıb.
Sizin a ac,
Bizim ba a kölg salıb.
Öküzümüz olmayanda
S nin baban,
Biz verib öküzünü.
Babam ölüm yata nda
Pir babanı ça ırtdırıb
Ona deyib son sözünü.
Axı bizim
D d miz d ,
Babamız da
Qarda olub.

M g r indi,
bu qarda lıq,
unudulub?..
Daha b sdir,
G l, qarda ım, ver k bu gün l- l biz,
Salaq qurdun yuvasına v lv l biz!
Neç dild danı an bu adamların,
ür yi bir,
sözü birdir.
Siyas tin aynasında
y rıl r düz görüns d ,
Aynanın ki, üzü birdir!
Dill r lvan,
M tl b eyni,
D rdl r, q ml r bir olanda
Söz bir olar.
Dünyanın bu ba ı il
O ba ı h mfikir olar.

1968, *Da k nd - Bakı*

ELM- XLAQ

*"T bi t üz rind ki q l b l rimizl çox
da öyünm y k. H r bir bel q l b
üçün t bi t bizd n intiqam alır",*

F.Engels

Cürb cür adlarla adlandırmı ıq
Öt n h r yyamı, öt n h r sri.
Köhn hüdudları çoxdan qırmı ıq,
srimiz elm sri, k fl r sri!

Hüdudlar içind özünü dandı,
Elm - yüz ill rl yatdı be ikd .
Elm - ayaq açıb dolanır indi,
Havada, torpaqda, evd , e ikd !..

Da ların ç m ni, ba ların ban,
Çatı mır.
Kimyaya meydan vermi ik.
p k corabları, yun paltarları
Sintetik eyl r d yi dirmi ik.

B lk torpa ın da, b lk yerin d
Qalmayıb o köhn gücü-qüvv ti?
El bil, el bil meyv l rin d
D yi ib vv lki dadı, l zz ti.

T bii nem tl r çatı mır, n dir?
T bi t z ngindir, o, yoxsul deyil;
T bi t insana s xav tlidir,
Ancaq qul deyil.

O ki, öz varını insana vermi
Ona q sd el m k cinay t olar.
Bu gün t bi tl yarı a girmi
Kimy vi zavodlar, laboratoriyalar.

Elm hökm el yir indi h r yer ,
Zülm tin ba rına i iq n q edir.
Sonsuz qadınlara, ya rsizl r
Nam lum ki id n övlad b x edir.

Elm, özün mi yoxsa... güv ndi?
Axı, bu qüdr ti biz verdik ona.
qlin yaratdı ı elml r indi
Dü übdür xalqlık iddiasına...

Dava-d rman il do ulan k sin,
Anası m lumdur, atasıysa yad.
Atanı... övladın slini y qin,
N ana bil c k, n d ki, övlad.

F rari olmurmu b s sl ata?
B s saxta atanın n dir günahı?

U aq anasına do ma olsa da,
Qondarma ataya ögeydir, axı.

Daha bir cinay t, daha bir xata!
Bu da b r üçün böyük bir l k -
Do ma övladından x b rsiz ata
Bir vaxt öz qızına r oldu b lk ?
S ni danlamırmı içind bir s s –
Demirmi, ay h kim, c h d in nahaqdır?
Övlad öz kökünü tanımırsa b s,
De hansı kök üst boy atacaqdır?

Kökünü bilm y n özünü bilm z,
Biz n g tirir bu niyy t, h kim?
Onda bir-birin qarı mazmı b s
F rdiyy t,
xsiyy t,
milliyy t,
h kim?

Bu n dir? Gerimi qalmı am yoxsa?
M n ki, güv nmi m h r zaman elm .
xlaqa, qaydaya toxunandasa
M n üsyan edir m, m n üsyan, elm ...

T bi t h mi t z dir, t z ,
Biz üz çevirm y k bu t z likd n.
Elm xlaq il durub üz-üz
ndi biz hansına haqq ver k, gör n?

Axı, bu t dbirl r bizi ça dırır,
G lin uca tutaq qid mizi,
H kim, t bi td n uzaqla dırır
Qondarma davalar, d rmanlar bizi.
Bir ey ki, saxtadır - ondan n fayda –
Saxtanın n yönü, n etibarı;
ynimiz, ba ımız kimyala sa da,
Mayamız, kökümüz saf qalsın barı.

Anadır, dem li güclüdür torpaq,
Ondadır lacı, axı, h r eyin.
G lin, t bi tin özünd n alağ
Dava-d rmanını h r ik stliyin.

May 1969

DAYAN NSAN!

nsana od ba ı ladı
Prometey!
Ehey!
Ehey!
Dayan, insan!
Hara bel ?
nsan dedi gül -gül :
-Dayanma a n macalım, n halım var.
Yürüyür m,
r lidir yolum ancaq!
M qş dim bu, m sl kim bu:
Bilim ancaq,
Bilim ancaq!
Yox! "Allahü- kb r" vaxtı keçdi çoxdan.
De " nsanü- kb r" indi.
limd dir bu göy indi, bu yer indi!..
Pay aldı ım od limd
M l kimi yanır, yanır.
Yol gedir m..
Ötünd ki qaranlıqlar
Q tr -q tr i ıqlanır...
-Prometeyd n pay aldı m o od il , axı, bir gün
Cordanonu yandıran da s n özündün.
Qorxum budur, o od il
Özünü d yandırasan
Aman, insan, dayan, insan.

Avqust, 1970

EKSPONAT ADAM

-Ayrı cür ya adıq biz ömrümüzü,
Adamlar korlanır, vallah, günb gün.
Bizim vaxtımızda böyüyün sözü
Bir qanun olardı kiçikl r üçün.
Biz hara gedirik dey n yoxdu bir,
N kiçik tanınır, n böyük indi.
H r nin a zından bir avaz g lir, -
Dey s h r-ax am o, hey deyindi...

Düzü bel siyl danı maq ç tin,
sn dim,
Adamın yuxusu g lir.
Özü muzeyl rin eksponatı,
Sözünd n naftalin qoxusu g lir.
st yi budur ki,
o, h yata yox,
G r k h yat ona bü gün saz g l .
st yi, m sl ki tutuqu uluq,
Hamının a zından bir avaz g l .

Ona dey n yoxdur, çal a lar neyi
Zamanın yerin ...
Gör k n çıxar?
H r s sin öz yeri, öz göz lliyi,
Axı, h r avazın öz x yalı var.

Hamı bir n f rmi, hamı birmi ki,
Hamının ç kisi düz, taraz g l ?
Hamı bir-birin b nz yirmi ki,
Hamının a zından bir avaz g l ?

S n niy qorxursan,
Axı, s n niy
S sl rin, sözl rin lvanlı ndan?
Niy m ftun olaq bir göz lliy ?

Min-min göz llikl doluyk n cahan...
Xoruzun bir s si, bir n m si var.
Banlar,
Cır s siyl qulaq dırmalar.
Neç z ngul li, neç n m li,
Bülbül c h-c hin el heyran qalar.

Düzü, bel siyl danı maq ç tin.
sn dim.
Adamın yuxusu g lir.
Özü müzeyl rin eksponatı,
Sözünd n naftalin qoxusu g lir.

Tarix muzeyind ü dolablar,
Dolablar içind
o saxsı qablar
Muzeyd göz ldir...
qür l nirs n.
Ancaq düzü budur, s n heç onları
lin almazsan dükanda görs n.
S nin fikrin köhn , ür yin soyuq.
Yox-yox!
Zamanda yox,
Günah s nd dir.
Saxsının qiym ti, bu gününd yox,
Dün nd n danı an dün nind dir.

Onlar çox göz ldir,
Ancaq bu günün
Çini qablarıyla yar a bilm z.
Fikri, s nin kimi, dün nd qalmı ,
Bu günl , sabahla barı a bilm z.

Noyabr, 1971

BABAM, ATAM, M N

*"Apollon-8" g misi il kosmik s yah tim
M ni bir daha inandırdı ki, biz hamumuz
balaca bir planetd ya ayırıq*

F.Borman

Babam h yatında yalnız bir k r
Faytonla kid n A da a getmi .
O baxıb uzanan dar g dikl r ,
t ccüb etmi .
-Bu yerl r hamısı pad ahındır?
Dey , faytonçudan o x b r almı .
B lk d , dünyaya
o miskin, fa ır
Babamın verdiyi bu, ilk sualmı .
Bir dünya bilirdi kini babam,
bu ya a q d r.
Onun gözl rind dünya bu günd n
Böyüdü, uzandı A da a q d r.

S ks n verst da yolu! Zarafat deyil.
n uzun, n böyük yoldu babamçın.
kid n A da a uzanan bu yol,
Böyüklük ölçüsü oldu babamçın.

Atamın q rib ad ti vardı:
M ni qollarında atıb-tutardı.
H m d soru ardı: - De, gör k m ni,
N boyda sevirs n?
Dey rdim: - S ni
Lap bu dünya boyda ist yir m m n.
Sevgimin böyüklük d r c sind n
Atam xo lanardı.
O, uzun-uzun
Bu söz gül rdi...

Axı, atamçün
Dünya, böyüklüyün son ölçüsüdü,
Atamın dünyası, dünya özüydü.

M nimçün?
(Qorxuram x yalım aza).
Kosmosdan baxıram m n dünyamıza.
Deyir m: - N q d r kiçikmi çahan.
Axı, m nim dünyam, çixıb dünyadan.

1971

DANYER

*Son zamanlar AB -da "Ba qa cür dü ün n-
l r" in adı "qara siyahıya" dü ür. Bu siyahıya
dü n l rd n biri d m hur fizik, "Xalqlar
arasında sülhü möhk ml tm k üçün" bey-
n l xalq Lenin v Nobel mükafatları laureati
Laynus Polinqdir.*

(q zett rd ri)

- M nim fikrim,
s nin fikrin, onun
fikri... Bu n dem k?
Bir ölk nin milyon-milyon v t nda ı
Ba qa-ba qa dü ün rs
B s hökum t n y g r k?
Biz hamımız bir fikrin
bir s siyik.
Laynus dedi: - Yox, yox, m g r
Biz hamımız birc r ngli
nkubator cüc siyik?
Yoxmu m nim öz varlı ım,
öz n f sim?
Axı, neçin bo ulmalı

m nim sözüm,
m nim s sim?!
Susdurdular d rhal onu –
"Haqq" adından haqq o lunu.
"FBR" in düz ltdiyi
Müdhi qara siyahıya
Artırıldı bir n f r d .
Adlar deyil,
dü ünc l r yanb susdu.
Susub yandı o d ft rd .
Hökum tl r c rg sind
Öz yerin var.
Hidrogenin, atomun var.
Tankların var, topların var.
N l rin var, N l rin var!
Qüdr tini, qüvv tini
A ır-a ır silahlara s n vermiş n
B s eyl s , niy qorxdun?
Qorxun n dir - bilirmiş n?
Ür yinin ortasından
Bir s s dedi: haqqa sı m!
S nin qorxun - haqsızlı m!
Atomunla, raketinl
S n el z nn el m ki,
Hakimis n yerin,
göyün.
Bo havadır s sin, küyün.
Silahlara arxalanan s nin gücün –
z ifliyin,
acizliyin,
gücsüzlüyün.
Haqqın uzun ipin bax, o yumaqda
m ll rin
düyün-düyün...
Heç x b rin yox özünd n.

Yarpaqları sol t r f y n kül k
sa dan sir.
Onu soldan axtarma s n.
Orda, burda s n özünü çox öyürs n,
slind s , S n qorxudan uçunursan,
ü öyürs n.
Qorxmadı ın bir m ml k t
de, varmı heç?
Bel qanlı silahları olan ölk
qorxarmı heç?
S n qorxursan dün n, bu gün.
Min hidrogen bombasından
qorxuludur s nin üçün
qanan bir ba ,
yanan ür k!
S n atomdan qorxmamısan
Bir fikird n, dü ünc d n
qorxdu unt k!
Boyalan h qıq td n,
H qıq ti r zal td n
Öz gözüyl gördüyünü bo na ıldan
Seç bil n,
bir a ıldan,
niy qorxdun? –
Bilmir m m n!
g r o, bir böhtançısa,
yalançısa,
Niy onun dediyini
M ml k td n gizl dirs n?
Niy onu h bs edirs n?
Milyon-milyon qo unun var.
O is t k.
Niy qorxdun?
T kba ına Laynus s n neyl y c k?
D h tlidir "qara d ft r" –
Qananların,
haqq oduna yananların

siyahısı!
Ba larını yer dikib
Qoyun kimi otlayanlar –
sar ti hürr sayanlar,
Bu V t nin h r nem ti, siz ehsan!
Ey V t nçün alı anlar,
Susmayanlar, damı anlar,
Qism tiniz ölüm, zindan!
Atomun var, raketin var,
S n qorxursan.
Bu qorxunun a ırlı ı
S nin haqsız i l rinin
Ç kisidir,
d y ridir.
Üfüqd ki al r ng bax,
Dan yeridir,
Dan yeridir!

1972

A RL R ÖLDÜRÜRL R

*Müst bidl r ba a dü mür aırl ri.
O zaman ki ba a dü ür, f rman verir ölümün*

A. Voznesenski

Öldürdül r Nerudanı.
Öldürdül r ömrü boyu
Q m ç k ni, d rd udanı,
Öldürdül r azadlı ın n m sin
N m sil saz tutanı...
Öldürdül r aırl ri
Kimisini bird n-bir
Bıçaq il ,
Güll il .
Kimisini

ür yin yerid r k söz z h rin
gil -gil ...
Öldürdül r,
h d il ,
qorxu il ,
t hdid il ...
Öldürürl r airi ri,
qana-qana.
Bil -bil .
airi rin dill rini ba layanda
Öldürdül r onları öz ll ril ...
Ür yini d lib çıxan
fikiri dem k üçün,
air döz r h r zülüm .
Doda mını kilidli m k
air üçün b rab rdir
min ölüm !
Öldürürl r airi ri –
Öldürürl r, x yalları,
fikiri ri...
Yox-yox!
Fikir öl bilm z.
O, airin özünd yox,
sözünd dir.
dal tli cilalanan,
H qıq tdi n qüvv t alan
Qadir sözün qaba nda
Güll n dir,
atom n dir?..
O dey c k öz sözünü.
Qaynayacaq, o da acaq,
o co acaq.
Söz - h mi dal tin dü m nil
vuru acaq!
Söz - yerl rd sürünm mi ,
Dodaqlarda çiç k açmı .
Do ru sözün qaba nda

Yalan sözün r ngi qaçmı .
Söz-n b zidir,
haqq s sidir z man nin,
Aynasıdır z man nin.
Ey müst bid, dün n yox,
bu gün bax!
S n aynanı sındırmamı

O aynada
Öz eyb c r üzün bax!
Yalanların boyasıyla
b z s n d üzünü s n,
O aynada gör c ks n
düzünü s n!
Yax ı görür
airl rin iti gözü
Yalan nlik-kir anın
Dalındaki murdar üzü!
Haqla-nahaq,
Gerç klkl yalançılıq
üzl diyi günd n b ri,
Öldürürl r airl ri...
Haqq ist m k, Düz danı maq
h l qalsın bir t r f
Göz ya ı da,
hıçqırıq da
Yasaq olan bir ölk d
Qatı zülm t i ıqlıqda,
nur kölg d ...
Buna dözm k?
Nec dözm k?
Xunta qeyri-qanunidir.
xlaqsızın tör m si
bic dözm k,
Nec dözm k?
Oktyabr, 1973

50 YA İM

M n nec oldu ki, çatdım lliy ? –
Yox, dey bilm r m,
Dedil r: - Niy ?
Bir içim su kimi içdim m n onu.
İlic an imi , dem , İli il.
İl rin n t h r sovu du unu
Bil r k ya amaq, ya amaq deyil.

Bilm dim...
Könlümün h y canları,
Qovladı bu da dan o da a m ni.
Ömrün arzu dolu pill kanları
Uçurdu budaqdan-buda a m ni.

Gün do du...
H v sl ,
Yanan ür kl
Çalı dım, vuru dum...
Gün ax am oldu.
İli qar ıladı m t z dil kl ,
Bir d ayıldım ki, il tamam oldu.

Yol getdim...
Saymadım ya ı ı, qarı.
"M qs d t l s n dinc lm z" - dedim.
Yanımdan ötü dü verst a acları,
Macalım olmadı, saya bilm dim.

El qanadlandım,
M n el uçdum,
Sür tim dönd rdi ayı h ft y .
Arzular ardınca göyl r uçdum,
Yerin t qviml ri yaramır göy .

Z h r d içmi m, bal da yemi m.
Ömrümün yolları min ke m ke d .
M n vaxtı heç zaman gözl m mi m,
Vaxt özü qapımı döyüb h mi .

M ni ya adan da t latüm oldu,
Dal alar qoynunda ötdü anlarım.
M nim zaman ölçüm, vaxt ölçüm oldu,
Ölçüy g lm y n h y canlarım.

Mühit d nizidir önümd masa,
L p dir ömrümün h r anı, qarda .
Dal alar ür kd ba qaldırmasa,
H yatda axtarma dal anı, qarda .

Ya adım, bildirib vaxta h ddini
D li dal aları m n yara-yara.
Ya adım...
E q olsun vaxtın h ddini
Özün sı dıran çırpıntılara!

Zirv d n ötübdür, dö qar ya ır,
Yel sir,
qapımı qı döyür...
N q m.
llimi x rcl dim...
Xo b xtliyimdir,
Neç m qaldı ını dey bilm r m.

Gah müdrik qocayam, cah cavanam m n,
Yadıma salıram gah da ilkimi.
Könlüm sı mayan t latümümd n
Ya adım llimi birc il kimi.

1975

QOCALAR

Ç n l üstünd , l çomaq üst
Qocalar yl ir tin ba larında.
Sin bayatılı, könül ik sti,
Ömür varaqlanır yadda larında.

Ya ıdlar köç edib, cavanlar i d
T k-t nha oturmaq son lacları.
H yatın amansız yalqızlı nda
Tutur ll rind n l a acları.
Yumub gözl rini dü ünür onlar.
Durur göz önünd öt n zamanlar.

Yerd çuxur açır çoma ın ucu,
Sonuncu h ddin dir nib ömür.
Dünyadan aldı ı, dünyaya borcu
N ymi ?

Dü ünc nin sonu görüm

Çoma ın ucuna dikib gözünü,
Onlar saatlarla oturur bel .
Fikir bir g mi ki, bilinmir yönü,
Çırpır, çıxammır ancaq sahil .

Onlar dü ündükc bo alar, dolar.
Bird n düyün dü r fikrin vv li.
Doqqazlar ba ında bizim qocalar
Dü ünc heyk li, fikir heyk li!

vv ll r dey rdim, onlar bu q d r
Bekarca oturub darıxmır m g r?
Kitab oxuyardım darıxmamqçün
Onların yerin olsaydım g r.

Bir qalın kitabmı h r ömür, dem ,
Oxumaq ist s n, yum gözl rini.

Bukar deyilmi l r...
Ür kl rind
Onlar oxuyurmu öz-özl rini.

Yanvar, 1976, A da

T SK NL K

Il ri d n kimi zaman üyütdü,
Ocaq heyd n dü üb, köz qaralıbdır.
Ömrün yayı keçdi, baharı ötdü,
Ömrün iztirablı qı ı qalıbdır.
Onu da bilmir m, qalıb, qalmayıb?
B lk köç c y m qı a çatmamı .
Ammah yat e qi heç azalmayıb,
Köçm k ist mir m qı ı dadmamı ...

F sill r göz li - bahardı, yaydı.
Qı - zab f slidir...
Barı - axta, qar.
Ömrün dadı-duzu arxada qaldı,
Önd zabım var, iztirabım var.

Vaxt boyu kiçildi, ya ı böyütdü,
Zaman verdiyini birb bir alar.
Ba ımın üstünd n ötdü, n ötdü
Il rin köç ed n s fi - durnalar.

Gözüm tor g lir... Bel di g rdi .
Ba ıma g l nl r q d rd n g lib.
Demir m, gözl rim toran g tirmi ,
Deyir m, havaya duman, ç n g lib.

A lımla h r eyi görür m, n q m,
Baxmadan seçir m qaradan a ı.
Baxıram, yaxını gör bilmir m,
Uza ı görür m, ancaq uza ı.

D md n dü dünyümü bildirm s m d ,
Zaman öz i ind , öz i ind dir.
"Hiss ed bilmir m ya 1" - des m d ,
Bilir m ya n dir, ömür, gün n dir?..

M nim öz m clisim, m nim öz yerim,
Çıl ın duy ulardan ya ım ç kindi.
Göz l qız gör nd yanan gözl rim
O luma gözaltı axtanr indi.
B s bu n sövdadır, b s bu n h v s?
Ölümü özümd n gen sayıram m n.
Cavanlar yanında bu n d ndi b s
Ya ımı dem y utanıram m n?

Ür k bu dünyadan küsdü, incidi,
Ya ımı birisi salırk n yada.
Dünya u aq idi, dünya g nc idi,
M niml b rab r qocalır o da.

Ayları, ill ri ç kdim tarıma,
Yoxsa bezdirmi m qoca dünyanı?
Ya ımı artırıb h mya larıma
U aq t k baxdı ım günl rim hanı?

Özümd n ir li baxırdım onda,
ndi arxadadır q sdım, gümanım.
Dumanlı xatir ya ı larında
slanır ür yim, islanır canım.

K d rli anlarda anıram h rd n
Kiml r g lib keçdi, dünyadan kiml r?
Bu, niy bel dir?
Ya la dıqca m n
Oyanır ruhumda çox-çox q diml r...

Atam, babam girir yuxuma tez-tez,
Ardıqca r ngb r ng m ll rimi.
Yuxumda atamla atam kimi yox,
ndi danı ıram h mya ım kimi...

N dir bu t la lar, heç sorma, könlüm,
Üzm sin bu yolda k d r, q m s ni.
t n g ncliyini axtarma, könlüm,
Axtarsan, qorxuram itir m s ni.

T z pöhr l r o m rur gün
Verib istisini qüruba endi.
M nim itirdiyim o od, o at
O lumun gözünd alı ır indi.
Dünya t z l nsin! Görü üb qı la,
Bu haqqı h m bil n, h m danan m n m.
Köhn dünyamıza t z baxı la
Övdlar gözünd n boylan m n m.

yul, 1978

TAPMAQ - T R M K

Bir eni var
sonunda
H r dikin,
H r yoxu un.
Yer bir enm k d var
Uçu unda h r qu un...
Bu yollar dolay-dolay,
Fikirl r qo un-qo un.

Dola ırıq dünyanı
ld d mir bir sa,
Ayaqda d mir çarıq.
Biz tapdıqca itirir,
tirdike tapırıq.

H v simiz, meylimiz
Gah suyadır, gah oda.
Tapdı ımız q d r d
tiririk dünyada.

Sonda sevinc dönür
Ç kdiyimiz zablər.
Uduzdu um - ömürdür,
Qazandı ım - kitablar.
Nehr ni çalxamadan
Süd d dönüb ya olmur.
N yis itirm d n
N yis tapmaq olmur.
H r g liri-çıxarı
Ç kir mizan -t r zi.
H r yl nc , h r s fa
Bir c fanın v zi!
Qazancın iki ucu:
H m xeyri, h m b lası –
Yollardakı q zalar
Sür tin öz bahası...
Na ıl döndü gerç y :
Bu m qamda biz artıq
Sür ti yox,
yl ci
Tapana minn tdarıq.

Hara gedir bu sür t –
Hara gedir bu g rdi ?
Bizim yaratdı ımız
Biz q nim k silmi .

zitrabsız bir f r h,
ziyy tsiz b h r yox.
H yatın qiym tini
Ölüml r borcluyuq.

Könül duymaz sevinci
Ona zülüm olmasa.
H yat bizi bezdir r
g r ölüm olmasa.

H v simiz, meylimiz
Gah suyadır, gah oda.
Tapdı ımız q d r d
tiririk dünyada.

yul, 1980

CAVAB

*randa Az rbaycan xalqının milli varlı ını danan,
xalqımızı farslardan dönm hesab ed n "aliml r"
peyda olmu lar. Bunlardan biri d milliyy tc az r-
baycanlı olan Y hya Z kadır.*

Özg qapısına da atan – az ın,
S n özg da ımı özün atdın.
Özg y q nimi çox e itmi ik,
Özün q nimi s nmi yaratdın?

N dir bu böhtanlar, bu uydurmalar?
Fitn kökünd dir çaldı m bu saz.
Siyas t fitin könülsüz, naçar
Zaman oynasa da, tarix oynamaz.

Zamanın süzg ci narından narın,
Keçirir h r sözü neç l kd n.
Özün qalacaq uydurmaların,
Gördünmü zir-zibil keç l kd n?

M n yax ı bilir m m qs din n dir,
Uydurma tarixin m ramı n ymi .
N simi, Füzuli, X tai, Sabir S nc ,
Firdovsinin yetiml riymi .

S nin anın hanı, r fin hanı?
yilm özg y öz m nzilind .
N n n bayatını, anan laylanı
Niy ça ırmadı b s fars dilind ?

Altay da larını baban a anda,
A an bu cür ti heç danmamı dı.
Qorqud öz dilind n m qo anda
S dinin q z li yaranmamı dı.
Tarixl r yaradıb tarixd n q dim
Bu xalqın qılınıcı,
Bu xalqın sözü.
B s nec oldu ki, ey dönük alim,
Biz olduq özg nin tör-töküntüsü?

Cırtndan na ılını danı dı n n n,
Bu na ıl qanana ibr tdir bu gün.
Div yilm di Cırtndan...
Amma s n
Qar a qaba nda s rç y döndün.

Ey sözünd n min, özünd n razı,
Yalamı söyl din kimin adından?
Ananın laylası, atanın sazi,
Babanın oca ı çıxdı yadından?

Anan duasında dedi: "Ya Allah,
Balamın h mi üzü a olsun.
El ya asın ki, el ona p nah,
O da el-obaya bir dayaq olsun".

Dayaq olmalıyk n öz elin s n,
Elin kür yind bir bıçaq oldun.
S n igid olmalı, r olmalıyk n,
Özg nin lind oyuncaq oldun.

Bu halda s n kims n, n çis n, dü ün,
Xalqının ba mda özg yumru u!
Ömrünü-gününü qoltuqda sürdün,
S ni isitdimi özg qoltu u?
Su töküüb özg nin d yirmanına,
Özün inandınmı öz yalanına?

Ç kdiyın boyalar pozuldu yen ,
Ya anda zamanın gur ya ı ları.
Tarix sill kimi ç kdi üzün
Özg d n aldı ın o alqı ları.

Özg nin oruna s n qaymaq deyib,
Dem öz südün bulama, Y hya,
S n bu gün tüpürüb öz bo qabına,
Özg bo qabını yalama, Y hya!

De, hardan öyr ndin s n bu oyunu?
Qamı tapılmadı ölç m boyunu.
S n öz bostanının k sib suyunu,
Özg bostanını sulama, Y hya.

Onsuz da özg y s n yadsan, oyan,
Canımı vers n d boyatsan, oyan.
S n onun lind al ts n, oyan,
Özünü özg y calama, Y hya!

A an hökm el di... haqq bildin onu,
Yerin yetirdin h r buyru unu.
Söyüb öz d d ni, s n quyru unu
Özg nin önünd bulama, Y hya!

S n ki, inanansan Allaha, din ,
B s bu n lotuluq, b s bu n fitn ?
S n öz çirkabına,üfun tin
G l, bu boyda xalqı bulama, Y hya!
Qatma yad mayası s n öz nehr n ,
Söym t ndirin , söym t hn n .
Özg m hl sind n s n öz m hl n
Bel cani-dild n ulama, Y hya!

1984

L Z Z T - A R I S I

Gülün l ç yind od varaq-varaq,
Bilmirik hardandır bu r ng, bu tir.
Gül d iztirabdan do ulur, ancaq
R ngi d , tri d yanmaqdan g lir.

Yanır önümüz d ocaq gürhagur,
Biz d qızınırıq alı an oda.
Bilmirik, a acın can a rısıdır
Alı an kösöyün alovları da.

Oturub evind yalnız h zz üçün
erimi oxuyan oxucum,
Dü ün!
S nin ür yin istilik ver n
Bu duy u, bu alov hardandır, gör n?
Dü ün, s n dü ün!
trimi iy l din, r ngimi gördün.
"Göz ldir" - dedin!
Ancaq bilm din,
O r ng, o tir
Böyük bir yan ıdan birc q tr dir.
Oxu d rin d rin, duy d rin-d rin,
Ey m nim könlümü t fti ed nim.
Duysan, bil rs n ki, bu eirl rin
L zz ti s nindir, a rısı m nim.

yul, 1982

OXUCU M KTUBU

M ktublar alıram oxuculardan,
M ktublar nur dolu, t kkür dolu.
Bir b l dçi olub m n çox zaman,
Göst rir haqq yolu, do ru-düz yolu.
Oxucu m ktubu! irind n irin

Könlüm dayaqdır onun hər biri.
Dedi bu məktublar
Tənqidçilərin
Dey bilmədiyi çox mətləbləri.

Oxucu məktubu! Möhtac ammənd
Sənin könlü açan sözün hər gün.
Bəzən öz-özümde nə ühbəlinəndə,
namsız qəlbimdə inama döndün.

Oxucu məktubu!
Dünlərin
Könlü hıçqırıqı, ürək nidası!
Yazdı mənimlənin, yazdı mənimlərin
Bir müddət sonrakı kəs-sədası!
Səndən ey oxucum, çox bilmir məmnun,
Məqsədim deyildir dərs vermək sənə.
Məqsədim - qəlbimdə alıan oddan
Atılacaq məkədir sənin qəlbini.
Həqiqətə naminə ayanların
Qəlbimdə alı ar, döyün rəbuod.
Yoxu var,
yərini düz sayanların
Könlündə köz tutmaz, tez sönrəbuod.
Bu od məndir Nəsimlərdən,
ağırlıq qoruyub ya atmı onu.
Bu odun nuruyla hər xalq, hər vətən
Açmış həqiqətənin, haqqın yolunu.
Bu odun istisi ya atmı bizi,
Zülmətdən keçirməmişliyimizi.

Günə alı masa, gün doğmaz yəqin.
Həqiqət görünməz!
həqiqət budur!
Bir xalqın səhləşməsinin
Alınlıq yandıqı oda borcludur.

air - od qayna ı, eir - güll dir.
Barıtsız eir eir deyilm z.
airi olmayan bir xalq kütl dir,
Amalsız bir kütl xalq ola bilm z.

Oxucu m ktubu! Dü ün nl rin
Könül hıçqırı ı, ür k nidası.
Yazdı ım n m nin, qo du um eirin,
Bir müdd t sonraki ks-s dası!

M n t k, siz çoxsunuz...
h r biriniz
Cavab yazammıram...
Ancaq m n siz
Borclu da qalmıram,
Ür k sözl rim
Ka ızlar üstünd ırım- ırımdır.
Ünvanı siz olan m nim h r eirim
Siz gönd rdiyim m ktublarımdır.

yul, 1981

VAXT

U aqlı ım,
G ncliyim,
ahıllı ım - eynimi?!
Yox, h r biri ba qadır, bir-birin yad kimi
G l n qovur ged ni. nkar edir m n, m ni...
Ömrün h r pill sind ba qala ır t bizim,
Dünyada m qs dimiz, dünyadan t l bizim.
Vaxt m ni p rvan t k ba ına dolandırır,
Dün n qanmadı ımı bu gün m n qandırır.

Kim dö ün döy r ki,
M n vahid m, m n bir m!
Birc bunu bilir m: m n güclüy m, qadir m.

M n gücsüz m, aciz m t kc vaxtın lind .
Ömrün o sahilin lim yet bilm yir
Ömrün bu sahilind .

Hanı gözümün nuru, Hanı q lbimin qoru?
Kimdir udan, uduzan zaman il arzunun
b di yarı nda?!

Saçımın a lı nda, alnımın qırı nda
Zaman nec at çapır, yüy ni öz lind .
O ulsansa, tap gör k, kimdir atın belind !
M n öz azadlı ma tanrı dedim, haqq dedim
Bir hökm , bir f rmana m n ba ımı
ym dim.
Amma vaxtın dalınca
Ömrüm boyu qul kimi nec sürünmü m m n,
Qolumdaki saatin quluna dönmü m m n.

1985

LAY Q MM M N?

Atalar sözl ri öyüddür biz
Yüz ill r, min ill r deyil c kdir.
"El yax ılı ı, s n at d niz ,
Balıq bilm s d , xalq bil c kdir".

M n xaliq dem dim,
Xalq dedim...
N d n?
Xalqımdır, elimdir xaliqim m nim.
Onun dostlarına dost demi m m n,
Onun dü m nidir, m nim dü m nim.

ıqsız, qapalı bir göz, de, gözmü?
Ya amaz sünbüld n dü n d n, ayrı...

Xalqın z r r siy m...
heç gördünüzü
Bir z r r ya asın kütl d n ayrı?

S ns n qüvv t ver n s tirl rim ,
S nsiz özüm d heç, sözüm d h d r.
Damla z hm tim , z r r eirim ,
S ns n qiym t ver n d ryalar q d r.

Baxdın airin bir öm k kimi,
Dikdin üzümüz baxı larını.
Biz hara getdik ,
Gül-çiç k kimi,
S pdin ba ımıza alqı larmı.

Sevgin gözl rind bizi böyütdü,
Öyündün biziml , ey xalq, ey V t n!
H mi q lbimd n bir sual ötdü:
S nin hörm tin layiq mmi m n?
Onu bilir m ki, s n el s ns n,
Gücüm d s nd dir, s ad tim d .
Yax ımı yamandan yax ı seç ns n,
S n b nz y ydim d yan timd .

Onu bilir m ki, öz tanrım kimi
H mi fikrimd , ür yimd s n.
Onu bilir m ki, eirl rimi
Yazan m n oldumsa, yazdıran s ns n.

Xalqa arxalanan xalq sev rli rin
Özü d xalq üçün arxaya döndü.
Xalqa arxasını çevir nli rin
Arxası h mi yerd süründü.

Tanıtdın adınla övladlarını,
Uçdular qırılmaz qanadlarınla.
Xalqlar c rg sind dönüb özün d
Tanındın namuslu övladlarınla...

H r bir övladmm q l b sind n
Boy alıb ömrün gün qazanmısan.
Ür yi ür kl qar ıladı n s n,
S n qul olanı allah sanmısan.

Sevgin gözl rind bizi böyütdü,
Öyündün biziml , ey xalq, ey V t n!
H mi q lbimd n bir sual ötdü:
S nin hörm tin layıq mmi m n?

1974

XATALI YUXU

Adların üstün adlar calandı,
Bu n dir?!
Gözl rim alacalandı.
öhr t c dv lind ad böyüdükc
stedad бүküldü, balacalandı.

Xatalı yuxudur öhr t yuxusu,
Canıma od saldı onun qorxusu.
Bu yuxuya uyan yatar, oyanmaz.
D bd b axtarar, t mt raq g z r,
Sür t qatarına nec d b nz r,
Kiçik obalardan öt r, dayanmaz.
Ancaq qulaqlarda qalar fit s si.
Amandır, qorxuram, öhr t zirv si
Razılıq t xtın qaldıra m ni.
Zirv saymamı am, m n bir zirv ni.

Hara t l sirs n, dayan, ey qatar,
Aya ım altından torpaq qaçmasın.
Böyüklü, kiçikli ell r, obalar
Olarmı air könül açmasın!

A rıdan, acıdan yaranır s r,
Öl r ya anmamı söz b l yind .
Bitm mi ,
bit mm z böyük bir s r
Özünd n razılıq kölg liyind .

öhr tin yükünü dü ündünmü b s?!
Min öhr t bir borcu öd y bilm z.
Qorxum ondandır ki,
ömrün qı ında
Bahar çiç kl ri üz gülm sin.
S n tl öhr tin bu yarı mda
erim öhr tim çata bilm sin.
Min öhr t yaradır b z n bir eir,
Min öhr t bir eiri yarada bilmir.
S n ti öhr t yed k olanlar
Sonsuz oldu unu göründa anlar.

Rahatlıq g ldimi,
Könül dinc l r,
X zanı g lm mi susar söz ba ım.
Bütün bu fikirl r, bu dü ünc l r –
Özümün özüm x b rdarlı ım!

1984

XEY R - R

T bi t insana iki l verib,
Kimins lind n tutub qaldıraç.
Biz m l üçün bir a l verib,
Çaylarm üstünd n körpül r quraç.
Anamız, atamız biz dil verib,
Darda çırpmanın halını soraç.

Dill r yaranıb ki, mahnı dey k biz,
Dill r yaranmayıb yalan dem kçün.
Mahnıda birl ir hissl rimiz,
Yalanda ayrılır yollar büsbütün.

O li, o dili, o a lı b z n
Xeyirli i l r i l tmirik biz.
Bu gün d m tutan m limizd n
Suala çevrilir g l c yimiz.

H r duyan ür kd n bir cahan keçir,
İvan boyalıdır dünyanın donu.
Kimi xalq yolunda canından keçir,
Kimi v zif y satır xalqını.

Xalq var, özü odsuz, ocaqsız qalır,
Odundan qon uya pay verir özü.
Xalq da var, o odu v zsiz alır,
Qon u torpa ma dikilir gözü.

Vicdanın güv si - tamah da ını,
A a bil nl r insan dedik biz.
Yalandan, riyadan qazandı mı
Vicdansız gerç kd n qazana bilm z.
Min bir r ng yetirir bir r ngd torpaq,
H m fa, h m ölüm yatır z h rd .
Kol-kos da bitirir, çiç kd torpaq,
A lın meyv sidir xeyir d , r d .

Yax ı da, yaman da bizd dir deyin,
N onun, n bunun öz odu yoxmu .
Xeyir- r qol-qola! N yüks kliyin,
N d alçaqlı ın hüdudu yoxmu .

Böyük bir mill tin taleyi b z n
Tum kimi çırtanıb tüpürülürk n,
M tt l qalırsan rin hökmün .
Baxırsan arxaya, baxırsan ön
N l r tör y rmi q r zd n, kind n.
Deyirs n, insanın hafiz sind n
H qiç t silinib unudularmı .
Xeyir d bu q d r m hkum olarmı ?

Qoy na ıl oxusun siyas tçil r,
Onların q lbin na ıl nur çil r.
Na ıl dnl y nin fikri ucalır,
X yaldan yol açır o, h qıq t .
H mi na ılda q l b çalır,
H qıq t yalana, i iq zülm t .

Mart-avqust, 1986

TAMAH - L YAQ T

1

N fsin qul olsun... N deyim s n ?
A lna güv nm , güv n m d n .
Adın insan olar, özün böc ks n,
Boyundan yüz d f kiçil c ks n.
Dünyanı udsan da, doymaz gözl rin
Dibi görünm y n quyudur tamah.
Ad md n Hat m d yirman t kin
N töks n,
ridir,
üyüdür tamah.
Özünü yüz d f kiçildib, amma
M d ni yüz misli böyüdür tamah.
nsan d rk edirs bu gerç kl ri,
Onun zatındaki tamah b s n dir?
C nn ti almaya satandan b ri
Tamah, l yaq tl b hs b hsd dir.
N fsin uyanın
dövri - q dimd n
H mi silahı x yan t oldu. Bu da q rib dir,
B s, neçin, gör n,

Tamahın qurbanı l yaq t oldu?
A lı m d sind n xırda g d l r
Dünyanı yedirdi öz niyy tin .
K sib tamahından ulu d d l r
Caladı h mi l yaq tin .

Alçalda-alçalda xsiyy tini
heç olur
rd n d xeyir güd nl r.
Ac qalar, alçaltmaz,
l yaq tini
tamah qılıncına qalxan ed nl r.

Acgöz "qazancında" yen uduzdu
Çünkü o pozdu –
Tamahla l yaq t arasındakı
Nazik x tl ri.
O, gör bilm di adi bir korun
Yax ıca gördüyü h qıq tl ri...
S rv t qul olan bir rü v txorun
X lv t qazandı ı var-dövl t oldu,
A kar itirdiyi l yaq t oldu.

2

Meymun - l yaq tin insan övladı.
L yaq t - insanın ikinci adı.
L yaq t - insana n do ru ünvan.
nsan bu ad il dördayaqlıdan
ki ayaqlıya bir tarix keçdi.
nsan q tr - q tr insanil di
Yalnız öz insanlıq l yaq til ...
Qazandıq bu adı biz gil -gil .
ndi l yaq tl qazandı ımız
nsanlıq adını itir kmi biz?

Oktyabr, 1985

AXI, DÜNYA FIRLANIR...

Vaxtın d yirmanında da ridi, qum oldu,
Tarix atdı ımız qayıtdı, lüzum oldu.
Dün nin h çiq ti bu gün t rs yozum oldu,
Niy d yozulmasm, axı, dünya fırlanır.

Çox ovlaqlar içind çox ovları ovladım,
A ıb - da an arzumu m n artıq cilovladım.
M n atamı ötmü m, m ni ötür övladım,
Bu, bel d olmalı, axı, dünya fırlanır.

Dün n düz sandı ımı bu gün yri sanıram,
B z n olur, özüm d n özüm o urlanıram.
H r il ba qa arzunun ba ına fırlanıram,
Niy d fırlanmayıam, axı, dünya fırlanır...

Çox yıl n görmü m, yilm y n ba ları,
Sular duruldu, gördük dibind ki da ları.
Ünvanımı d yi di dün nin alqı lan
Niy d d yi m sin, axı, dünya fırlanır.

Nec dönür bu dövrən, nec dönür bu g rdi ,
Tazılarınüstün dov anlar da gül rmi .
Dünya bina olandan h r ey d yi il rmi ,
D yi m sin neyl sin, axı, dünya fırlanır.

b dini dünyada m n b di sanmadım,
Bir at tutu dum, min at yanmadım.
Bütl r g ldi v getdi, birin inanmadım,
Niy inanmalıyam, axı, dünya fırlanır.

Fırlandıqca bu dünya, yox da dönüb var olur,
Quruyan çe m l rd n sular yen car olur.
Bu dünyanın xeyri d , ri d t krar olur,
Niy t krar olmasm? Axı, dünya fırlanır.

Min-min ill r bu dünya bel c fırlansa da,
Bir yuvanın bülbülü min buda a qonsa da,
Aylar, ill r, f sill r bir-birini dansa da,
D yi m zdir qid m, çox da dünya fırlanır.

N q d r ist yirs , min o q d r fırlana,
Qar ıma gah r çıxa, gah xeyir dı ırlana,
Ç rxi f l k ist yir, lap dolana t rsin ,
qıd mi heç n y d yi m r m m n yen .

Oktyabr, 1985

K MÜHAC R

Öz V t nin m nsub olmayan xs
insanlı a da m nsub deyildir.

V.Q.Belinski

D rd var ki, b nz mir heç hansı d rd
G zdiyim, gördüyüm yad ölk l rd
V t nçin burnunun ucu göyn y n
Adamlar görmü m n q d r des n.
Bu v t n nisgilli mühacirl rin
Acı taleyin acımı am m n,
B z n a kar-a kar, b z n gizlic ...
V t n uçurlar onlar h r gec
Min r ngli qanadlı yuxularında.
Q riblik - El bir d rd ki, ç kilm z.
Balıq balıqdır ki, yad sularında
Ya aya bils d , böyüy bilm z.

Ulu keçmi imiz... h m qılinc, h m qın
Bizim h m xeyrimiz, h m rimizdir.
Türb q birl ri cdadımızın –
Torpa a i l y n kökl rimizdir.
Bu kökün üstünd dayanmayan k s
Ya ayar,
bir boy da ucala bilm z.
mkan d nizind üz bils d ,
F r hd n bir çimdik pay ala bilm z.
Bir do ma anaya min ögey ana
Tay ola bil rmi?
Ögey- göz da ı!
Kim deyir eynidir, eyni insana

V t n torpa ıyla qürb t torpa ı?
Min d f güclüdür öz imkanından
V t n torpa ının üstünd insan!
Bir V t n h sr ti - bir ulu nisgil!
V t nsiz ya amaq - ya amaq deyil.
V t nd n k narda ya ayanlara
Mühacir demi ik... lap do ru, lap düz!
V t nin içind ya ayıb, ancaq
Özünü V t n yad sayanlara,
Özg m b din ba qoyanlara
N ad ver k biz?
Adam tanıyıram, yuxularında
Üz r balıq kimi yad sularında.
Uçar Nyu-Yorka, uçar Londona,
M n vi mühacir dey rdim ona!

O, elin içind elin özg ,
Tarixin özg , dilin özg ,
Havasına özg , suyuna özg ,
cdaddan ba olan soyuna özg ,
Do ma oca ma, közün özg ,
Özü d bilm d n özün özg ,
özg y do ma,
V t nd n savayı h r ey do ma.

Qürb t çör yini yey r mühacir
V t n havasıyla ya ayar ancaq.
Ölürk n... Dizin döy r mühacir,
st yi - V t nd n bir ovuc torpaq.
M n vi mühacir V t n deyil,
Göv n r h mi ancaq özün .
V t n çör yini t p r gözün
Özg havasıyla ya ayar müdam.
O da bir adamdır, bu da bir adam.
O da mühacirdir, bu da mühacir.
Biri torpaq ist r, biri c vahir,
Biri insan is ... o biri tacir!

1986

QANMAQ - QANMAMAQ

Bütün ömrüm boyu anlar kımı
Q zətd n, kitabdan m n ir ç kdim.
Bilm y çalı dım bilm diyimi,
Bunu bilm dim ki, m n bilm s ydim,
N yi uduzacaq, itir c ydim?
Qazancım n oldu, tirdiyim n ?
Qazancım d y rmi itirdiyim ?

Qanmazın qandı ı bir ey var ancaq:
Özünü h r yerd düz, do ru saymaq!
O, el bilir ki, s hv ed bilm z,
Bir mü kül önünd a lı yenilm z.
Onun m lind olmaz bir "x ta",

Ondan a ıllısı yox bu dünyada.
Qandinsa... übh l r v t r ddüdl r
Ömrünün peykin dön c k s nin.
Qandinsa... q lbind dil açan k d r
zmini, e qini yen c k s nin.
Qananlar uduzur batıb d rind ,
Qananlar uduzur übh l rind -
Ba rma ç kil n qanma da ından.
Qanmazlar qazanır qanmadı ından.
Qandıqca... özüml durdum üz-üz
O da m n,
Bu da m n.
Kim haqq verim?
Möcüz içind ba qa möcüz .
N hakim b llidir, n d mütt him.
Ka , qanmayaydım
Özümlö üz-üz dayanmayaydım.

Fevral, 1985

**SEV N C N Z R V S ,
D R D N Z R V S**

Köhn dostum M.Sadiq mü llim

Qarı ıb dünyanın yax ı-yamanı,
zabı, l zz ti, sevinci, q mi.
Göründüyü kimi gördüm dünyanı,
Çox vaxt gör mm dim oldu u kimi.

G ldim dünya il çox vaxt dö -dö ,
B z n ala bildim öz ist yimi.
H yat qurtardı,
g r h mi
Dünya görüns ydi oldu u kimi.

Dünya çalın-çarpaz da layan k si
Özg sin sevinc paylayan gördüm.
n böyük sevinced a layan k si
D rdd qol götürüb oynayan gördüm.

Arzu t nliyind , hiss t nliyind ,
Tutur a qaranı,
B m s s zil s si.
Birl ir duy unun d rinliyind
Sevincin zirv si, d rdin zirv si.
Ey könül, dünyadan n küs, n inci,
Sevinced q mi gör, q md sevinci.

Mart, 1986.

UNUTQANLIQ

*"Yadımıza bel g tirm zdik ki, erm nil r çox-çox
vv l... hazırladığın h dsiz-hesabsız bombaların
hamısını bizim ba umuzda partladacaqmı ...
Bu sad dilliyimiz s b bil cüml miz qon u erm -
nil rl yen q dim sayaq üzr sülhan r ftar edib*

*rahat və arxayın olma ı və z v b yan edirdik və bu
sur t l milhtimizin gözünü ba layıb...uçuruma
sarı hazırlayırdıq. ndi lazımdır ki, bunlardan ibr t
alib g l c kd aldanmama a çalı aq ".*

Öm r Faiq Nemanzad
1906-cı il

Öm r b y, h r sözün haydı, haraydı,
Deyilib el bil, bu ça ımızda.
S nin bu f ryadın sır a olaydı,
Daim s sl n ydi qula ımızda.

srin vv lini unutm uq biz,
Saldm yadımıza dün nimizi.
Sad q lbliyimiz, t mizliyimiz
Tarixd n q d r aldatmı bizi.

.. .Erm ni zülmünd n yüz ild n b ri
Da dan-da a d ydi bu xalqın ba ı.
Unutdu ç kdiyi müsib t l ri,
Niy o urlandı onun yadda ı!

Biz ba dan-aya a r hmik, f q tik,
O, kin da arcı ı, o, gore ndir.
Biz vv l insanıq, sonra mill tik,
O, insan olmadan mill t l ndir.

Bilirik, tutulub o, yaman d rd ,
Q lbind h mi kin zizl yir.
El unuduruq, dar döng l rd ,
O, bizi vurma a m qam gözl yir.

Bilm dik, içini g mirir bu kin,
Sözü keçm y nd üzd n h limdir.
Unutduq, nifr t l mayalanmı ın
Fikri - intiqamdır, q sdi - zülmdür.

M n öz qon uma da gerç k olanı,
Çatdıra bilmir m, haqqım k silmi .
Osa yalanıyla bütün dünyanı
Bizim üstümüz qaldıra bilmi .

Biz bo ub vicdanı, q hr edib an,
r yolda olub haqqı danmanq.
Heç vaxt unutmırıq yax ılıqları,
Amma pislilik ri unudanlarıq.

Sulanıb h mi qon onun ba ı
Bizim arxımızdan, fçq timizd n.
fsus! Bacarmı ıq ba ı lama ı,
Aman dil y nd dü m n d bizd n.

Quyru u zilir, yum alırıq biz,
Deyirik, bir daha o, çalan deyil.
Amma unuduruq, unuduruq biz.
Küdur t x st si sa alan deyil.

Utanmaz, usanmır b d m lind n,
B l ddir unutqan xisl timiz .
Bilir, d d mizin onun lind n
Ç kdiyi zill tl r d rs olmur biz .

Bu yaman xisl ti, g lin, t rk ed k,
Tarixi d rsl ri daha d rk ed k.
T rk ed k, unudaq soyuqqanlı ı,
Unudaq keçmi unuttanlı ı.

Daim gözümüzün önünd dursun
Keçil n yollarda xeyir- rimiz.
Bu günü unutsaq, sabah, biri gün
Bizi ba ı lamaz n v l rimiz.

Dedim, silinm sin bu qan, bu qada,
Bir d , güll izi da -da ımızdan.
Yalnız bu gün yox, biz sabaha da
Güzgü tutmalıyıq yadda ımızdan.

yul, 1991

QÜRUB DÜ ÜNC L R

Bir zamanlar "M nimçün vaxt çatı mur" 1958-ci ild yazdı m "Vaxt çatı mur" eirim n z rd tutulur.

B.Vahabzad

Vaxtı vaxtın özünd
n borc almaq ist y rdim.
st y rdim, bir anda bir saatlıq i görüm.
ndi is bilmir m vaxtı nec öldürüm?
ndi ba dan aya a ikay t m, giley m.
Vaxtımın qatiliy m.
Vaxtı k sib do rayan o qayçı qr bl rin
A zı yaman küt olmu .
Ça layan çe m l rin qaynaqları tutulmu .
M ni sıxır,
el bil, bir q libdir bu dünya.
M nim üçün nec d bo alıbdır bu dünya.
H r ey m ni tez yorur.
Öz dünyamı dolduran bo lu un a ırlı ı
Ür yimi doldurur.
Yaman a ırla mı am
Peyv nddim, cırla mı am.
Öz b d nim, öz canım dönüb m n yük olmu
Tük nm y n h v sim,
Yaratmaq ehtirasım arzuma dönük olmu ,
Söz dola ır dilimd ,
Q l m sir limd
X ttim tanmmaz olmu .
Vaxtın axarındaki köhn nizam pozulmu .
Heç özüm d bilmir m
Bu dünyadan n aldım, bu dünyaya n verdim,
Cür timi itirdim,
T k ehtiyat qazandım,
Ümid sütunlarında qatbaqat çat qazandım.
Haray, qaraya dönmü b mb yaz a ım, haray!
Haray, limd n çıxan halal torpa ım, haray!
Üzüm qırı qatı, gözüm tor ç kilir

Arxada yetmi ilim, önd s , Allah bilir...
Gec l rim uzanır, vaxtın ömrü göd lir
Yuxum g lmir ki, g lmir, s h r g lmir ki, g lmir.
Nec g lsin?
Ömrümün ax am ça ndayam m n.
Bir az durulmaq üçün
Yolda çuxur axtaran bir bulanıq suyam m n.
Dostumdan, tanı ımdan bir t b ssüm dil n n
Bir q rib yolçuyam m n.
Ya adı ım ill ri l kl dim bir d m n
Asandır b y nm m k d r l ri zirv d n
Ömrümün zirv sind öt nl ri da ladım.
M n artıq yoxlu umu ya ama a ba ladım.
Bu günüm baxıram, dün nimi anıram
Tez-tez haçalanıram.
Fikrim düyün dü üb
Bu günüm qar, ya ı , dün nim gün dü üb.
Bu hahma n deyim?
Qocalı ın önünd hesab verir g ncliyim.
B lk budur qocalıq?
Q lbin yuxalanması,
sonun ilki anması?
Qocalı ın önünd g ncliyin utanması,
Me d a acların t k-t k yarpaq tökm si,
Yetkin a lm önünd ür yin diz çökm si?

Yanvar, 1995

VAXT ALDANMADI

Qızıla mis qatdılar,
bala - k r,
süd - su.
D y rsizi, ucuzu bahaya satmaq üçün.
Baqqal ç ki da mın içini oydu, oydu
Alıcını ç kid müdam aldatmaq üçün.

Özğ sinin yerin imzalar da atdılar.
Torpa a gil qatdılar.
Sement kül qatdılar.
Cı aradan, ka ızdan
Saxta gül yaratdılar,
Saxta pul yaratdılar.
H r yerd ölçül ri qısaldıb uzatdılar.
Bir sözl , saxtalıqlar üstü b r q rar olan
Bir dünya yaratdılar.
Bu yalan bazarında aldadan da özünü
Haqlı bilir, haqq sanır
Aldadan anlamır ki, aldadanda aldanır.
Bu dünyanın l yi x l birin qarı dı.
Yamanlıqla yax ılıq bir-birin qarı dı.
Heqiq ti r ngl yib, a artdılar bozları.
Dünyanın n hiyl g r, mahir k l kbazlan
Saat il t qvim l qata bilm dil r,
Yalnız vaxtı, zamanı aldada bilm dil r.

Sentyabr, 1997

ÇOX M

Xudunun ziz xatir sin

Usanıb h rin küy-k l yind n
G ldim ziyar t dost m zarını.
Gördüm, sıralanmı q birl rd m n
Ölümün möht m addımlarını.

G zdim q bristanı, g zdim s birl
Rastla dım n q d r tanı q birl .
nana bilm dim gördükl rim
h r dön m kmi , h rd n qaçı !
Burda yatanlarm çoxu, heç dem
M nim öz dostlarım, tanı larımmı .

Orda d n, burda un, arada da var
Zamandır h r l d n bu d yirmanı.
Bir-bir üyüdülür dostlar, tanı lar
Bird n ayılıriq: filank s hanı?

B z n üzü durur üzsüz astarm
Neç pilləsi var t k birc ömrün.
M n hardan bil ydim, ölü dostlarım
Diri dostlarımdan çox imi bu gün.

Usanıb h rin hay-h irind n
G ldim ziyar t dost m zarmı.
Gördüm, sıralanmı q birl rd m n
Ölümün möht m addımlarmı.

May, 1998

V CDAN X ST S Y K

A vicdan zabım, üsyan
zabım, öldürm m ni.

Musa Yaqub

Musa, vicdanmdan lh zardasan.
Bu ovqat nec d m n tanıdır.
Bizim q lbimizi a rıdan vicdan
Umulan k sl ri a rıtımmıdır.

Dünya - bir bilm c , dünya - bir t zad,
Arifin d rdi çox, bir q mxarı yox.
xtiyar sahibi - vicdandan azad,
Vidnan sahibinin ixtiyarı yox.

Q nimi olsa da yri, düzl rin .
Do ruluq d rsini keçm o ruya.
Xalqı çalıb-çapan qeyr tsizl rin
Vidnanı varmı ki, bir an a rıya?

Mill t öz d rdin sir oldusa,
Bizim qism timiz iztirab, l m.
M n d s nin kimi, zizim Musa,
Vicdan zabından x st dü mü m.

V t n qar ısında bil k bir k r
Hamının danılmaz haqqı, borcu var.
Mill tin dü düyü bu zill tl r
M n d günahkaram, s n d günahkar.

Gah olur gördüyüm bu zill tl ri,
ahidi oldu um müsib tl ri
Görm k ist m yib gözümü yumdum,
Onun lacmı özg d n umdum.
Mümkünmü?..
Deyinc , qaraldı qanım,
M ni ilan kimi sanıdı vicdanım.
Vicdanm s sind n d ng oluram m n,
A rılar içind qovruluram m n.
" limd n n g l r?", deyinc ,
a rı
Azalır, a lım da haqq verir m n .
Gözümü yumdu um haqsızlıqları
Vicdansa, bir bir göst rir m n .

Vicdan saldı m ni, bax, bel d rd
M n ondan qaçanda qaçdım özüm d n.
çimd ba lanan ç ki m l rd
Gizl npaç oynadım vicdanımla m n.

Vicdan yax ı seçir yrid n düzü
Yax ıdan yamanı, dostdan dü m ni.

O qovdu, m n qaçdım, itidir gözü
Harda gizl ndims , o tapdı m ni.
Vicdanım zamana uymur ki, uymur,
M ni ya ama a qoymur ki, qoymur.

Bizim içimizi bel göyn d n,
Bizi ld n salıb, bizi q hr ed n,
Haqqm öz s sidir, haqqın öz s si
Vicdan x st siyik, vicdan x st si.

Gözümüz önünd haqq çilıkl nir
Haqqın q bri üst nahaq dıkl nir.
Ba ırdıq: - Dayanın, haqq divanı var
Gördük, e itm di kims bu s si.

H l üstümüz çirkab atdılar
Olduq bu mill tin "xain b nd si".
Il r g lib keçdi, ömür göd ldi,
Baharı gözl dik, t qviml g ldi.

T qvim baharını neyl yirik biz?
Könül ba çamızı basdı ot, alağ.
Ömrümüz boyunca gözl diyimiz
S ad t güll ri açmadı ancağ.

Zülmün m hv rin dolandır zaman
Göyd ki buludlar insan ahıdır.
Göyd aramasın Allahı insan,
H r k sin vicdam öz Allahıdır.

Ay Musa, özünü yorma bo yer ,
ki, bel gedir, n gerç k, n haqq?
Allahı q lbind görm y nl r
Vicdan k lm sini nec anladağ?

yul, 1999.

SANDIQDAN S SL R

MÜ LL FD N

Sovetl r ttifaqı da ılandan sonra arxivimi ara dırdım, g nclik ill rind n yazma a ba ladı ım günd likl rimi, çap olunmamı eirl rimi varaqladım, keçdiyim yolları d ft r s hif l rind yenid n keçib h m f r hl ndim, h m d t ssüfl ndim. Ona gör f r hl ndim ki, g nclik ill rimd d h çiq ti görmü , a ı qaradan seç bilmi , duy ularımı, fikirl rimi q lbimd gizl tm mi , mü yy n q d r yazıya köçür bilmi m. Ona gör t ssüfl ndim ki, ömür yollarında büdr m l rim d olmu , duy u v fikirl rimi açıq-a kar v tam d çiqliyi il yaza bilm mi , zamanın tufanlarından ehtiyat etdiyim hallar da olmu dur.

O d h tli ill rd çapa ver bilm diyim, yalnız yazmaqla t s lli tapdı ım bu eirl r q lbimin f ryadı - y ni, o zamanın a rı, acılarıdır. 1950-ci ill rd n Sovetl r ttifaqı da ılana q d r yazılmı v arxivimd gizl dilmi bu eirl rin bir qismi ilk d f "Na ıl-h yat" (1991), "Ümid heyk l qoyun" (1993), "Körpü çaydan uzaq dü üb" (1996) kitablarımda, tam halda is 7 cildlik " s rl ri"min 6-cı cildind (2003 "Sandıqdan s sl r" ba lı ı altında çap olunmu dur. Burada veril n eirl r onların yalnız cüzi bir qismidir.

NA İL - H YAT

Anam olsan bel , ay anam, xeyli,
S nd n gileyliy m, s nd n gileyli...
S n duymaq dü ün m k öyr tdin m n ,
Duyub-dü ün m kd n azad olaydım.
Danı maq öyr tdin s n öz körp n
Nola, m n anadan lal do ulaydım.

Dilini bir il öyr ndim... nahaq!..
Öz dilim özüm k silib ya ı.
Bütün ömrüm boyu çalı dım, ancaq
Öyr n bilm dim danı mama ı...
Ba ıma b ladır m nim öz dilim,
D niz m üzüm durub sahilim.

Yerim k öyr tdin tutub limd n,
Dola dım aranı, dola dım da ı.
Balana yerim k öyr dinc s n,
G r k öyr d ydin yxılmama ı...

Fikirl r yı ılır beynimd qat-qat,
Cavablar-qorxulu, suallar-yasaq.
H yatı qanana ögeydir h yat,
Onu qanmayana do madır ancaq.

M ni incidirl r b z n q sd il ,
Ert si h r eyi unuduram m n.
Gir v dü nd zalim bel
Zülm edib, kam almaq g lmir limd n.

Ana, quduzla ır h yat, ilb il,
Dalayır puç olan ümidl rimi.
Niy isti deyil, mehriban deyil
Bu amansız h yat quca ın kimi?..
Hardasan, ay ana, bir g l, m n yen

B lalı ba ımı qoyum dizin .
M n na ıl danı , dayansın anlar,
Görüm, na ıldakı o q hr manlar
Cütba lı divl ri n t h r yıxır,
N t h r gizl nib, tilsimd n çıxır.

Bir danı , hardadır, görüm, s ad t?
Bizim yurdumuza o niy g lm z?
Danı , danı görüm, M lik M h mm d
Zülm td n i i a nec ıxdı b s?

Danı ma ay anam, danı ma, kiri,
Beynim batmayı bu fsan l r.
Divl r görmü m ki, na ıl divl ri,
Onların yanında toyu a b nz r.

Nadanlar görmü m, öz yolundakı
Dik eni deyir, düz dik deyir.
Tülkül r görmü m, öz qolundakı
D mir z ncirl r bil rzik deyir.

Atasmı söy n, yada ba y n
R hb rl r görmü m, q ddar, amansız.
Tikana gül dey n, gül kol dey n
Qarılar görmü m dinsiz, imansız.

Quldurlar görmü m, özg yer deyil,
Yurdunu talayıb asud yatmı .
Tacirl r görmü m, simuz r deyil
"Malades" sözün V t ni satmı .

Dünyam bil nd n, duyandan b ri
M nim gözl rimd n dü üb h yat da.
Na ılda gördüyüm qorxunc eyl ri,
H yatda görmü m, anam, h yatda.

Yanvar, 1964 - may, 1965

HÖRÜMÇ K TOR BA LADI

Tariximiz danıldı,
Uydurma tarix il kimliyimiz anıldı -
Öz kökünü bilm y n gözü küllü bu mill t
Zamanın yollannda h r addımda yanıldı.
Uydurma tarix bizi anamızdan ayırır
Yad anadan alınmı b l kd qundaqladı,
T m limiz laxladı.
Bu xalqın tarixini düz bildir n, düz yazan
Tarix kitablarında hörümç k tor ba ladi.

Kim dey k d rdini bu dövranın, bu günün?
V zif y sümsün n
V zif kürsüsünün
Birinci pill sind m rk zd n noxtalandı.
Ki iliyi vardısa, bu anda axtalandı...
Ür kd ki c sar t,
m rdan lik,
d yan t
talandı,
tapdalandı.
M rur keçmi imizd n üzüldü İl rimiz
r f bildik özg y qul olma ı, yoxsa, biz?
H r cür zülmü udduq.
Köl liyi qazanıb, a alı ı unuttuq.
Vicdan, düzlük, h qıq t sürgün oldu bu yerd n.
Yaltaqlıq v x yan t silahını ya ladi.
C sar t qılıncının a zı dü dü k s rd n,
Q bz sind , qınında hörümç k tor ba ladi.

Dilimiz yasaq oldu.
Ruhumuz q lbimizd b di dustaq oldu.
Ruhsuz ya adıqca biz
Vicdanımız, e qimiz
Üzümüz a oldu.

Biz bel c ya adıq, ya amadıq, süründük,
m limizd deyil, sözümüz d göründük.
Ruhumuz qan a ladı,
M scid qapılarında hörümç k tor ba ladı.

H qıq t dil g ldi.
Dild ili di, qaldı.
H qıq tin üstün yalanlar kölg saldı.
Vuru madıq, ban dıq
Biz "azadlıq" adlanan bir uydurma na ılla.
Öl n dü ünc l r q lbimiz yas saxladı.
H qıq ti dem kd n el qorxduq...
A ılla
H qıq t arasında hörümç k tor ba ladı.

Oktyabr, 1968

QORXU

M n qorxuram, s n qorxursan,
O da qorxur, bu da qorxur,
Biz qorxuruq.
T z fikir beynimiz g l n kimi
tez qorxuruq.
Ba qasından qorxdu umuz b s deyilmi
Özümüz d n biz qorxuruq!
Qorxu, qorxu!
Bir qurd olub yeyir bizi içimizd n,
N gözl yir V t n bizd n?
rad yox,
ki ilik yox.
Biz qorxuruq,
biz susuruq.
Fikir ölür,
can sustalır,
ür k donub,

ruh bo ulur.
Qorxu bizim dilimizd kilid olur,
Beynimizd qifil olur.
D rd budur ki, bu d rdi d ,
Biz qanırıq, biz bilirik.
Qorxa-qorxa
Özümüz d özümüzçün
Biz qorxuya çevrilirik.

yul, 1972

BEL QALMAZ

Sabir demi , "Biz rl rik",
yerin
"Özg sinin sözl rini
zb rl rik".
Toz-torpa ı yel sovrur,
D n si d yel qalmaz...
Vallah, billah, bel qalmaz,
bel qalmaz!
Bu inamla ya amı am,
Bizim kimi z vz kl rin
gidliyi dözüm olsun,
"Heyv r lik, bo bo azlıq"
bizim olsun.
G l c yin övldları i gör c k.
Hamı dua v zin "l n t" deyib,
Q brimiz tüpür c k.
Dey c kl r, ey babalar,
Ya yetirib kal oldunuz,
Gör -gör kor oldunuz,
Din -din lal oldunuz.
S briniz heyrd yık,
Siz dözümd fil oldunuz.
Ey n v l r, n tic l r,

Biz heç n yik, biz heç n yik...
Gec -gündüz babamız
m lin heyr td yik.
Heyr t edin sizs bizim
s brimiz ...
"L n t" deyib, siz tüpürün q brimiz ...

Haqqımızı biz qanmadıq.
Biz bu günü yola verib
G l c y inanmadıq!
Keçirdik öz limizl
Boynumuzu biz xaltaya,
Sap olmadıq bir baltaya.
Ac olsaq da, "toxuq" - dedik.
Biz ucadan "b li" dey çox ba ırdıq,
Q lbimizd "yox-yox!" - dedik.
Toz-torpa ı yel sovurar,
D n si d yel qalmaz.
Vallah, billah, bel qalmaz,
Bel qalmaz!

1974

D Z ÜST

O, çox z m tli, çox qüvv tlidir
Böyükdür,
N h ngdir v qüdr tlidir.
Bunu çox e itdik, çox dedik düzü.
Çox deyib, alçaltdıq öz-özümüzü.
Onun böyüklüyü aydındır biz .

Bir baxaq,
Bir gör k,
bil k, biz n yik?
O, böyük görünür gözl rimiz
N d n ki, özümüz diz üstünd yik.

Kiçildik, biz ona böyük dedik
Yet r bu s cd l r, bu diz çökm l r.
Biz onun önünd im kl dik
zdi ba ımızı nallı ç km l r.

Duraq ayaq üst !
Axı, rik biz.
Qalxsaq, o kiçil r, böyü rik biz.

Avqust, 1976, ki

MÜSAVAT

Zülm tl sava larda z f r çaldı ı günd n,
Q lbl rd azadlıq odu yandırdı Müsavat.
Ulduz v hilal eyl ki, üç r ng qovu du,
Boz qurdu könüll rd oyandırdı Müsavat.

Meydan oxudu qan çil y n dövrana qar ı,
H r zalim , h r nadana, h r h dyana qar ı,
Tü yan el di eyl ki zülm insana qar ı,
Öz h ddini zaliml r qandırdı Müsavat.

lhamını almı o, V t n adlı göz ld n,
man suyunu, çünkü, o içmi di düz ld n.
Xalq namin haqq adlı vuru larda z ld n
Ön c rg d h r tilsimi sındırdı Müsavat.

Önd r dedi: - stiqbal üçün da a alım biz,
stiqlala, istiqbala daim qo alım biz,
Bir türk kimi islaml a, ça da la alım biz
Amalına bir xalqı inandırdı Müsavat.

Amalı t miz, m qs di aydm, üzü a dır,
n ali m ramında q r zl rd n uzaqdır.
Tarix üuru - xalqımı mill t yapacaqdır
Haqdan dön ni haqqa tapındırdı Müsavat.

Düzlük uarı daima çarpı dı yalanla,
Torpaqdan alıb qüdr ti, kökl ndi zamanla.
C nn t ed c k amala dönmü bir imanla
Ünvanı Az rbaycan olan yurdu Müsavat.

Fevral, 1977

S BREL D K

Açan günd n gözümüzü
Ümidl rin laylasında
Xumar gördük özümüzü.
Arzumuzu verm dil r,
Biz ancaq döz, dedil r.
El bildik, düz dedil r.
H r gec nin gündüzü var,
G l c k gündüz, dedil r.
Biz gözl dik.
Q lbimizd ba qaldıran
ümidl ri zizl dik.
Hey izl dik,
Uca-uca kürsül rd n
V z olunan nitql ri.
H yatda yox,
q zetl rd göst rdil r
biz yalnız xeyri- ri.
irin- k r yalanları yey -yey
Biz inandıq g l c y .
O g lm di,
Düz yildi,
yirilikl r düz lm di.
Arzumuzun v zin
Biz yen söz verdil r.
H qıq ti görm m kçün
D yi dirib gözümüzü
Biz ba qa göz verdilər.
Baxıb saxta gözümüzl
Hamar gördük çuxuru biz.

Saray bildik axuru biz.
Gör mm dik qat ba layan paxırı biz.
Bu paxırı gör nl ri,
Xalq yolunda candan keç n r nl ri
"Xalq dü m ni" dam asıyla
L k l yib m hv etdil r.
Haqq adına haqqı yıxıb sürütdül r.
Bozu a dan seç nl ri
zindanlarda çürütdül r.
Susub dözdük, döz, dedil r.
Sözd n boluq
Söz içind üz, dedil r.
Söz içind üz -üz
S brimizd n b z k vurduq ömrümüz .
H r c faya döz -döz
Biz alçaldıq addımba ı.
Qul etdil r v t nind v t nda ı,
Ayaq altda palaz oldu l yaq ti.
Biz ucalıq z nn el dik r zal ti.
S br el dik.
Qara günü a söz il p rd l dik.
Z nn etm yin,
b db xtlıyi özümüz d rd el dik.
"Biz xo b xtik, b xt v rik" - sözl rini
üar kimi dilimizd vird el dik.
Qırıb qalın me l ri
Pambıq kdik.
Qanımızdan gülab ç kdik.
Yüz hektarın m hsulunu on hektara,
On n f rin m hsulunu bir n f r
yaza-yaza,
H m insanı, h m torpa ı
Nec verdik biz güdaza.
Meydan verdik a yalana,
H qıq t d tapdalana-tapdalana
Ç kildi da lar dalma,
B lk ... orda daldalana.
S br el dik,

Özümüz c br el dik.
Orden, medal yarı nda
Dumanladıb beyinl ri
DDT-yl z h rl dik
Yüz-yüzl ri, min-minl ri.
Birc ç ng a pambı a
Qurban verdik g nc qızlan, g linl ri.
Bu dünyaya göz açmamı körp l ri
B tnd c z h rl dik.
Ya amadıq, ba gırl dik
Yalan-yalan v dl ri yey -yey ,
Ümid il qarnımızı doyuzdurub,
Biz inamla yen baxdıq g l c y .
G l c kl r g lib keçdi,
Ümidimiz do rulmadı.
irin- k r yuxular da çin olmadı.
Amma yen s br el dik.
Q lbimizi arzulara q br el dik.
Susma ı da qeyr t sandı qeyr timiz.
S brimizin laylasında
xumarlandı qeyr timiz.
Bu dözümlü ,
Bu zülüm
Heyrtdir heyrtimiz!
Sentyabr, 1979

LAL - KAR

*Dil açmada lallıq da gedir, karlıımız da.
Çün lallıımız do mu idi karlıımızdan.*

hriyar

H m lal olduq, h m d
kar Lallıq karlııqdan do ar.
Niy lal olduq, gör n?
Bunu bilirs nmi s n?
Bunu bil k biz vv l,
Öt nlr ba vuraq
Bunun üçün indi g l.

Zaman-zaman zildik
M hkum oldu umuzu
N anladıq, n bildik.
Bununçün da soydular
D rimizi qatbaqat.
Haqqımızı kims d n ist m dik, ey ustad.
Çünki onu qanmadıq.
Bu miskin halımızdan
Qızarıb utanmadıq.
Bütün dünya oyandı,
Biz h l oyanmadıq.
Susduq, h r ey dözdük.
çimizd n oyulduq.
Karlıqdan lal olmadıq,
Susduq-dey lal olduq.
Sabirimiz demi k n:
"Bir cayıb eyik biz".
T rs g lib h r i imiz.
Bizim çaqqalımız da
G lir öz da ımızdan.
Bizim karlı ımız da,
Bizim lallı ımız da
Do ub susma ımızdan.

yul, 1979, ki

BA QASININ YASINDA

D rindir, qorxuludur sakit axan lal sular.
Bir k lm nin içind b z n neç söz yatır.
Adi gözl görünm z orda yatan duy ular,
Çöz l s n, gör rs n kül altında köz yatır.

çimi göst rm dim cahil tutan güzgüy ,
Üzd gülüb, içimd mü külüm a ladım.
Mill timin d rdini ünvanlayıb Özg y ,
Ba qasınm yasmda öz ölüm a ladım.

Dekabr, 1981

H SR TN M L R

G L R

Tarıma ç kilmi sim b nz s n!
Titr bir yarpa ın titr m sind n.
Bil, d nizd co an suyun s sind n
X zri g lir, yoxsa, gilavar g lir.
Bir az sıxla anda göyd buludlar,
Yava ca titr ir yerd göy otlar.
Onlar da bilir ki, havada ç n var,
Sabah ya ı g lir, sabah qar g lir.
Müy ss r deyildir h r k s ancaq
Ür kd n keç ni gözd n oxumaq.
Qaranqu dan qabaq, torpaqdan qabaq
G r k bil s n ki, ilk bahar g lir.
Q lbim götürm yir b ri-b z yi
Ç tindir yamamaq sını mür yi.
Özün d rk ed s ng r k h r eyi
S ni ba a salmaq m n ar g lir.
Baxı dan söz götür, söz anla sözd n,
H ssas ol, sevgilim, ömrün boyu s n.
g r sevirs ns , ayaq s simd n
G r k bil s n ki, B xtiyar g lir.

1950

QISQANIRAM M N

O çalır, n m nin h r xalında s n,
Q lbini, ruhunu tapmışan dey n.
Unudub zamanı, vaxtı, m kanı
X yal dünyasında m clis qurmusan.
S sl rin oduna ridib canı,
Özünü n m y qarı dırmısan.
N m aldı s ni m nim limd n,
S ni, n m y d qısqanıram m n.

Dayanıb güzgünün qaba nda s n,
P ri an saçına daraq ç kirs n.
Arzular, dil kl r t m nnasıdır
Bu qoca dünyada h r k sin, gülüm.
"P ri anlıq zülfün öz qaydasıdır",
Halı p ri anlar neyl sin, gülüm?
Güzgü d zövq alır göz lliyind n,
S ni güzgüy d qısqanıram m n.

Ömrün yollarını inamla keçdim,
Axırda odlandı ba rımın ba ı.
E qin çe m sind n bir damcı içdim,
Axdı sell r q d r gözümün ya ı.
Bu d rd tablamaq mü kül olsa da,
E qsiz ür yi da sanıram m n.
Dü m sin araya gülüm, qan-qada,
S ni, özün d qısqanıram m n,
Daim öz-özünün yanındasan s n,
Neyl sin h ft d bir yol görü n?

Dekabr 1961

GÖZÜN DİL

Qara gözlər,
Ala gözlər,
Qonur gözlər...
Nə qədər sözlər
Deyilmi məhdin gözəl gözəl rin,
airlər, indi də məni söz verin.
Qorxuram gözəl rin məni gözəl lindən
Aman gözəl lindən, dad gözəl lindən!
Gözdən hansı qələblərlər çəkilməz?
Gözün dediyini dil dey bilməz.
Həmişə, həmişə dilin dili var gözün.
Sözünü ürəklər anlayar gözün.
Məni, çıxmasa da ürəyini səsi,
Elə ki, havada gözlər öpür.
Əqdən ilk odu, ilk rəsi
vələ ürəy gözlərdən dündür.
Gözləri məhdən eirdə keçək,
Gözün öz dilində yazılış mərkə,
Bu dil müəmmədir, bu dil çəndir,
Bu dilləndən ni bu dilləndir.

1961

YOXDUR MÜRƏM, QALXIRAM

nə uca mərtəbəyə ayırsan...
Çox gözəl.
Məni bu pillələrlə
mətahana çəkmiş, gəl!
Yox, yox!

M n dem ki,
Mu ayat ol özünd n,
Çıxma bu pill l ri
X st ür yinl s n!
Yox!
Onlar yormur m ni!
Bir addıma qalxıram
Qalxanda be pill ni.
Dü nd bir pill ni
Be addıma dü ür m.
Dü ür m... Yox dü mür m,
Sanki yoxu qalxıram.
M ni yola salırsan:
Gah özüm ,
gah da s n baxıram.
Dü ür m...
Dü bilmir m
Köyn yim tondan a ır,
Sıxır m ni ynimd .
Dü ür m...
Dü bilmir m
S nin baxı larının
A ırlı ı çiynimd .
Yox!
M n pill dü mür m,
Ruhum dü ür göyl rin
Min-min m rt b sind n.
Hara gedim, bilmir m
Aya ıma dola an
Ür yiml indim n?...

Dü ür m, x yal kimi...
Aparıram beynimi,
Ür yim sizd qalır.
K d rim yanımdadır,
F r him sizd qalır...
M nim bu t rs taleyim

Gör nec d zalımdır,
Eni im - hicranımsa,
Yoxu um - vüsalımdır.
S nin pill l rini
Qalxmaq nec asandır
Dü m k, enm k çox ç tin!
Bu da m nasız deyil,
H r i t rsin dir
z ld n m h bb tin!..

Oktyabr 1963

B R SALAMA D YM D

Bu gün m n s ni gördüm,
Salam verm k ist dim,
Üzünü yana tutdun.
Söyl , ill rd n b ri
Q lbimizin bir duyub
bir vurdu u ill ri,
Axı, n tez unutdun?
Be ild gözümüz d n axan o qanlı sell r,
Bir salama d ym di?
H y canla, f r hl , q ml dolu o ill r
Bir salama d ym di?
Heç üzüm baxmadan yanımdan nec keçdin?
S n e qin salammı qorxuyamı d yi din?
Yoxsa s n öz hdin , ilqarına a oldun?
O q d r yaxın ik n, bu q d r uzaq oldun.
irin gülü l rimiz, acı f anlarımız
Bir salama d ym di?
Qay ılı anlarımız, qay ısız anlarımız
Bir salama d ym di?
S n neyl din, bir dü ün!
Yalnız indi anladım: ah, s n daha m nimçün
lçatmaz bir çiç ks n,
Ya anmı günl rim t k geri dönm y c ks n!...

Qop, ey tufan, s, ey yel! X z l olum, tükülüm
Düz be il ür yimd
B sl diyim m h bb t, bir salama d ym di.
Bir günlük h sr tim döz bilm y n, gülüm,
B s n oldu?
Bu h sr t bir salama d ym di?
Getdin, dalınca baxdım, can ayrıldı canımdan,
S n nec etinasız öt bildin yanımdan,
Ah ç kdim, ba ım üst yarpaqlar sdi, gülüm,
S nin q lbin sm di.
Arxana da baxmadm!
Niy s nin yolunu m h bb tin k sm di?..
Qazancımız de, bumu?
Deyim mi o salam lvidamız oldumu?
S n m n zülm eyl din, m n zülm yara ır.
Bir salama d ym y n e q ölüm yara ır.

Sentyabr 1961

H SR T

Yoxsan...
Q rib i dir
Dam ıram yen m n
lim q l m d tutur,
Durub eir yazıram
S h r-s h r s n m n.

S n h m m nim k d rim,
S n h m d adlı imsan.
S n m nim sar tim,
H m d azadlı imsan...
Yoxsan...
Q rib i dir
Q lbim,
hissim,
dü ünc m,
Axı, oyaqdır m nim

Nec n f s alıram -
Havam ki, yoxdur m nim?
Yoxsan...
S n m nim üçün
Xo arzularsan, dem k,
Baharda qarasan, dem k,
Qı da baharsan, dem k.
Yoxsan...
s n m nim üçün
Daha çox varsan, dem k.

Sevil nl r, sev nl r
Ayrılı m, h sr tin
 lind n dad ç kdi, dad.
E q - h sr tin anası,
H sr t - a iq ustad.

Ömrün boyu qaçmısan
Arxanca yüyürmə m.
S nd imkansızlı ı,
Uzaqlı ı görmü m.

H sr t öyr tdi m n
Hardayam...
indi hardan
Hara ged c y m m n.
N ydim,
indi n y m m n?

H sr t öyr tdi, h sr t
Vaxtın hardan ba layıb,
Haraya vardı mı.
H sr t öyr tdi
m nl
Ba layan bir h yatın
S nd qurtardı mı.

H sr tinin gözüyl
M n dünyaya baxanda,
Gec l r gündüz olur.

H sr tinin zülm ti
Gözl rim nur verir,
drakıma göz olur.
H sr tim ba lananda
Ba lanır bu cahana
Sonsuz heyr tim m nim.
drakımla ya iddir
E qim, h sr tim m nim...

Böyük bir air dün n
Vaxtın qısalı ndan
Dad ç kib "uzan!" - dedi,
Anm qısa ömrünü
O, uzatmaq ist di.

"Ey an, s n uzan" deyib
Vaxta böhtan yazdı o.
g r h sr t ç ks ydi
Ana yalvarmazdı o.

Onda o bil rdi ki,
H sr tin birc anı
B rab rdir ill r .
Birc günlük ayrılıq
Neç illik vüsaldan
Uzun olur yüz k r .
Birc günlük ayrılıq
Bir ömürl t n olur;
H sr t vaxtı uzadan,
S bri göd ld n olur.
H sr tin - m h k da ım,
H sr tin - yol yolda ım.
Yanır ba ım üstünd
O, ulduz t k, o, gün t k.
M rdan dir, böyükdür
H sr tin d özün t k...

yul 1964, Kislovodsk

SEV B L R MS ...

Ancaq m h bb tçün yaranmı am m n,
Alammaz limd n bu haqqı kims .
Xo b xtem,
küşm r m öz taleyimd n,
g r sevir ms ...
sevilir ms ...

M h bb t - amalım, arzularımdır,
Ona kainatım, cahanım deyim.
M nim dövl timdir, m nim varımdır
Bütün varlı ımla sev bilm yim.
Sev bilir ms , g r ür kd n
Dünyanın n göz l adamıyam m n.

S ni sevir ms , sevir m dem k
H yatı,
dünyanı,
yoxdur dü m nim...
g r sevir ms - q lbim aynat k
ffafdır,
h ssasdır,
kövr kdir m nim...
Bu könül aynama gülüms y r k,
Göyl r d ,
yerl r d
ks olur h m n.
Sevir m,
sevir m,
sevir m,
dem k,
Bütöv bir al m m, kainatam m n.

M n ki, kainatam, al m m, n q m,
Ayım da,
Günüm d ,
Ulduzum da var.
H m zülm t,

h m d ki,
aydınlıq gec m,
H m açıq,
h m tutqun
gündüzüm d var.
De m nd n varlısı dünyada varmı?
Sev n d özünü yoxsul sanarmı?

M nim öz e qimin öz ulduzları
Da ıdır, könlüm nur, qucaq-qucaq...
Axı, bu s rv ti, dövl ti, varı
M h bb t b x edir insana ancaq.
B li, ilk insanla h mya am artıq,
Bilmir m aydayam, ya günd y m m n.
Zamandan, m kandan çıxmı am artıq,
Düny vi al min fövqünd y m m n.
Öz böyük e qiml f zadayam m n.
M ni endirm yin yer , amandır.
Dünya çox kiçikdir m h bb timd n,
H r arzum bir cahan, bir asimandır.
Verir arzularım göyd s s-s s ,
Dem yin yerd uç, yer b s deyilmi?
Yanan bir ür y , sev n bir k s
Asıman özü d q f s deyilmi?
Sev bilir ms , g r ür kd n
Dünyanın n yax ı adamıyam m n!

Dekabr 1964

T Z D N

Bu irin sevdaya dü nd n b ri
Neç yol ayrıldıq bir-birimizd n.
Ayrılıq günl ri, hicran günl ri
Uzandı...
Ömrün ömr aldı bizd n.
Biz ki, öyr nmi ik hicrana artıq.

Cövrü yadda qalır, q m unudulur.
Sev n könüll rçün, gülüm, uzaqlıq
n böyük, n göz l yaxınlıq olur.

Ya ı dayandımı?
Qalın buluddan
Sıyrılıb yenid n t z gün do ur.
H r uzun ayrılıq, h r qısa hicran
S ni m nim üçün t z d n do ur.
Ayrılıq d ml ri dü ürk n yada
T z d n sevir m, t z d n s ni.
El bilir m ki, bu gen dünyada
lk d f görür m, gülüm, m n s ni.

Ayrılıq günl ri düzülür s f ,
H r gün gözl yirik, h r gün bir günü,
Ayrı bir adamsan, gülüm, h r d f
Vüsalm v v li, hicranın sonu.
Teleqraf ka ızı... kiçik bir varaq.
Alı an könlüm su s pir yen
S nd n ayrıldı ım on gündür, ancaq
Milyon ill rdir ki, h sr t m s n .

On günd zabla neç -neç min,
D qiç , saniy yola saldıq biz.
Bu uzun anların, d qiç l rin
Hansını ya adıq bir-birimizsiz?
S nin d yerin danı ıram m n,
Qoy olsun, q lbimiz ayrı deyildir!
Biz iki olsaq da vüsəl günl ri,
Ayrılıq günl ri bir oluruq, bir!
H sr t, ür yimd qaladan möhk m,
Hicran çöpl rind n bir yuva qurmu .
S nin yanında da s n h sr t m,

H sr t ayrılıqdan uzun olunmu ...
Görü qı dan sonra g l n bahardır,
Ayrılıq, görü l bitir... tez olur.
Eh! Ona n var ki, müdd ti vardır,
H sr ts ölçüsüz, müdd tsiz olur.

Bil, yaman günd d , yax ı günd d ,
st r m qovu am, m n yet m s n .
Gözüm gözl rin dikil nd d
H sr t m, h sr t m, h sr t m s n !

yul 1965, Qusar

ÖZÜND N AYRILA B L M Y C K S N

Deyirs n, d rd oldu biz e qimiz,
Sarsıntı, üzüntü yetm zmi artıq?
Ür kc n q d r bir olsaq da biz
H yat yollarında ayrılmalıyıq.

Ayrılmaq! Söz asan, m l ç tindir,
Sevm k! Bu ki, s nin öz fitr tindir.
Nec ayırasan odu ür kd n,
stini at d n, tri çiç kd n?..

M nim öz ist yim, m nim öz kamım –
S nin öz ist yin, s nin öz kamm.
S nin ad günündür m nim bayramım,
M nim ad günündür s nin bayramın.
Biri-birimizçün do ulmu uq biz.
Birdir h r e qimiz, h r ist yimiz.

H rd nbir darıxıb g zm y çıxsan,
Aya nı öp n göy otlar m n m.
Ba mı qaldırıb göyl r baxsan,
Kövr lib qaralan buludlar m n m.
Dem ki, yanımc a n h rl nirs n?..
Mehv rin ba ına g r k h rl n m.
B z n s b bsiz d k d rl nirs n,
S b bi axtarma, o s b b m n m!
Q lbin çox ucalır, çox qanadlanır,

Ona zirv m n m,
Ona son m n m.
Yata da bilmirs n uzun gec l r,
Gözl rind n qaçan o yuxun m n m...
H r k s tutmadın, axı, t n m ni.
S n d bu dünyada m nimçün t ks n.
S n qova bil rs n evind n m ni,
Q lbind n ki, qova bilm y c ks n.
S nin h r d qıq n, h r anın m n m,
Axı, adın m n m, ünvanın m n m.

Qapımı üzüm ba lasan da s n,
Özünd n ayrıla bilm y c ks n...
S n ki, s n deyils n,
S n d bil, m n m.
Ya ını çoxaldan, s ni ucaldan,
Gün m n m,
Ay m n m,
Gülüm, il m n m!..

1965

UNUTDURDUN S N M N

X yalınla, fikrinl
H mi s rxo am m n.
Unutmu am özümü,
Dönüb s n olmu am m n.
Öz könlümün s sind n,
Öz könlüm ün dü üb
Da lar ba ı qaralıb
D r l r gün dü üb,
Niy bel dir, gülüm,
S n özün bilm lis n,
Fikrim düyün dü üb!

H qıq t, - güman olub
X yalım - duman olub
Gah düz nd sürünür

Gah t p d görünür.
li ir kollarla
Fikirl r – qırıq-qırıq,
Arzular - para-para,
Ümidl r p r n-p r n,
Q s ml r - yalan olub
An var dönüb il olub,
l var dönüb an olub.
H sr tim, bu anlan,
günl ri, danır m nim.
Saatımın qr bi
Yalnız s nin ba ma
Dönüb dolanır m nim.
S n könül ver li,
M nim üçün bu köhn
vaxt ölçüsü pozuldu,
S nin m h bb tinin
D r c si, ölçüsü
M nim vaxt ölçüm oldu.
Bir axtalı qı dayam,
M n lvan baharı
Unutduran s n oldun.
Ancaq h r gün bahan
M nd n soran s n oldun!
Ümmanam, sahilimi
Unutdurdun s n m n .
Qarlı da am,
selimi
Unutdurdun s n m n .

Gec y m,
gündüzümü
Unutdurdun s n m n
nsanam, öz-özümü
Unutdurdun s n m n
Bu dünyada h r eyi
Unutdurub s n m n

Ç kirmis n göz da ı,
v zind öyr tđin
S ni unutmama ı!..

1965

NÖQT Y DÖND R RDİM

M n burdayam, s n orda...
Yen hicran, yen q m...
Yerd y mmi? - bilmir m,
Göyd y mmi? - bilmir m...
Aramızda s dd kimi,
uçrum kimi dayanan
Bu uzun yollar deyil,
Gülüm, zamandır, zaman!..

M h bb temiz q d r
zabımız var bizim.
Aramızda dayanmır
Bu uzun yollar bizim!..
Aramızda dayanır
Neç -neç il, gülüm,
Neç -neç ay, gülüm!
Bu ayları, ill ri
Fikrimin sür til
Nec udum, ay gülüm!
Bizim ist yimizl
Qara dönüb a olmur!
Yolu qısaltmaq olur,
Vaxtı qısaltmaq olmur.

Uzun yollar, dolaylar
g r olsaydı d rdım,
M n onları k m rt k
Belim dolandırıb
Nöqt y dönd r rdım!

Avqust, 1965

AZADLIQ

Azadlıq ist yirdin...
ndi m nd n uzaqda
Azadsan, cism n azad.
ndi buyur, sevgilim,
M n dusta am, s n azad!..
Bel mi?
nanmıram.
Biz bir h rd ik n,
D qıq ni, anını,
Sapa düzüb incit k,
zl yirdim s ni m n.

ndi m nd n uzaqda
zl mır heç k s s ni.
Ancaq, azad deyils n,
zl yır, öz köksünd
Aldı m n f s s ni.
Orda p r sti karın
Bir deyil, min-min olsun.
Qorxmuram, yox, qorxmuram,
M n yox, s nin öz hissini,
S nin göz tçin olsun!
S n sev n bir ür yin
Özü boyda da ısan!
M nim dusta ım deyil,
Hissinin dusta ısan,
Q lbinin dusta ısan.

yul 1966, ki

* * *

N m olub gec l r
S n layla çalaydım,
Dönüb yuxun olaydım.
Ayaqların altına

S r ydim gül-çiç kli
Çölü m n, ç m ni m n.
Na ıllar dünyasma
Aparaydım s ni m n.

Çıxıb ç rçiv l rd n
Göyl r ba vuraydıq.
Vaxtı da donduraydıq.
Qanunlara od vurub
S rh dl ri qıraydıq.
E qimizin oduna
Dünyanı yandırardıq.
Biz m h bb t ünvanlı
T z dünya quraydıq.

S ni h r an, h r saat
Görm k üçün, sevgilim,
Gec l r ay olaydım,
Gündüzl r gün olaydım.
S nin göz lliyind n
S h r-ax am h zz alan
Dilsiz güzgün olaydım.

Güzgün olsaydım g r,
Q m yem zdim yen m n;
S ni, öz dil yimc
Göst r rdim s n m n.

Sentyabr 1966

KÜÇ D T RD M...

"Ya aya bilmir m bu sayaq daha,
B sdir,
Yorulmu am,
Qurtaraq daha!"
Dey avtobusa mindin...
Dayandım,
Vaxt da m nim kimi dayandı, sandım.
Yox! O dayanmadı, i l di yen .

Minib avtobusa s nini birg
Bir göz qırpımında zaman da getdi,
xtiyar da getdi, güman da getdi...

Bu n dir?
aya ım üzöldü yerd n.
H r ey öz yerini d yi di bird n,
Dayandım...
Arxamca yollar süründü,
Saat da t rsini dolandı, döndü.
S nd n ayrılmadım,
S nd n m n, gülüm,
Özümd n ayrıldım,
Özümd n, gülüm!
Bilm dim n idim,
indi n y m m n?
Küç l r uçruma döndü gözümd .
S ni itirdiyim bu anda bils n,
Yolların üstünd itdim özüm d .
Dola dı kainat,
Qarı dı al m,
Kimdir qula ımda bel hönkür n?
Küç d itirdim s ni, dözmür m;
H yatda itirs m neyl r m gör n?

yun, 1967

UNUDAM G R K

Ayrıldıq... güc g ldi biz hücumlar,
Ayrıldıq, usanıb t n d n, sözd n;
Bizd n razı qaldı yadlar, qohumlar,
Biz razı qalmadıq öz-özümüz d n.

Ayrıldıq... n m miz qaldı yarımçıq,
Fikirl r p ri an, könüll r qırıq.
Ayrıldıq... de harda l ngidi zaman?
ndi n s n s ns n, n d m n m n m.
Ba ımda tufanlar hayqırdı ımdan,
Meyv si d ym mi tökül n m n m.

Da lara dırmanıb ardımca qo dun,
Özg buludlara qarı an m n m.
Taleyn hökmüyl s n çox vuru dun,
Bu a ır hökm il barı an m n m.
Yandıran da m n m, yaxılan da m n.
Döy n d ,
Vuran da, yxılan da m n!
Ayrıldıq...
bilm dik,
neçin,
n d n biz?
Ayrıldıq...
Ayrılmmaq ist m d n biz.
Yoxdur ür yimd s n q z b, kin,
Yadıma dü m yir b d m ll rin.
Nifr tsiz ayrılıq ayrılıq deyil,
Nifr tsiz ayrılıq vüsaldan irin...

Gülüm, sev -sev ayrılırız biz.
Ür k kökd n dü n t k sim b nz r,
Bizim gözü ya lı, b db xt e qimiz
Atalı-analı yetim b nz r.

Deyir m unudam s ni m ng r k.
Mümkünmü?
Arzuya m lt ng r k!
Unuda bilm kçün s ni, sevgilim,
T z d n do ulam, t z d ng r k!

Avqust, 1967, Nalçik

GÖR NEC GÜCLÜS N

I

Yatmaq ist yir m...
s nsizliyimi
Yuxu d nizind batırım dey .
Yuxumsa kölg ni öz kölg m kimi

zl yir, qısqanıb s ni h r ey .
Yuxum qaçaq dü üb m nd n yan g zir,
Yuxum küç l rd s rg rdan g zir.
H sr tin asılıb kirpikl rimd n
Yuxum da g lmir ki, heç olmasa m n,
tirim, batırım s ni yuxumda.
M nd n v falıymı s n yuxum da,
Yuxum qaçaq dü üb yatammıram m n,
Yuxum qorxub qaçıb fikirl rimd n...

II

G zm k ist yir m...
s nsizliyimi
Yollarda itirim, unudum tamam.
Hara gedir ms , xatir n kimi
A ır bir yük il qar ıla ıram.
S ni itirmi m,
neyl yim ancaq
H r zaman, h r yerd
görünür yerin.
Yox, döz bilmir m, d rd ondadır ki,
Özünd n a ırdır xatir l rin.
irin xatir l r bir tikan t ki
Yollara s pilib d st b d st .
Xatir n tikandır cızır q lbimi,
Yoxlu un duz s pır yaramın üst .
Yadda ım el bir gün ki, gün ki,
Dün ni nur kimi görür m aydın.
Deyir m, yadda ım el ölsün ki,
M n dün nimi xatırlatmasın!

III

Gülm k ist yir m... ür yimd ki
Hönkürtü s sini batırmaq üçün.
Bilmirdim,
M h bb t bir c llad t ki
M nim gülü ümü öldürmü bütün.
Yandırdı könlümü bu soyuqlu un,

Var ik n, sa ik n yox olmu am m n.
Gör nec güclüs n, s nin yoxlu un,
M nim varlı ımı aldı limd n...
Ba ımda tufan var, könlümd çov un,
Arzu da, fikir d qaldı yarıda.
Gör nec güclüs n, s nin yoxlu un
M n ögey etdi do maları da.
F r him, sevincim dün nd qaldı,
D rdimd , q mimd ya arsan m nim.
Yoxlu un gör nec q l b çaldı,
Bu günüm ölüdür, ya ar dün nim!
Çaldım öz könlümü ayrı simd m n;
li ib qalmı am dün nimd m n.

Sentyabr 1967

K P N K

Xatir l r

Emin Sabito lu b st l mi dir

K p n kl r uçub ged r,
limizd
ıldayan toza b nz r xatir l r.
Payız g l r...
Yollar üst s p l n n x z ll rd n
Gah it n, gah üz çıxan
z b nz r xatir l r...

Fikrimizin aynasında
Gah alçalır,
Gah yüks lir xatir l r...
Gah olur ki, acılıqdan
ür k d lir xatir l r...
Gah h yatın özünd n d
ziz g lir xatir l r...

Da b a indan gün yil r.
Bir müdd ts istiliyi
da -divarda qalar ancaq.
G nclik ged r,
xatiratu könlümüzü alar ancaq...

Unudulmu bir k d rli n m d ki
Qırıq-qırıq söz b nz r xatir l r.
H rd n yanıb,
H rd n sön n
köz b nz r xatir l r.
Cı ırları da a çatan
Düz b nz r xatir l r.
Bir i ıqsız göz b nz r
xatir l r...

Noyabr 1967

ÖZÜM-ÖZÜMÜ DANDIM...

O gün... o müdhi gün...
sev r k s ni,
Üstün t hqird n od l dim m n.
S nin on be illik ümidl rini
Arzunu, hissini güll l dim m n.
ndi m n özümü dandım büsbütün,
Ba qa cür baxıram indi al m .
M nim söhb timin, m nim sözümün
Dadı da, duzu da s ns nmi , dem ...
Söndü sin md ki o od, o ocaq,
Bo bir qovuq kimi havadayam m n.
nsan n f sind n uzaq, çox uzaq,
Vulkamı soyuyan bir adayam m n.
A lım ür yim nec qıyıbdır,
M n özüm-özüm bir yük olmu am.
Sin md ür yim buz ba layıbdır,
Buda ı budanmı kötük olmu am.

N çiç k ox ayır, n ulduz m ni
Fikirl r da ılımlı , x yallar enmi .
Yerin d , göyün d göz lliyini,
S nin gözl rinl m n götür mmi .

Gec l r düzülür sapa fikirl r,
Yor anım da olur, dö yim tikan.
S h rl r gözümü açıb dünyaya
Qalxmaq ist mir m heç yata ımdan.

Yatmaq ist yir m, yatmaq, bax el
Gözümü zill yib tavana baxım.
M n hansı arzunun t latümüyl
ynimi geyinib qapıdan çıxım?

Qaçıram, qaçıram, s h rl r m n
Bir dey n olmasın - "Sabahın xeyir".
Axı, sabahını itir n yazıq,
Sabahdan r umur, xeyir ist mir.

El bil dayandı yolu ömrümün.
Buna can atırdım... b s arzu n ydi?..
H sr tl , vüsalla dolu ömrümün,
M nası itinc , özü it ydi...

ndi yolum düzdür... n da , n d r ...
Bu ba dan baxanda, o ba görünür.
Ka qışm t olaydı ist y nl r
Eni siz, yoxu suz, dal asız ömür...

H yat çarpıntıyı ... onun h r günü,
Il rin yükünü ç ks , n d rdım..
M n Qorqud olsaydım, sevgi sözünü
Ya amağ sözün cinas ed rdım.

Sentyabr 1968

M N U R K O R U S U

Alıb keçmi ini,
v zind m n
zablar b x etdim g l c yin .
Hissim x cil qalıb öz m lind n
Sözüm d qurtanb... N deyim s n ?

Kül kl r oyna ır ür kd , canda,
Özüm dü m ndir öz canım m nim.
Gözl rim a lamır m n a layanda
Vicdanım a layır, vicdanım m nim.
Saz tutub içimd q m ik st si,
K d r b st siy m, vicdan x st si.

Il rim yapı ıb öz t yimd n.
M n heç n ummuram g l c yimd n.
Da ı da da layır da m öz da ı
Üzüm durubdur öz d rdim-s rim.
Bu günüm sabaha danlaq, göz da ı,
Sabahım-dün n t ssüfl rim.
Yüz-yüz pe mançılıq ç k mm z, dayan,
Bir z r r da ını, z r r yükünü.
Qaytara bilm mi geri, heç zaman
Axı, min t ssüf, bir öt n günü.

Sözüm - bu günümün çı ıran s si,
K d r bimaryam, vicdan x st si.

Alıb ür yini,
v zind m n
S n zab verdim ür k dolusu.
M n kim m? Utanır dilim sözümd n.
M n - ür k o rusu, ömür o rusu!

Etiraf asandır! M n hansı haqla
Qovmaq ist yir m könlümd n s ni?
Özüm öz e qimi tapdalamaqla
lind n alını am g l c yini...

S nin sabahını kölg l ndir n
M rur keçmi inin l k siy m m n...
Ney tutub içimd q m ik st si,
Vicdan x st siy m, vicdan x st si.

Avqust, 1970

NA IL GEC M

Ulduzların diliyl
Nes danı ır gec .
Min d f seyr etdiyim,
Adi, sad bir gec ...
Bird n...
q lbim titr di
Ü üdüm,
köks ötürdüm.
Ür yimd bir s ni,
Bir d ...
ill r dalından
Na ıl gec mi gördüm.
O gec ...
gözl rimd
Mürgül yir h mi
n irin uy um kimi.
O gec ...
ür yimin
Yatır d rinliyind
Altıncı duy um kimi...
Gec ...
bir s n,
bir d m n.
O gec ba qaldırdı
Bu gec nin içind n...
irin duy ularımla,
H sr t arzularımla
Bir anda doldu gec m.

Uzaq bir xatir nin
H zin zümzüm sind n
N m l di bu gec m.
O gec çoxdan keçib,
Geri dönm z o, bir d .
Bir gec nin h zzini
Geri qaytara bilm z
Min bel gec l r d ...
Bir gec d , bir anda
irin bir xatir yl
Acı gerç k görü dü.
O gec nin gözünd n
Bu gec nin ba rına
sti bir damcı dü dü.
Dedim, da ıl a dünya,
Da ıl, tez da ıl, gec m.
S n dünyadan köçmüs n
Q lbim , na ıl gec m.
S n indi bu günüml
Ged bilm zs n yola;
Ür yimd ya arsan
T ssüfl qol-qola.
Dövrän dönür, vaxt keçir
S h r d az qalır.
ndi gec l rim d
M niml yalqız qalır.
S n yoxsan...
Bu günüm
Ri x nd edir dün nim.
Min bir gec g ls d ,
Na ılım g lmir m nim.
Bu gec nin içind
Na ılsızam indi m n.
Gec nin ll rind
Sarı bir yarpaq durur
Xatir d ft rimd n.

Fevral, 1973

DARIXMA HA...

M ktubunu oxuyuram...
Dön -dön ,
Qayıdıram h r cüml n , h r sözün .
Oxuyuram,
Dü ünür m.
Dü ün nd gözl rimi yumuram ki,
S ni gör m.
Oxuyuram, dü ünür m. Fikrim öt n günl rimi
varaqlayır,
Oxuyanda gülüms y n s tirl rin,
Dü ün nd qan a layır.
Bir m ktubda n dem kdir
Bu a , qara?
R ngl r bax,
Hardan-hara?
Kim deyir ki,
H r k lm nin
Bir m nası bir yükü var?
Yox! Ür kd dil g l n ya ıl sözl r,
Budaqlardır,
Yüz buda m bir kökü var. Kök ür kdir.
Yarpaqlarda r ngi ya ıl,
S si, sözü pıçıldılar.
Pıçıldının s si birs ,
Min m tl bi, min sözü var.
M n sözün öz m nasını ist mir m.
Bir m zmuna o, qul olur,
O, duy udan m hrum olur,
Yoxsul olur.
M n vur unam h r k lm nin
Çalarına.
Nida kimi dik dayanıb
Hökm ver n halına yox,

Sual kimi boyun büküb
Dü ünc y dalanna.
Dü ünc nin min r ngi var.
Göyd ki ay, yalnız aydır,
Suya dü s ,
Qırçınlanan dal alarda
Neç r ngd n ç l ngi var.
S nin lvan duy uların
Sözün m na s rh dind n
O taydadır.
Sözl r yatır quzu kimi,
Çalarları haraydadır.
Çalarların alovuna alı ıram.
Günl r keçir..
S sl ndikc qula ımda cüml l rin,
trafıma lal k silib
M n s ninl danı ıram:
Yazırsan ki: - Darıxma, ha...
Burda sözün q sdi geni ,
Yuvası dar.
Burda sözün cövh rind n
Neç -neç söz sıçrayar.
Sözd n fikir.
Fikird n d
Neç -neç m tl b çıxır.
"Darıxma"nın o tayında
Söz darıxır,
Söz karıxır.
S n "yox"dakı o "var"a bax.
Sözün ksi-çalara bax.
S n "darıxma" dey n zaman,
st yirs n ömrüm boyu
M n darıxım s nin üçün.
R ngin bax, q libind n çıxan sözün!
Darıxıram, aya, gün sı ı mıram.
Darıxıram,
Dünyamızm
Qaydasına ölçüsün

Sı ı mıram.
Darıxıram,
st yim çatmaq üçün.
st yimiz fəvqündür sözümüzün.
Darıxıram,
Do malarım sağ-solumda.
Darıxıram,
Baxıların
Yanıb sönmür x yalımda.
Gözlərimin önündəki baxınlara
Yad olmu am.
X yaldakı baxınlarımda
Udulmuşam.
Təqvimdəki varaqaların
Bir ayını birdən cırın!
Yayı ötdüm,
Göz yağı tək kirpiyimdən,
Qopub düymə payızam.

yul, 1975, ki

K L D

-Sən mənə hamıya qışqandın, yetər.
Nədir bu übhələr, bu üzüntülər?
Bir bel qışqançlıq nəyə gərkdir?
Sən idən, mən idən həvə edəcəkdir.
Mənki səninki mən
get,
Arxayın get.
Nə özünü incit,
Nə mənə incit!
-Sevir mən,
Nə lüzüm söz, öyüd?
Mənim qışqançlıq mənim sevgimin özü!
Vurulan kilidin böyüklüyü də -
Qorunan sərvin dəyərlərsü!

Dekabr, 1973

YAMAN DARIXMI AM

Yaman darıxmı am s ninçin, yaman!
M n sir dü mü m öz ist yim .
Nifr ti gizl tm k asandan asan,
Sevgini gizl tm k mahalmı , dem !

Haraylar yüks lir könüld n yen ,
Bu nec haraydı, bu nec haydı?
Öhd md n g l rdım... Gözüm üzün ,
Qula ım s sin darıxmasaydı...

El bil h r yerd n üzülüb lim...
M n azıb qalmı am q m d r sind .
Dirilib ya anır s nli günl rim
S nsiz günl rimin xatir sind .

Yaman darıxmı am... Bu n dir yen
A lım sa a baxır, ür yim sola.
Ür yim dönübdür göy göy rçin
Qonub s n ged li s n g l n yola.

Yaman darıxmı am... H r ax amça ı
Arzumu gün in telin sardım.
M niml olsaydı, m n darıxma ı
Zamana n uzun ölçü sanardım.

Yuxuma g lmi din...
Qısıldıq künc .
Danı dıq...
Yel sdi...
Da ıldı d rd-q m.
Kölg y dönmü düm,
S ni görünc
S nin i ı ında yox oldu kölg m.
1974

S N OLURAM M N

Yax ı ki, ayrıyıq,
Yax ı ki, bizd n
Çırpıntı, sarsıntı l üzümür yen .
H yatı öyr ndik h sr timizd n,
Odur ki, h mi möhtacam s n .

R ngi bir,
dadı bir
toyun, büsatın
H sr t min r ng ç kir gözl rimiz .
Yax ı ki, ayrıyıq,
bu d rd h yatın
D rin qatlarını göst rir biz .

Yanımda olanda uzaqdasan s n
M n s ni görmür m oldu un kimi.
S nd n ayrıldımın,
h r yerd s ns n
M n gör bilmir m, vallah, heç kimi!

Yanımda bir quru cism m özüm d ,
Ayrıldım,
ruh olub riyyir m m n.
E itmir qula ım,
Görmür gözüm d .
Arzudur e id n, h sr tdir gör n.
Adi bir insanam,
S nin yanında
Ba qa qay ıllarla ya ayıram m n.
El ki, ayrıldım,
q m dumanında
Fikrimin ilki d ,
Sonu da s ns n!
Yanımda rahatam, sakit m tamam,
Ayrıldım, od tutub alı ır ür k.

Rahatlıq - ölümdür,
H l m n sa am.
M n tufan g r k,
h y can g r k!

Vüsal d ml rind s n nur, m n çıraç,
Görür m, m n m n m, s n d s nmis n?
Ayrılıq d ml ri s n, s ns n, ancaç
Bilmir m, b s niy m n olmuram m n?

S nd n ayrılıanda vahid m, bir m,
H m d bir h d f vuruluram m n.
Yanında, h mi ikil ir m,
Ayrıldım, çevrilib s n oluram m n.

Avqust, 1980

D R NS N, Z RV S N

Hikm t kitabıdır s nin sur tin.
Onu sona q d r oxumaç ç tin!
S n uzun ill rin dolaylarında
M nimçün heç zaman adil m din.
S n "g lm " deyirs n, g r "g l" - des n,
Yüz giley gizl nir bir gileyind .
H mi , h r yerd qeyri-adis n
Q rib görün n adiliyind .

Ba vurdum könlünün d rinliyin ,
Qalxdım zirv sin s nin arzunun.
limi, qolumu ba ladın yen .
N orda son gördüm,
N d burda son.

Ür kd n q d r inci gizl n r
Onlar bir-birind n baha, d y rli.
Sonuncu görü d tapdı ım gövh r

v v lki gövh rd n daha d y rli.
S nin ür yind yatan incil r,
M nim ür yim ulduzlar çil r.

Q lbini taybatay açmamısan s n,
Qorxmusan, gözün çox i i q dü .
Gözl rim qama a...
H r görü ünd n
Bir sirr saxlamısan g l n görü .

Aya çatmamı dan o göz lliy
Yeti m k e qıl yandıq, dü ündük.
Min il bu h sr tl tor atdıq göy ,
Çatdıq,
ovcumuzda qum geri döndük.

Ayın fsan si bitdi o günd n,
Dönüb ovcumuzda toz-torpaq oldu.
Sirrini insana bildirdiyind n
Ayın göz lliyi itdi, yox oldu.

S n m nim ovcumu qum tökm m kçün
H mi gizl tdin n yis m nd n.
Ucaldın günb gün,
Qalxdın günb gün.
Daha göz l oldun bu gün, dün nd n.

Hikm t kitabıdır s nin sur tin.
Onu sona q d r oxumaq ç tin!
Bu uzun ill rin dolaylarında
M nimçün bir d f adil m din.

D rins n,
zirv s n m nim gözümd ,
Bel tanıma am s ni m n, gülüm.
Qeyri-adiliyin boy alır, h m d
M nim h sr timd n, e qimd n, gülüm.

Avqust, 1980

IQ SÜR T

X yalım yen d öz s f rind ,
Onun söyk k yeri d rdım, m lalım.
Anın yüzd biri, mind birind
rzin o ba ma uçur x yalım.

M saf yox olur göz qırpımında,
Uçan x yalımın k ram tınd n...
Bir d baxıram ki, Onun yanında
Diz-diz , üz-üz oturmam m n.

X yal m saf ni yox edib keçir,
B s Ona hardandır i iq sür ti?
Bir anın içində ridib keçir
O, h m m saf ni, h m d h sr ti...

ıqla doludur sev n könu ll r,
Tutu ar, alı ar o, ax am-s h r.
Sevgiy m rhaba, sevgiy alqı !
Çıra q da nurunu gur seld n alır.
X yal bu sür ti sevib alı mı
ıqla süsl nmi könu ld n alır.

yul, 1997

Q Z L, QO MA, G RAYLI

* * *

Yen ba lar o ba lardır, f q t ba da gülüm yoxdur,
Gülüm yoxdur, bu dünyada ayım yoxdur, ilim yoxdur.

Zaman dönm z öz hökmünd n... Biz ayrıldıq, tez ayrıldıq,
Dilim bar verm z, ay dostlar, dey m ki, sevgilim yoxdur.

Çiç kl rd n, kül kl rd n m n allam trini yarı, n,
Dil k ölm z, ür k ölm z, sev nl rcin ölüm yoxdur.

Gülüm yar qılıncıyla sev rk n ayrı dü dük biz,
Bu h sr td n, bu möhn td n daha müdhi zülüm yoxdur.

Sevib yandım, kül k qalxdı, külüm sovruldu flak ,
M ni g rm bu dünyada odum söndü, külüm yoxdur.

A ac yansa, f an eyl r, dey r öz d rdini a kar,
Dem kçün d rdimi yar , b mim varsa, zilim yoxdur.

S ninl B xtiyaram m n, ayım s ns n ilim s ns n,
Bu dünyada m nim s nsiz ayım yoxdur, ilim yoxdur.

Oktyabr, 1961

Bu q d r saldı m ni h sr t, amandan-amana
Könlüm axırda m nim dü dü gümandan-gümana.

Neç alim yazıb öz d rdini izhar el di,
A iqn d rdi f q t keçdi zamandan-zamana

D rdü-q md n usanıb dü dü könül hicr oduna,
El y k indi ikay tmi yamandan-yamana?!

S ni gördükd m n ancaq bel dil-dil ötür m,
Bo alır göyd buludlar da dolandan-dolana...

Dem r m görm mi m m n s ni çoxdandı, güllüm,
Görür m sur tini yalnız olandan-olana...

Könlümün üst dü n kölg l r lan silinir,
Ba ımın üstün s n kölg salandan-salana.

Neç yol v d verib hd v fa qılmadı yar,
B xtiyar! Q lbin axır dü dü talandan-talana.

Sentyabr, 1963

A lar ür yim, s s g l r, ah-azar görünm z.
Gözd n ya axar, qayna ı zinhar, görünm z.

Ruzgar yen tü yan el yir dalda, budaqda
Toz-torpa ı gördük, niy ruzgar görünm z?

Tonqal yanır, at görünür, at i yaxmı ,
l gizli s b b, gizli s b bkar görünm z.

Il r üz rind n yön alıb yol gedirik biz
Il r görünür, b s niy yollar görünm z.

Q md n ad olursansa, könil mülkün s n bax,
Güll r açılıb, amma o gülzar görünm z.

B xtin m n yar oldu unu çoxları söyl r,
B xtim görünür, b s niy dildar görünm z?

Avqust, 1970

* * *

Da ür kl rd yanıb da ları sındırdı mu am.
Haqqa dü m n olanı haqqa tapındırdı mu am.

N güman eyl mis n ondakı tilsiml ri s n,
"Kürü ahıyla qurutdu", "salı yandırdı" mu am.

Onun h r gu si bir xatir , bir canlı kitab,
Keçil n yolları h rd n biz andırdı mu am.

Su çil r kinli ür kl rd q z b tonqalına,
Neç q sdin önünü k sdi, dayandırdı mu am.

O - ür k yan ısı, göz ya ları, bir ç ng bulud,
Oyadıb yadda ı, vicdanı utandırdı mu am.

D fn edin siz m ni Zabul segahın may sin ,
Deyir m, b lk , m ni bir gün oyandırdı mu am.

Çox kitablar oxudum, z nn el dim b xtiyaram,
M n çox m tl bi ah st c qandırdı mu am.

1974

B XT YARAM M N

S ninl

Ömrün payızında sevdim, sevildim,
El bilir m ki, ilk baharam m n.
Arxanca sürün n kölg n m s nin,
Harda q rar tutsan, orda varam m n.

Mey olsan, yanında bir q d h ollam,
Gül olsan, ç trini öp n meh ollam.
Ot olsan, bir anda dönüb eh ollam.
Da olsan, zirv n ya an qaram m n.

Ba ımı qoyaram günd yüz k r
Bir yol aya ını basdı ın yer .
E qindir ucaldan m ni göyl r ,
Bu e qin gücün minn tdaram m n.

Sevgiy h dd qoymaq, düzü günahdır,
Cahilin h r i i, sözü günahdır.
E qi günah saymaq özü günahdır,
Kim deyir, e qimd günahkaram m n?

Özün bir al ms n, e qin bir al m,
S n olan könüld n k d r, n q m!
S nsiz bu dünyanın n b db xtiy m,
S ninl dünyada b xtiyaram m n.

Dekabr, 1962

S N GETD N

S n getdin, el bil dünya bo aldı
Yaz da köçüb getdi, yeri bo qaldı,
Bahar ür yimi s nsiz qı aldı,
M n yaza vur unam, qı ı neyl r m?

E qimi aparıb s n getdin dem k,
E qsiz bir könül n yim g r k?
Soyuq da a döndü o günd n ür k
Sin md n asılan da ı neyl r m?

H mi ayırıq, gec -gündüzük,
Birimiz t p yik, birimiz düzük.
Üstünün qa ıyla tanmar üzük,
g r üzük yoxsa, qa ı neyl r m?

Niy ya ayıram, m n niy s nsiz?
N yer baxmaram, n göy s nsiz.
M n ki, kor olmu am h r ey s nsiz,
Kor gözüün üstünd qa ı neyl r m?

Mart 1967

S N N D L N D N

Il rl bir e qin cövrünü ç kdik –
Ayrılacaq, gün sön r, il qınar bizi.
Eni -yoxu unu bir ötdüyümüz
Yollara n dey k, yol qınar bizi.

S n dedin, ba lanan qurtarsın g r k!
M n dedim, doymayı arzudan ür k!
Birg kdiyimiz gülü d rm s k
Tikanlar l çalar, gül qmar bizi.

B s deyil bu l m, bu k d r m n .
El din dünyanı s n h d r m n .
Göz l sözl r dedin n q d r m n ,
G l indi danlama, dil qınar bizi.

Çox ç k bilm dik nazını e qin,
Qı g lib, ya adıq yazını e qin.
Yamanca sındırdıq sazını e qin,
Bilm dik, axırda tel qınar bizi.

Dedin ki, e qiml b xtiyaram m n.
Dedin ki, dönm r m q lbin s sind n.
ndiys ç kinib el t n sind n
Deyirs n, ayıbdır, el qınar bizi.

yul 1967

BAKIYLA T BR Z N ARASINDAYAM

M nim qism timdir alatoranlıq
Gec yl gündüzün arasındayam,
Qurulur içimd mizan-t r zi,
O gözl , bu gözün arasındayam.

Yollar ayrıcında çox talanmı am,
Fikirl r lind haçalanmı am.
T p d n qorxmı am, düzü danmı am,
ndi da la düzün arasındayam.

li ib qalmı am q m çalasmda,
Bir göz l tilsimin da qalasında,
H mi qapılar astanasında
Bayırla d hlizin arasındayam.

B xtiyar, sin nd n neç "m n" keçir
Biri d rdli keçir, biri n keçir,
M ftilli ç p rl r sin md n keçir.
Bakıyla T brizin arasındayam.

May 1969

QOCALMIR

Qocaldır insanı, qocaldır zaman;
Ür yin at i, közü qocalmır.
Da ları, da ları qocaldan zaman,
Bilmir m, b s niy özü qocalmır?

Getdi baharımız, yer qı a qaldı.
Düzl r qara qaldı, ya ı a qaldı.
Bizimki bir quru baxı a qaldı,
Neyl y k arzunun gözü qocalmır.

B xtiyar, dü ün k biz d rin-d rin.
X yallar möht m, arzular irin.
sl s n tkarın, sl airin
Özü qocalsa da, sözü qocalmır.

1965

DÜNYANIN

Ba çıxarmaq h m ç tindir, h m asan
blisind n, m l yind n dünyanın.
Ad m satdı bir bu daya c nn ti,
Tora dü dü k l yind n dünyanın.

N göz ldir, ür k geni , söz açıq,
Ya amadım bir sevdamı yarımçıq.
zab adlı d yirmandan narın çıx,
Keç c ks n l yind n dünyanın.

Arzum üçün bir m l y n cüyürdüm,
O t p d n bu t p y yüyürdüm.
Niy qorxum k f nind n?
N gördüm
Be iyind n, b l yind n dünyanın?

Biz özümüz özümüz d n öc aldıq
Keç n gün g l n günü bac aldıq
Ömrümüzün yarısında qocaldıq
ill sind n, köt yind n dünyanın.

Könül üzgün, x yal küskün, d rb d r
Özün söyl zülm olarmı bu q d r?
Arxasınca palaz kimi sürüd r
B rk yapı sam t yind n dünyanın.

Könül dü dü min arzumun izin
Bil mm dik yrisi n , düzü n ?
ndi k f n toxuyuruq özün
Öz gülünd n, çiç yind n dünyanın.

1977

VAY HALINA

Do uldu un, böyüdüün V t nind
Haqq tapdanıb, r udulsa, vay halına!
S xav tin unudulsa, q m el m ,
L yaq tin unudulsa, vay halma!

mzası var yasda toyun, toyda yasın,
Bu qütbl r bir-birind n ayrılmasın.
S n orun bahalı ı d rd olmasın,
Ya ın orla bir tutulsa, vay halına!

H r söhb tin h r m clisd yeri deyil,
Unutma ki, qocalırsan s n ilb il.
Ya ıdların s n güls , zarafat bil,
Balan ya lı cavan güls , vay halına!

H yatından gileyl nib çox a lama,
Öt nl ri yana-yana varaqlama.
Arzuların ölm sin yas saxlama,
nam öls , iman öls , vay halına!

Nöqsanı üz dey n nam rd deyil,
Kiray d ya adı ın ev, yurd deyil.
Anan s n ögey olsa, bir d rd deyil,
Zaman s n ögey olsa, vay halına!

Yanvar, 1989

YALAN HAK M OLUB

Qorxu kölg sin sınınmı bu gün
S daq t, d yan t, m h bb t, allah.
Yalan hakim olub, böhtan göz tçi,
Çürüyür zindanda h qıq t, allah.

yri yriliyi yeridir da a,
Keçib yrilikl hamıdan ba a.
Do ru h sr t qalıb isti bir a a.
Gör n hara gedir bu mill t, Allah.

H ft l r d yi di, günl r d yi di,
T r fl r d yi di, yönl r d yi di.
Qıbl l r d yi di, dinl r d yi di,
t ot verilir, ata t, Allah.

Ünvani d yi ib r zal tin d ,
Qaymaq da satılır or qiym tind .
ndi s daq tin s lt n tind ,
yl ib hökm edir x yan t, Allah.

Ha çı ır, ha ba ır, yatan ayılmaz,
Yax ımı yamandan ayıran olmaz.
Satsan, üzün d baxan tapılmaz,
Nec ucuzla ıbl yaq t, Allah.

Yalanlar h qıq t qiyaf sind ,
Yekl r cövlan edir e xan sind .
O rular, yril r z man sind
yrilik sayılır f ras t, Allah.

yul, 1989.

HAQQI YOX

Cavan ir Quliyev b st 1 mi dir

Yad lind tapdanırk n r f, an,
Türkün türkl dav t haqqı yox.
H r i imiz ba lanırk n sıfırdan
Türkün türkl dav t haqqı yox.

Dayaq olsun bu gün g r k sol sa a,
Bu v hd td n yurdumuza gün do a.
Bütün mill t dönm liyk n yumru a
Türkün türkl dav t haqqı yox.

Tarix bizi imtahana ç kirk n
mdad umur hamımızdan bu V t n.
Dünya da haqq s simiz kar ik n
Türkün türkl dav t haqqı yox.

Sındırıldı d yirmanda p rimiz,
sir oldu div bizim P rimiz.
Da ılırk n oca ımız, pirimiz
Türkün türkl dav t haqqı yox.

N çox imi bu torpa göz dik n,
Baxa-baxa gözümüz mil ç k n.
Dü m nimiz dostumuzdan çox ik n
Türkün türkl dav t haqqı yox.

Sin sini yarmalıyıq zülm tin,
Bu m qs d getdiyimiz yol ç tin.
H r gün neç hid ver n mill tin
Bir-biril dav t haqqı yox.

yun, 1992, ki.

SÖZ OLUB

"Dü düyümüz oyuna bax"

Kürsü qalır, oturanlar d yi ir,
G l n deyir, g li iml yaz olub.
Birc ili ba a vurub qı qırır:
"D yi dirdim, yri dönüb düz olub".

S n yalanın boyuna bax, ay Allah,
Divanına, toyuna bax, ay Allah.
Dü düyümüz oyuna bax, ay Allah,
Otuz ilin fahi si qız olub.

p k imi açılmamı barama?
H r çiç kd n m lh m olmaz yarama.
H r d nird n s n mirvari arama,
Yax ı pisd n, qızıl misd n az olub.

Alqı lara, t rifl r uyma çox,
Nüfuzunu da ba ma qoyma çox,
"M n, m n" dey öz dö ün döym çox
Hansı s rç l pirind n iz olub?

Gördüm vaxtın fitn sini, felini,
Ey B xtiyar, saxla gör k dilini.
Sındırıblar h qiç tin belini,
ndi dönüb a ızlarda söz olub.

1988-1995

D D RG N

Ba ma haranın külünü töksün
Sin si zabdanda -da did rgin.
T z V t nind q rib, ç king n
Köhn V t nind n qaçaq did rgin.

Ba ının üstünd öz tavanı yox,
Yavanlıq bir yana, heç yavanı yox.
Bu gün , sabaha bir gümanı yox,
Ay özü özünd n uzaq did rgin.

sdi, hardan sdi bu s tnum yeli?
I ba ı k sm di, k sdi ba li.
sti yuvasından perik dü li
Gah orda, gah burda qonaq did rgin.

Hamının arzusu onunla birk n
Xeyir dolanmır yen bu örk n.
Özü bu dünyadan haqq ist yirk n
Adını qoydular nahaq did rgin.

Könlünd köz tutub V t n h sr ti
Qurtarıb gileyi, sözü-söhb ti.
Öz acı taleyi, öz müsib ti
Özünün ba ına qınaq did rgin.

Soyuq baxı lardan xo x b r umar
A lamaz, göz ya ı ahından damar.
Ümitsiz sabaha o, ümid yamar
Ümidi ömrün yamaq did rgin.

yul, 1993, ki

QORXURAM

ki yolun ayrıcında dayanıb,
Gah o yandan, gah bu yandan qorxuram.
Divd n deyil, milç k q d r gücüyl
M n özünü div sayandan qorxuram.

Haqq evind haqq divanı qurulmu ,
H r qazancın öz bahası sorulmu .
T m nnasız boynumuza yük olmu
Ba ı lanan r f- andan qorxuram.

Bu dünyadan umaca ım mizandır,
Qorxdum k s bu mizam pozandır.
Tox g danın qudurması yamandır
Acandan yox, m n doyardan qorxuram.

Uyuruqsa n fs adlanan elçiy ,
Tüpürürük vicdan k s n ölçüy .
Odur ver n düz qiym ti h r ey
Vicdanından qorxmayandan qorxuram.

Dekabr, 1998

KÖRPÜ ÇAYDAN UZAQ DÜ ÜB

Dostum H. irm mm d

H l toxum cüc rm mi ,
Tarlamıza alağ dü üb.
Ba ımız da daz olalı,
limiz darağ dü üb.

X yallarım - qanad-qanad,
t yimd n dartdı h yat.
Dün nim Dürat, Qırat,
Bu günüm ulağ dü üb.

lim üzüldü dil kd n,
Dilim yandı "g l" dem kd n.
Öz haqqını gözl m kd n
Haqqın gözün a dü üb.

Bu tayda s n, o tayda m n,
Üz mm dim bu çayda m n.
Ömr ritdim harayda m n,
Körpü çaydan uzağ dü üb.

Dekabr, 1992

NSAN K M SAXLA M N

Ulu tanrı, köm yim ol,
Arzuma adaxla m ni.
M ni insan yaratmışan,
nsan kimi saxla m ni.

Göl olmu am dama-dama,
M lh m qoyma s n yarama.
Bu sevdaya bu m rama
Daha bet r ba la m ni.

Fikirl rim qatar-qatar,
Biri atar, biri tutar.
Yaxınlara lim çatar,
Qovu dur uzaqla m ni.

Dün nimi dana-dana
Göz dikir m gündo ana.
g r günd bir zindana
Ç kic vursam, a la m ni.

Ey ümidim, ey gümanım,
Sözüm haqsa, nec danım?
Qurban olsun haqqa canım,
Nahaq i d n saxla m ni.

Soru dular: Kimdir m nim
Yax ıma da pis dey nim?
H m dostum, h m d dü m nim
Göst rdi barmaqla m ni.

yul, 1991, ki

B L B L D Y N Q D R

zizim Nur d d in üçün

Çal dünyadan xo güntü
Çala bildiyin q d r.
Ver c ks n, unutma
Ala bildiyin q d r.

Quzu kimi m l rs n,
Min-min arzu dil rs n.
S n bo ala bil rs n
Dola bildiyin q d r.

drak yolu qorxulu
Gülünd n çoxdur kolu.
Ged c ks n bu yolu
G l bildiyin q d r.

N y g r k gileyl r
Bu çabalar, bu s yl r
Bildikl rin b s eyl r
El bildiyin q d r.

Bu dünyanın min donu
Min r ngi, min oyunu.
D rk ed rs n s n onu
Bil bildiyin q d r.

Sevinc da ma çıxsan
Sanma d rdd n uzaqsan.
Bir gün a layacaqsan
Gül bildiyin q d r.

yul, 1992.

A İL A S R H D

*A il h ddind n artıq inki af
ed rs , xarakteri pozar*

Ribot

D yi mirs n fikrini
Lap bu dünya da ıla.
Öz hikk nd qalmısan
S n bo ula-bo ula.

T rgit bu fironlu u,
Minlik bilm onlu u.
Aldanmısan sonlu u
Toyla bit n na ıla.

hs n dedim, min hs n
Ayrılmayıb kökünd n,
G l c yi bu günd n
Gör bil n o ula.

Ömür h d r, gün h d r,
Kim öztin q sd ed r?
sl a ıl bir q d r
S rh d qoyar a ıla.

Noyabr, 1998

A İL BA QA, ÜR K BA QA

Bir-birin b nz s d ,
Yel ba qadır, kül k ba qa.
tri d xo , r ngi d xo
Gül ba qadır, çiç k ba qa.

H r diki yoxu bilm , g l,
H r meyi meyxo bilm , g l.
H r uçanı qu bilm , g l
Qu ba qadır, bök k ba qa.

H r d rdin orta q m n m,
H r a nmı t n böl n m,
S n ç k ns n, m n g l n m
G mi ba qa, yed k ba qa.

Haqqın yolu-öz yolumdur,
yilm y n düz yolumdur,
Xeyirl r sa - solumdur
eytan ba qa, m l k ba qa.

Bir dil y m n calandım,
Gah qazandım, gah talandım.
Ömrüm boyu haçalandım
A ıl ba qa, ür k ba qa.

Dil k oldu m nim adım,
P rvazlandı qol-qanadım.
Çatmadı s brim, inadım
m l ba qa, dil k ba qa.

Noyabr, 1998

S YAH T D FT R ND N

A LAYAN P R

Göz l bir qız heyk li,
Ç n sind sa li,
Dü ünür inc -inc ;
Da üstünd dü ünc ?!
Onun sol yana ında
Göz ya ı gil l nmi .
El bil eh çil nmi
Üstünü a çiç yin.
Bu günahsız m l yin
K d rini, q mini,
Öz gizli al mini
Soyuq da a h kk ed n
S n t heyranam m n.
M rm r a dır, q m qara,
A r ng hara, q m hara?
Çöküb bir ax am kimi
Dal m baxı lara q m,
A da ın sin sind n
Ba qaldırıb qara q m.
Da üstünd duy u, can?!
nsan duy ularından
Gör bir n l r yaranmı ,
Möcüz l r yaranmı !
Can vermi insan li
Xarabazar dünyanın
Torpa ına, da ına;
Bu heyk ld q lb odu
Soyuq da ı çevirmi
stic göz ya ma.

Da da ür k döyünür,
Baxıram dön -dön ,
Barma ımı qoyuram
Göz ya ını üstün .
 lim yanır el bil.
Yox, yox, bu heyk l deyil,
A layan bir p ridir,
Qula ımda s sl n n
Onun nal l ridir.
 yri- yri o baxır
Usandı ı cahana...
S n t ver n bir cana
Ölüm yoxdur, o sa dır!
N q d r ki, insanın
Arzuları gül m mi
O qız a layacaqdır!..

Fevral, 1961, Roma

**M KELANCELONUN
"K D R" ÖNÜND**

sanın c s di uzanı b lal, kar,
Dizl ri üstünd ana M ry min.
Saçır at ını sol un baxı lar
Ana q lbind ki o sonsuz q min.

Baladır ananın imanı, dini,
Ucalır bu dinl göyl r torpaq,
M ry ma ı deyir... onun s sini
H r k s öz q lbind e idir ancaq.

Baxıram heyk l ... m n heyr td y m...
Nec yerind dir h r x tt, h r qırı !
Dizl ri üstünd M ry min bu d m
El bil do rudan ölü uzanmı .

Heyk l baxıram, fikri dumanlı,
Ömür v fasızdır, c l amansız.
M ry m baxıram, k d ri canlı;
saya baxıram, c s di cansız.

M ry m heyk ld d canlıdır, lb t,
Axır damarından el bil qan da.
Özg bir can verib saya s n t
Ölü c s dinin cansızlı ında.

Fevral, 1961, Roma

STANBUL

Bosfor körf zi...
ki qıt
Söyk nmi bir-birin
Ortasında bu yolun.
Bir t r fi Avropadır,
Bir t r fi Asiya
stanbulun...
Türk o lu durub ortada
Seyr edir
Sa mı,
Solunu.
Bir h rd birl ir
ki qıt .
Birin ba lan ıcıdır,
Birin sonu...
...
Sol t r find
D bd b li keçmi ind n yadigar qalan,-
Ba ı göyl r ucalan
Camel ri, bürc l ri, q l l ri;
Durur min ild n b ri.
Sa t r find
Modern evl r, banklar, otell r...

Türk o lu
Gözl rind n suallar ya a-ya a,
Gah sola baxır, gah sa a.
stanbulun keçmi i vüqarlı, anlı,
Bu günü özün yad.
G l c yi dumanlı...

Bu gün
Bir aya ı Avropadadır.
Bir aya ı Asiyada
Türkün.
Qulaqlarında motor s si,
Dilind quran sur si
Türkün.
Zaman onu dill ndirir,
srin ah ngin s s verir
Dü ünüb d rind n;
Ancaq babası ç kir t kl rind n.
Çırpır h r
kilik içind .
Düyüm-düyüm olmu fikirl r
srin ke m ke ind ...

Bir h rd görüür
ki dünya, iki al m.
Tapacaqdır, min m,
Türk o lu haqq yolunu.
O, h l lik seyr edir
Sa ını,
Solunu...
Ür yi r qür yi,
A lı Q rb a lıdır
Türkün.
Bu t zaddan
Sin si da lıdır
Türkün
Durab hiss il a ıl arasında.
H qiq tl na ıl arasında.

r limi getsin
Geriy mi dönsün
Keçmi d n qopa bilmir
Bu günümü
Tapa bilmir
Axtarrır
Axtarrır
Axtarrır
Qar ıda i iq var,
Axtaran tapar!...

Fevral 1961, stanbul

ATILMAYAN TOPLAR

Da barılar, qalalar,
Bürcl r durur yan-yana.
Onlar ke ik ç kirl r
Sultanın sarayına.
Toplar da tu lanıbdır
Da barıdan h r .
Toplar bura g l li
Atılıbmı bir k r ?

Yox! Niy d atılsın?
Sultanın bu dünyada
N d rdi, n q mi var.
Axı, niy atılsın
Axı, niy , bu toplar?

G lm l r yerlil ri
Çapır da, talayır da...
Sultan hasar içind ,
Mill t is bayırda...
Toplar da mürgül yir,
El bil yasa batmı ,

T k r l ri yilmi ,
Lül l ri pas atı mı ...
Yadlar hücum ç kdi l r,
Yadlar doldu h r ,
Paslı toplar dinm di,
Atılmadı bir k r .
Sultan öz al mind ,
Sultan öz kefind dir.
Axı, ona n var ki,
Mill ti n günd dir.
Toplar atılmadı ki,
Sultan diksin bil r
Güll l rin s sin .
Niy z h r qatılsın
Ki inin n sin ...
Yadların tapda nda
V t n oldu tarımar.
Axı, niy atılsın,
Axı, niy , bu toplar?

Mill t ölür acımdan
Lüt g zir, üryan g zir,
cn binin önünd
Sultan özü mürit zir...
Öz dilind n d göz l
Bilir fir ng dilini;
Axı, Parisd alıb
Sultan öz t hsilini.
Arvadı fir ng qızı,
Övladı da fir ngdir,
Bilmir r b dilini,
Axı, niy d bilsin,
Bu dil kim g r kdir?..
Sultanın fir ngl r
Çox böyük hörm ti var,
Axı, niy atılsın,
Axı, niy , bu toplar?..

V t n sir olubdur
G lm l rin lind ...
r bin öz elind ;
M kt b fir ng dilind ,
Q zet fir ng dilind .
Elmi-nücum yaradan
r b dili b s hanı?
Qaldırın m zarından
Böyük bül V fanı.
Qoyun o qoca lo man
Tarixi varaqlasın.
Hanı Mü rri eiri?
Bu gün qan a lasın!
Sultan öz sarayında
Qulaq asır n m y ,
rab içib m st olur
"Dünya fanidir" - dey
Onuñün bu dünyada
Bir qadın, bir rab var
Axı, niy atılsın,
Axı, niy , bu toplar?

Topların üstünd ki
Ni ana bax, ni ana,
cn bi özü satmı
Bu topları Sultana.
Bu toplar m ml k ti
Qoramaq üçün deyil,
Yada satmaq üçünmü .
Yurdu verib özg y
Rahat yatmaq üçünmü .
Bu toplar özg l rd n
Qorumurmu bu yeri.
Öz do ma mill tind n

Qoruyur özg l ri.
Sultan özü b xtiyar,
Gözl ri süzgün, xumar.
Axı, niy atılsın
Axı, niy , bu toplar?..

Tetuan, fevral 1961

F RYAD

taliyanın q dim Pompey h ri
Veziyi vulkanın püskürmə sind n m hv olmu dur.

Vulkan püskürdü bird n,
Birc anın içind
s r bel qalmadı
Mın illik bir h rd n...
h r göy sovrulub
Yer il yeksan oldu,
Mın ilin yaratdı ı
Bir ana qurban oldu.
Deyirl r, göyl r bel
Üziün p rd ç kmi ,
Görm m kçün bu halı.
Batdı insan arzusu,
Batdı insan x yalı.
Bir h rin taleyi
Axdı bir ulduz kimi.
Yanaqlarda gülü l r,
Dodaqlarda k lm l r
Donub qaldı buz kimi.
F ryad qopardı insan,
Lal l rin ba nna
Xal dü dü bird n-bir
Bu heyb tli nidadan.
Diksindi göy d , yer d ,
T bi t yasa batdı.

Bu d h tli ba irtı
Ax amça ı göyl rin
Sin sini qanatdı.
Keçdi ill r, srl r
H r ey qadır insan
Yer üzünd bel c
Çıxdı min imtahandan.
T bi tl n q d r
nsan üz-üz g ldi,
Döyü d gah yildi,
Gah dik lib düz ldi...
nsan q l b çaldı,
Min bir arzuya çatdı,
T bi tin önünd
Qopardı ı f ryadı
Da üstünd yaratdı:
O, diz üst yıxılmı
Kainatı ça ırır
F ryadyyla imdada,
Sol li torpaq e ir,
Sa liys havada...
Üzd ki d h t bax,
Qorxuya, heyb t bax!
Dolandıqca bu n h ng
Heyk lin dörd yanına,
Vahim d n adamın
L rz dü ür canına...
Üzd ki d h t bax!
Qorxuya, heyb t bax!
Da üstünd yaranan
Bu insan f ryadına,
Baxdıqca n l r dü ür
H r baxanın yadına.
T bi td n güclüdür
nsan z ld n b ri,
Pompeyin bird n-bir
Batmasına baxma s n.
T bi tin q z bi
M hv etdi bir h ri,

Dünya da ıla bil r
nsanın q z bind n.
nsan öz q z biyl
nsanlı ın kökünü
K s bil r dünyadan,
Bir d f öz lind n
F ryad qoparar insan,
Yen dodaqlarda söz
Üzl rd gülü donar,
m li öz ba ına
Cidar olan insana.
nsanın sualı var:
Biz batan bir h rin
Acısınım dü ünüb,
Ah ç kırık bu gün d ,
g r dünya batarsa,
Bu d rd ah ç km y
Bir n f r qalacaqmı
Da ılmı yer üzünd ?..

Fevral, 1961, Pompey xarabaları

LATIN D L

Latın dili!
H r sözünd dünya boyda yük da ırır,
Latın dili! -
Mill t ölüb, dil ya ayır.

"Ana" dey n, "torpaq" dey n,
"V t n" dey n yox bu dild .
Ancaq yen ya ar bu dil.
Sabah bizim rrimizin
S rh ddind n o yana da
Qo ar bu dil.
B lk ... bütün ulduzları
G z r bu dil.
Döyü l rd z f r çalıb

Öl n r b nz r bu dil.
V t ni yox,
Mill ti yox
Ya ar özü.
Elml rin t m lidir
 vv l sözü, axır sözü.
Kim deyir ki, ölüdür bu?
H kiml rin, Aliml rin,
Lo manların dilidir bu.
Bu dil il hesablanır ay da, il d .
Çiç kl rin,
Böc kl rin,
Kül kl rin,
F l kl rin
Adlarını yazır alim
Ölü dild .
Kim deyir ki, ölüdür bu?
Ölül rin dili deyil,
Diril rin dilidir bu.
Atlantika sahilind
Co a-co a,
Da a-da a:
- M n azadam, m n xo b xt m, -
Deyir natiq yad dilind .

Söyl natiq,
 ndi n y inanaq biz –
Qula amı,
Ya göz mi?
 m l mi, Ya söz mi?
"M n azadam, müst qil m" sözl rini
Öz dilind dem y d
 xtiyarın yoxsa g r,
De, kim s n azad dey r?..
Söyl , nec azadsan ki,
Komalarda dustaq olub ana dilin.

Böyük-böyük m clisl rd n
tirilib ilim-ilim?..
claslarda bir k lm si, sözü yoxdur.
B lk ... onun böyük, r smi m clisl r
Çıxmaq üçün üzü yoxdur?
Söyl , b lk - bic do ulub,
Atasından yox x b ri?
B lk bu dil çox kasıbdır,
Quca ına sı ı mayır
srin böyük fikirl ri?..

S n d rd bax,
V t n d var,
Mill t d var.
Ancaq onun dili yoxdur.
El bil ki,
Güzgü kimi, hamar, ffaf röyalın var,
dili yoxdur...
ndi söyl ,
Hansı dil ölü dey k:
V t n vark n,
Mill t vark n,
Kiçik, yoxsul komalarda
dustağ olan bir dil mi?
Yoxsa, uzun srl rd n
keçib g l n,
Xalqı öl n,
Özü qalan bir dil mi?

Aprel 1967, Kasablanka

HAYD PARK

*Londonda "Haydпарк" deyil n bir ba da h r k s
ist diyini danı maq, h tta hökum ti ittiham etm k
hüququna malikdir.*

Hayd park!
Bu ba da azaddır insan.
Azaddır m ramı, fikri h r k sin.

Ey q lbi yaralı, fikri p ri an,
Q lbind n keç ni qorxma, de g lsin.
Danı bildiyini...
Qoruq-qadaq yo:
Burda n düz söz , n yalan söz .
Burda fikir azad, burda söz açıq,
Yalan do ru kimi dürtülmür göz .
Bu parkdan k narda, ba dan uzaqda
Dola r ölk ni müdhi yalanlar.
Ancaq h qıq ti yalnız bu ba da
Dem y iznin var, ixtiyarın var.

Niy h qıq tin qaradır üzü?
Ali m clisl rd n niy qovulmu ?
Sözd hakims d
h qıq t özü
Yalan qar ısında mütt him olmu .

Bo urlar, dü ünüb anlayanları,
Xalq yen s rlik qeylü-qalında.
Gerç yin yerin a yalanları
Gördük h qıq tin pyedestalında.

"Azadlıq m nd dir" - söyl y n ölk ,
Ölk l r da ıdıb qana batmısan.
nsan hüququndan d rs dey n ölk ,
Haqqı ba güncün niy atmısan?
zdıham önünd danı r biri,
H qıq t ça layır m rur s sind .
Vurur ür yinin döyüntül ri
Onun h r sözünd , h r k lm sind .

Q lbl r nur kimi çil nir s si,
Sözl ri zülm td çıraç yandırır.
nsan arzusunun dil g lm si
Burda da ları da i qlandırır.
Parkın h r t r fi yamya il ç m n,
Qı m o lan ça ı - burda ilk bahar.

Haqqın, hıq tın gül n f sind n
El bil boy atır burda a aclar.

Parkdan k nardasa yri oldu düz,
Sözd n paltar biçdi yalan gerç y .
Güll mi, bombamı, at mi haqq söz,
De, niy qorxurlar düz sözd n, niy ?

dal t susanda, haqq bo ulanda
Yalan z f r çalır,
Gerç k mat qalır.
Qanun dü ünc y qalıb olanda
Haqq söz barıt olur, qalıb yırtılır.

Qalıbı qoruyub saxlamaq üçün
Sözü "Hayd park"da dustaq etdil r.
Bu gün deyils d , sabah, ba qa gün
Yalan h qıq td n bir imdad dil r.

Parkın dövr sind d mir ç p r var,
Haqq sözün önünü k sir hasarlar.
Ka bu park böyüy , hasar da ıla,
Dünya ba dan-ba a "Hayd park" ola!

Oktyabr, 1978, London

KAMAN NAL Ç K R...

Uzaq Britaniyada kaman n m si...
Habil lal tell ri dil g tirmi .
Bir xalqın köksünd n g l n ah s si,
Ba qa bir xalqı da inild dirmi .

Ba qadır bu xalqm m sl ki, dini,
F q t, bu n m y ba lar yilmi .
Soyuq qanunların da s rh dini
S n td n savayı kim a a bilmi ?

Kamanın s sind hiçqırıq, l m,
Duyan'ür kl r od l nibdir.
X z r l p l ri el bil bu d m
Temza sahilind l p l nibdir.
Kaman n danı ır, kaman n deyir,
Bel için-için neçin inl yir?
Hicran öz hökmünü ver nd n b ri
Kaman nal ç kir vüsal e qin .
Bölün n bir xadqın könül tell ri
Kamanın ba rında a layır yen .
Kaman susan kimi
Qalxıb salondan
 lind gül-çiç k bir cavan o lan
Atıldı s hn y ...
O gül -gül
Çiç k topasını verdi Habil .
Alqı lar altında endi s hn d n
Yenid n kamança dindi s hn d n.
Mer ziyaf t verir r fimiz ,
Bu gec ayrıca hörm t var biz .
Bir ka ız çıxardı Habil cibind n: -
M n ba ı lanan gülün içind n
Tapdım bu ka ızı, görün, n yazır.
Oxuduq... Sözl rd n od-alov ya ır.
Oxuduq ka ızı biz dön -dön .
Oxuduq bir xalqın faci sini
E itdik, kamanın iniltisin
S s ver n qarda m f ryad s sini.
M nim dilimd di bu m ktub... -Nec ?
-M nim qarda ımmı o cavan o lan.
Temza sahilin t hsil dalınca
G lib xan Arazın sa cinahından.
Bilmir m n deyim kor taley m n?
kiy bölündü bir ana torpaq.

Balaca bir çayı keç bilm y n
Qarda lar görü ür qürb td ancaq.
Dalıb q lbimizin hönkürtüsün
Oxuduq m ktubu biz dön -dön :
"Ulduzlan saya-saya
Ayaq basır insan aya.
M nim bu taydan o taya
lim çatmır s n , qarda ".

D rdd n air olub o cavan o lan,
Zamanın q rib oyunu varmı .
Yerd be addımı keçm y n insan
Göyd lap aya da ayaq basarmı !

Ana t bi tin düzüb-qurdu u
Qaydanı, hüdudu da ıdar insan.
Ancaq a a bilmir, keç bilmir o,
Özü yaratdı ı h dd n, hüdüddan.

Hicran öz hökmünü ver nd n b ri
Kaman nal ç kir bir vüsal üçün.
Bölün n bir xalqın könül tell ri
Kamanın s sind birl ir bu gün.

Oktyabr, 1978, Qlazqo

N M L R

YA MA, YA I

Hacıbaba H s nov b st l mi dir

Göyl r ç n büründükc
Ür yimi bürüyür q m.
Ya ma, ya ı , ya ma, ya ı ,
M n görü t l sir m.

M nim irin sevincim
Acı z h r s n qatma g l.
Göy ç m nd yol gözl y n
Sevgilimi islatma g l.

P nc r m hicran yazır
Damcılarn naxı -naxı .
M n görü t l sir m
Ya ma, ya ı , ya ma, ya ı ,

Ür yini bo altmasın
Bu gün göyl r insan kimi,
M n ki, açmaq ist yir m
Sevgilim ür yimi.

Ya san da m n ged c y m.
Görü nd ya ı da biz.
Üstümüzüzd açılacaq
Ç tir kimi öz e qimiz.

1953

BU GEC

Romans

H sr t, hicran yolunu,
Gülüm, birlikd keçdik.
Sona çatdı intizar,
Biz yen d görü dük.
Könlümüzün s sin
H md m olduq bu gec .
El bil ki, t z d n
Biz do ulduq bu gec .

Susdu ç m n, susdu çöl,
Ba mı ydi güll r;
T bi t lal k sil r
Danı anda könüll r.

Bülbül d n m sini
Sanki deyir bizimçün.
Güll r açar qı da da
H sr tl r qovu an gün.

M n el g lir ki,
Gün d do du gec .
Heç k s ya amır, gülüm,
Bizd n özg bu gec .

Fevral, 1960

GEC L R, AY GEC L R

Müsiqisi ahid bdülk rimovundur

Tell rini dolayır boynuma ay, gec l r,
M nim sirda imsınız, gec l r, ay gec l r!
Ür yimd s h rin ulu h sr ti varmı ...
ntizar arlarında gec uzun olarmı ...

Qu t k uçur x yalım hardan hara gec l r.
M n h s d aparırım yatanlara gec l r!
Baxıram p nc r d n boylanana ulduzlara
D rdimin ll ril yuxum ç kilir dara.

B R S NS N, B R M N

hs n Dada ov b st l mi dir

Bir bula ın iki gözü, -
Biri s ns n, biri m n.
Bir almanın iki üzü, -
Biri s ns n, biri m n.

Qo a simin titr m si, -
Biri s ns n, biri m n.
Bir p rd nin iki s si, -
Biri s ns n, biri m n.

Açıq s ma, göy qur a ı, -
Biri s ns n, biri m n.
Dan ulduzu, s h r ça ı, -
Biri s ns n, biri m n.

Bu h yat da iki r ngdir, -
Bir sevinc, biri q m.
Sevinc kimdir, k d r kimdir?
O h m s ns n, h m d m n.

Bu dünyaya biz g l li
H m q mik, h m d sevinc.
S n m nd s n, m n s nd y m,
Göz ldir q md sevinc.

yul, 1962

DODAQDA G Z

Könül, dolan el-obanı,
O da da g z, bu da da g z.
Leyl k olub yer e inc ,
S n bülbül ol, budaqda g z.

H r at , oda yanma,
Sözün haqsa, onu danma.
Manat olub xırdalanma,
Yaqut kimi barmaqda g z.

skik olma xeyir- rd ,
Gün t k görün s n h r yerd ,
Duy u kimi ür kl rd ,
N m kimi dodaqda g z.

Sentyabr, 1963

KÖLG M Q D R YAXINSAN...

Niyam ddin Musayev b st l mi dir

Ayrılı n ey l di,
Könlümü da -da , gülüm.
Qı kimi dü ünc li,
Yaz kimi oynaq gülüm.

Kölg m q d r yaxınsan,
Ancaq tuta bilmir m.
"Unut" dem k asandır,
M n unuda bilmir m.

Soyuqlu un könlüm
Saldı qara xal, gülüm,
D niz kimi dal alı,
Heyk l kimi lal gülüm.

B s n y dir gümanın,
Ay gümanlı gümansız?
Könül kimi v falı,
A ıl kimi amansız.

Gec kimi f kirli,
Gündüz kimi n, gülüm
ki hissini lnd
G l, oynama s n, gülüm.

Aprel, 1965

**Q LB DOLU
GEC L R**

msi K rimov b st l mi dir.

Göyd yanır aypara
ıq dü ür yollara.
B nz yir na ıllara
Bizim ulu gec l r,
Q lbi dolu gec l r.
S sl yib haylar m ni,
Ulduzlu göyl r m ni,
Yuxudan eyl r m ni
Bu yuxulu gecel r,
Gül qoxulu gec l r.

Gah södür, gah alı ır,
Öz r ngin qarı ır,
Biz na ıl danı ır
Mın duy ulu gec l r,
Q lbi dolu gec l r.

Dan ulduzu - p nc r ,
ıq saçır h r yer .
K s bilmir s h r
Ged n yolu gec l r,
srar dolu gec l r.

1965

K P N K

Emin Sabito lu b st l mi dir

Güll r üst uçan, qaçan
Bir qay ısız k p n kdin,
Çiç kl rin ür yind
S n n irin bir dil kdin.
Sora nı gül-çiç kd n
Dalınca m n, gördüm yoxsan,
Qaçdım s nin dalınca m n,

gördüm yoxsan.

N m deyir s n güll r
Yel sdikc narın-narın.
H r çiç kd n bir r ng alır
Qızıl-qızıl qanadların.

Hansı gülü ox adinsa,
L ç yind izin qaldı.
S ni tutdum, uçub getdin,
ll rimd tozun qaldı.

1974

DURNA QATARI

Emin Sabito lu b st l mi dir

sir payız kül yi,
Gec uzun, gün göd k.
A acdan yarpaq dü ür,
Bir ömrün güll ri t k.

Susur çaylar, çe m l r,
Susur ç m n, da , d r .
Köçür duma qatarı
Uzaq-uzaq ell r .

Bizim çöll r ayrılır
Bu v fasız göz ld n.
Qı da ü üm m için
Yer don geyir x z ld n.

Köçür durna qatarı,
Ür yimiz kövr lir.
Kül k sir, da lardan
Payızın tri g lir.
Yarpaqlara, otlara

Sarı-sarı z r dü ür.
Ya ımıza ya g lir,
Ömürd n günl r dü ür.
Köçür durna qatan,
O, baharda dön c k.
Öt n günl r dön ydi
Durna qatarları t k.

1975

M N YANDIM, S N S ND N

Emin Sabito lu b st l mi dir

Ür yimd n keç nd n
Dü m dinmi duyuy s n?
S nd n cavab gözl dim,
N "h " dedin, n "yox" s n.

Dedim: - Susma, danı , din,
N danı dm, n dindin.
M h bb tin oduna
M n yandım, s n isindin.

Dill ns n , sevgilim,
M n n da am, n d mir.
Min il d gözl y rdim,
Axı, ömür gözl mir.

Sükutunla durmusan
Ür yimin q sdin .
Söyl , susan sevgilim,
Bu sükutun q sdi n ?

1977

QIZIM

fiq Axundova b st l mi dir

M h bb tl gül n olub
Göy d , qızım, Yer d , qızım.
Sevir, sevir bir-birini
Güll r, çiç kl rd , qızım.
Bu dünyanı yax ı tanı
Sevgisiz bir ür k hanı?
Sev torpa ı, sev insanı
Ya a ür kl rd , qızım.
Gör X z r Kür n deyir.
Buludlara Yer n deyir?
N m sind gör n deyir
s n kül kl rd , qızım.

Il r ya at birc günd ,
H r gec nd , gündüzünd .
Ba m olsun göy üzünd
Ayaqların yerd , qızım.

1973

ANA YURDUM

Anaların laylasından,
Babaların tarlasından,
El toyundan, el yasından
S ni içdim udum-udum,
Ana yurdum, ana yurdum.

Ba gülünd , da qarında,
Sel-suların axarında,
Pahıdların vüqarında
S ni gördüm, ana yurdum,

Ana yurdum, ana yurdum.
Yay mehind , yaz ehind ,
Qu larının c hc hind ,
El q mind , f r hind
S ni duydum, ana yurdum,
Ana yurdum, ana yurdum.

Füzulinin "ah" s sind ,
Üzeyirin n m sind ,
l sg rin l hc sind
S ni andım, ana yurdum,
M nim andım, ana yurdum.

1992

Q SAS BÖYÜTSÜN S N

Vasif Adıgöz lov b st l mi dir

s n çov un bu gec
Qar üstün qar qalar.
Düz ngahda qurulmu
Çadırımı yı r alar.
Gör n, biz n deyir
Qarılda an qar alar
Layla balam, a layla.

Qula ımız hamıdan
Bir xo x b r soraqlar.
Sızıldayan kül k d
D rdimiz qan a lar
Layla balam, a layla.
R va bildi tanrımı
Biz bu i g nc ni?
M n böyüd bilm dim,
Qisas böyütsün s ni
Layla balam, a layla.

Göy biz q nim olsun
Bu zülmü yerd qoysaq.
Qoy biz q nim olsun
Qaçdı imiz o torpaq!
Layla balam, a layla.

Yanvar, 1994

AZ RBAYCAN - TÜRK Y

Cavan ir Quliyev b st l mi dir

Bir mill tik, iki döv l t
Eyni arzu, eyni niyy t
H r ikisi Cümhuriyy t
Az rbaycan-Türkiy .

Bir ananın iki o lu
Bir a acın iki qolu
O da ulu, bu da ulu
Az rbaycan-Türkiy .

Ana yurdda yuva qurdum
Ata yurda könül verdim
Ana yurdum, ata yurdum
Az rbaycan-Türkiy .

Birdir bizim h r halımız
Dil yimiz, amalımız
Bayraqlarda hilalımız
Az rbaycan-Türkiy .

Dinimiz bir, dilimiz bir
Ayımız bir, ilimiz bir
E qimiz bir, yolumuz bir
Az rbaycan-Türkiy .

1991

**HARA GEDİR
BU DÜNYA?**

Ba a keçdi gerç yi
limizd n çalanlar.
Bu dünyanın r ngini
D yi dirdi yalanlar

Hara gedir bu dünya?
Bu göz l dünyamızdan
Göz llik qovuldu, hey.
Könüll rin açarı –

Dill r qıfıl oldu, hey.
Hara gedir bu dünya?
H r ey döndü t rsin
Xeyir r qul oldu.

Haqqın çiyinin minm k
Yüks li yol oldu
Hara gedir bu dünya?
Yalan evin içind

Gerç k qapı dalında.
Do ru çör y möhtac
yri cah-c lalmda
Hara gedir bu dünya?

Yolumuz duman olmu ,
Yax ılar yaman olmu .
Haqq bu gün öz haqqını
Haqsızdan uman olmu
Hara gedir bu dünya?

1996

ÖMÜR QATARI

"Sonuncu döng "

Eldar Mansurov b st l mi dir

Bu yollardan qatar ötdü,
Qula ımda s si qaldı.
Tük ns d canda taq t,
Ya amağ h v si qaldı.

Dayazda gördüm d rini,
Xeyird gördüm rini.
Ömrün yax ı günl rini
Yola saldım, pisi qaldı.

Ömür ki, var birc qan ,
lki sava sonu barı .
Qatar ötdü qırı -qırı
Üz-gözümd hissi qaldı.

Unudulub çoxdan b ri,
Dünyanın toy-düyünl ri.
Ötüb keçdi n günl ri,
D rdi, q m-qüss si qaldı.

Qatar gedir özba ına,
Yetdim ixtiyar ya ına.
Çatıram m nzil ba ına,
Sonuncu döng si qaldı.

yun, 1996

MÜNDÜR CAT

Yaradır inam m ni, m n inamın övladiyam.....4

Ivan çiçkl r

Ana dili.....	8
T klik.....	9
Da da lal kimi.....	11
Kimdir m nim dü m nim?.....	13
Özümd n narazıyam.....	15
Ana h diyy si.....	16
V t nd n-v t n	16
S ad t n dir?.....	17
Anam haqqında eirl r.....	18
A ıl-göz.....	23
Habil segahı.....	23
M nim eirim.....	25
Karusel.....	27
N s n düls n, ne m n bülbül.....	28
T yyar l	30
Az rbaycan o luyam.....	32
N s ns , özün ol.....	35
Ekran da görü	38
Me in qapılar.....	39
Ümid.....	41
air - V t n.....	42
Miz arxasında.....	43
Riyaka.....	45
"Anamın kitabı".....	47
M n n var?.....	49
O rular.....	50
M nim anam.....	51
ki kor.....	52
S h nd m ktub.....	53
Fikir qanadlarım.....	56
airl r.....	57
Be ik.....	60
Buludlar n yaman göz l olurmu	62
El bir fikir ki.....	64

T llatüm.....	65
S h nd qarda ımza.....	67
Vüsaldə hicran.....	68
Yol-da	70
Axtarı larım.....	72
ki.....	73
Piyada s rni in.....	74
Heyr t!.....	75
S hvl rim, s hvl rim.....	78
Ata yurdu.....	80
Babamın koması.....	80
Getm z söz yarası.....	83
Göyn rti.....	84
Ehtiyat.....	87
T l b l rim	89
O n dir?.....	92
Dü ünc - söz.....	94
M nim xalam.....	94
yirmi be il.....	97
M n kiçik bir ür y m.....	100
Örtm p nc r ni.....	102
Qızım Gülzara.....	103
Fikir axtarı ı.....	104
Qaraba atı.....	107
Kül k – ot.....	111
Satqınlıq.....	113
B li, s biy m.....	116
Narahat olanda.....	117
Yaman sıxır gec m ni.....	118
Ekran qaralanda.....	120
Qeyr tni, a ılımı?.....	122
H m o ul, h m ata.....	123
g r qorunmazsa istiqlalımız.....	126
T z d n yaratsın yarıdan bizi.....	128
Ümid heyk l qoyu.....	130
V t n mar ı.....	132
Söz ala ı.....	132
Oxuma, bülbül.....	135
Yurd yad lind	136
Utanıram.....	138

hid anası.....	142
M n türk m.....	143
Atatürk.....	143
Sual varsa, cavab var.....	144
Bir ömür yuxu.....	147
Yalan bazarı.....	148
M nim f r qim varmı heç.....	149
Utanmaq-qızarmaq.....	150
Gec l r p nah yerim.....	152

nsan v zaman

Ömür.....	154
Qara saçlar, a saçlar.....	155
Dünyamı, m nmi?.....	155
Qa ayı kimi.....	156
H r kild bir anım.....	157
Ömrün payızı.....	159
Barmaqlar.....	160
Qaliley.....	161
Sür t.....	163
Nekroloq.....	164
Ür kd ki "saatlar".....	165
Bir ür kd dörd f sil.....	166
Babamdan qocayam m n.....	167
M nim ad günl rim.....	168
Qorxu.....	169
Anam t z d n böyüyür.....	170
N s çatmır.....	170
Antenna.....	173
T ssüf.....	176
Ba	177
Siqnallar.....	179
Neo.....	180
Elm- xlaq.....	185
Dayan, insane.....	188
Eksponat adam.....	189
Babam, atam, m n.....	191
Dan yeri.....	192
airl ri öldürül r.....	195

50 ya ım.....	198
Qocalar.....	200
T skinlik.....	201
Tapmaq - itirm k.....	203
Savab.....	205
L zzeti – a rısı.....	208
Oxucu m ktubu.....	208
Vaxt.....	210
Layiq mmi m n?.....	211
Xatalı yuxu.....	213
Xeyir – er.....	214
Tamah - l yaq t.....	216
Axı, dünya fırlanır.....	218
ki mühacir.....	219
Qanmaq-qanmamaq.....	221
Sevincin zirv si, d rdin zirv si.....	222
Unutqanlıq.....	222
Qürab dü ünc l ri.....	225
Vaxt aldanmadı.....	226
Çox imi	227
Vicdan x st siyik.....	228

Sandıqdan s sl r

Mü llifd n.....	231
Na ıl - h yat.....	232
Hörümç k tor ba ladı.....	234
Qorxu.....	235
Bel qalmaz.....	236
Diz üst	237
Müsavat.....	238
S br el dik.....	239
Lal-kar.....	241
Ba qasının yanında.....	242

H sr t n m l ri

G lir.....	243
Qısqanıram m n.....	244
Gözün dili.....	245

Yox, dü mür m, qalxıram.....	245
Bir salama d ym di.....	247
H sr t.....	248
Sev bilir ms	251
T z d n.....	252
Özünd n ayrıla bilm y c ks n.....	254
Unutdurdun s n m n	255
Nöqt y dönd r rdım.....	257
Azadlıq.....	258
Küç d itirdim.....	259
Unudam g r k.....	260
Gör nec güclüs n.....	261
K p n k.....	263
Özüm-özümü dandım.....	264
M n ür k o rusu.....	266
Na il des m.....	267
Darıxma, ha.....	269
Kilid.....	271
Yaman darıxımı am.....	272

S n oluram m n

D rins n, zirv s n.....	274
ıq sür ti.....	276

O z l, qo ma, g raylı

"Yen ba lar o ba lardır...".....	277
"Bu q d r saldı m ni...".....	278
"A lar ür yim, s s g l r...".....	278
"Da ür kl rde yanıb...".....	279
B xtiyaram m n.....	280
S n getdin.....	280
S nin dilind n.....	281
Bakıyla T brizin arasındayam.....	282
Qocalmır.....	282
Dünyanın.....	283
Vay halına.....	284
Yalan hakim olub.....	285
Naqqı yox.....	286
Söz olub.....	287
Did rgin.....	287

Qorxuram.....	288
Körpü çaydan uzaq dü üb.....	289
nsan kimi saxla m ni.....	290
Bil bildiyin q d r.....	291
A ıla s rh d.....	292
A ıl ba qa, ür k ba qa.....	292

S yah t d ft rind n

A layan p ri.....	294
Mikelancelonun "k d ri" önünd	295
stanbul.....	296
Atılmayan toplar.....	298
F ryad.....	301
Latın dili.....	303
Hayd park.....	305
Kaman nal ç kir.....	307

N m l r

Ya ma, ya ı	310
Bu gec	311
Gec l r, ay gec l r.....	311
Biri s ns n, biri m n.....	312
Dodaqda g z.....	312
Kölg m q d r yaxınsan.....	313
Q lbi dolu gec l r.....	314
K p n k.....	314
Duma qatarı.....	315
M n yandım, s n isindin.....	316
Qızım.....	317
Ana yurdutn.....	317
Qisas böyütsün s ni.....	318
Az rbaycan - Türkiy	319
Hara gedir bu dünya.....	320
Ömür qatan.....	321

Buraxılı a m sul:	<i>ziz Gül liyev</i>
Texniki redaktor:	<i>Röv n A ayev</i>
T rtibatçı-r ssam:	<i>N rgiz liyeva</i>
Kompyuter s hif l yicisi:	<i>R ad H midov</i>
Korrektor:	<i>Elmira Teymurova</i>

Yı lma a verilmi dir 29.04.2004. Çapa imzalanmı dır 21.11.2004.
Formatı 60x90 ¹/₁₆. Fiziki çap v r qi 20,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifari 153.

Kitab " r q-Q rb" m tb sind çap olunmu dur.
Bakı, A ı q l sg r küç., 17.

000003